

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

वार्तापत्र

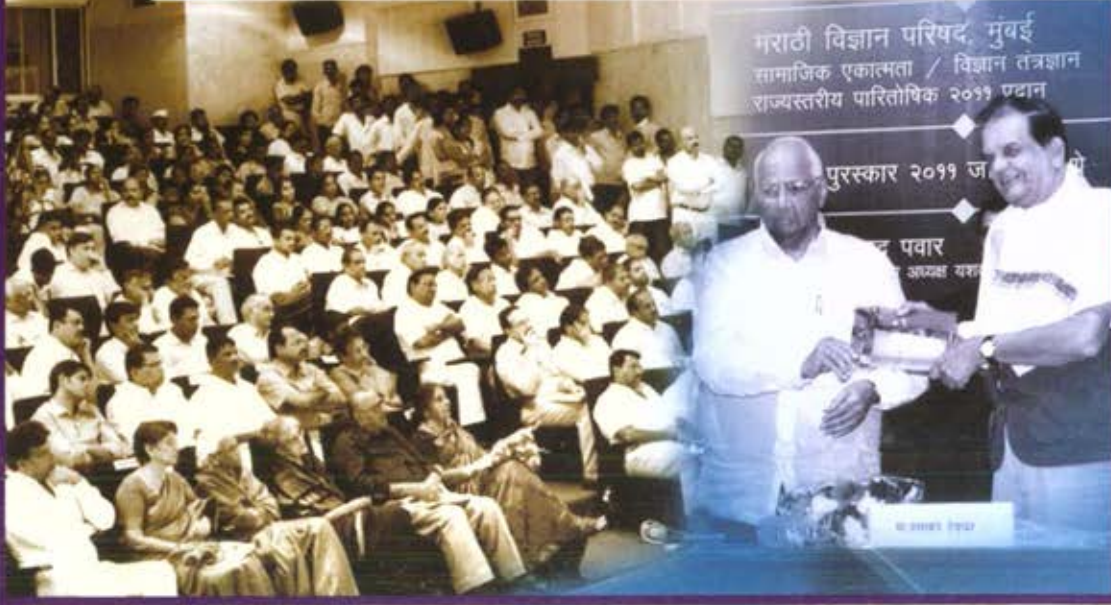
२०१२-२०१३

यशवंतराव
चव्हाण

जन्मशताब्दी वर्ष

यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक - २०११ प्रदान समारंभ

मराठी विज्ञान परिषद या संस्थेला दि. २५ नोव्हेंबर २०११ रोजी मा. यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यस्मृतिदिनी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष मा. शरद पवार यांच्या हस्ते यशवंतराव चव्हाण विज्ञान-तंत्रज्ञान राज्यस्तरीय पारितोषिक प्रदान करण्यात आले.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

ट्रस्ट रजि. नं. एफ. १०६४३, दिनांक १७ सप्टेंबर १९८५, सोसायटी रजि. नं. एम.एम.एच./बी.ओ.एम.-५३९/८५

यशवंतराव चव्हाण सेंटर, जन. जगन्नाथराव भोसले मार्ग, मुंबई - ४०० ०२१.

दूरध्वनी क्रमांक : २२०२८५९८, २२८५२०८९, २२०४५४६० • फॅक्स : २२८५२०८९/८२

*** विश्वस्त मंडळ सदस्य ****** कार्यकारिणी मंडळ सदस्य ***

१.	मा. श्री. शरदराव पवार	अध्यक्ष
२.	मा. डॉ. रवींद्र बापट	उपाध्यक्ष
३.	मा. श्री. अरूण गुजराथी	कार्याध्यक्ष
४.	मा. श्री. श.गं. काळे	सरचिटणीस
५.	मा. श्री. हेमंत टकले	कोषाध्यक्ष
६.	मा. श्री. मोहन धारिया	
७.	मा. श्री. शिवाजीराव पाटील-निलंगेकर	
८.	मा. श्री. हुसेन दलवाई	
९.	मा. प्रा. पी. बी. पाटील	
१०.	मा. श्री. राम प्रधान	
११.	मा. श्री. लक्ष्मण माने	
१२.	मा. श्री. वसंतराव कार्लेकर	
१३.	मा. सौ. सुप्रिया सुळे	
१४.	मा. श्री. दिलीप वळसे-पाटील	
१५.	मा. श्री. अजित निंबाळकर	
	महाराष्ट्र शासन प्रतिनिधी	
१६.	मा. श्री. नितीन करीर	
	मा. मुख्यमंत्र्यांचे सचिव	
१७.	मा. श्री. वि. ल. अचालिया	
	प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग	

१.	मा. श्री. शरदराव पवार
२.	मा. डॉ. रवींद्र बापट
३.	मा. श्री. अरूण गुजराथी
४.	मा. श्री. श.गं. काळे
५.	मा. श्री. हेमंत टकले
६.	मा. श्री. जयंत पाटील
७.	मा. श्री. राम ताकवले
८.	मा. श्री. ना. धों. महानोर
९.	मा. श्री. रा. सु. गवई
१०.	मा. श्री. एन. के. पी. साळवे
११.	मा. श्री. के. बी. आवाडे
१२.	मा. श्री. प्रकाश कुलकर्णी
१३.	मा. श्री. श्रीनिवास पाटील
१४.	मा. सौ. सुप्रिया सुळे
१५.	मा. श्री. अंकुशराव टोपे
१६.	मा. श्री. अप्पासाहेब ऊर्फ सा. रे. पाटील
१७.	मा. श्री. शामराव पा. पाटील
१८.	मा. श्री. यशवंतराव गडाख - पाटील
१९.	मा. श्री. चंद्रकांत घुले - पाटील
२०.	मा. श्री. माणिकराव पाटील, अध्यक्ष
महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि. (पदसिद्ध)
महाराष्ट्र शासन प्रतिनिधी
२१.	मा. श्री. नितीन करीर
मा. मुख्यमंत्र्यांचे सचिव

*** कार्यकारी समिती ***

१.	मा. श्री. शरदराव पवार	५.	मा. श्री. हेमंत टकले
२.	मा. डॉ. रवींद्र बापट	६.	मा. श्री. श्रीनिवास पाटील
३.	मा. श्री. अरूण गुजराथी	७.	मा. सौ. सुप्रिया सुळे
४.	मा. श्री. श.गं. काळे	८.	मा. श्री. अजित निंबाळकर

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

विभागीय केंद्रे

विभागीय केंद्र, कऱ्हाड	अध्यक्ष	श्री. जयंत पाटील
✓ विभागीय केंद्र, पुणे	अध्यक्ष	श्री. अजित निंबाळकर
✓ विभागीय केंद्र, नागपूर	अध्यक्ष	श्री. गिरीश गांधी
विभागीय केंद्र, नाशिक	अध्यक्ष	श्री. विनायकराव पाटील
✓ विभागीय केंद्र, रत्नागिरी	अध्यक्ष	श्री. राजाभाऊ लिमये
✓ विभागीय केंद्र, औरंगाबाद	अध्यक्ष	श्री. नंदकिशोर कागलीवाल
विभागीय केंद्र, लातूर	अध्यक्ष	डॉ. जनार्दन वाघमारे
विभागीय केंद्र, अमरावती	अध्यक्ष	श्री. रा. सु. गवई

विविध उपक्रम

सृजन	संकल्पना व संयोजक	सौ. सुप्रिया सुळे
शिक्षण विकास मंच	निमंत्रक	सौ. सुप्रिया सुळे
✓ नवमहाराष्ट्र युवा अभियान	प्रमुख संयोजक	डॉ. कुमुद बन्सल
	संयोजक	श्री. दत्ता बाळसराफ
	सहसंयोजक	श्री. विश्वास ठाकूर
✓ अपंग हक्क विकास मंच	समन्वयक	श्री. विजय कान्हेकर
✓ वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियान	निमंत्रक	सौ. सुप्रिया सुळे
✓ महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ	संयोजक	श्रीमती रेखा नार्वेकर
	कार्यकारी संयोजक	श्रीमती ममता कानडे
कृषी व सहकार व्यासपीठ	अध्यक्ष	श्री. अजित निंबाळकर
कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम	सदस्य सचिव	श्री. म. बा. पवार
यशवंतराव चव्हाण सभागृह व कलादालन	व्यवस्थापक	श्री. विजय देसाई
यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय	ग्रंथपाल	श्री. अनिल पाझारे
यशवंतराव चव्हाण माहिती व तंत्रज्ञान प्रबोधिनी	संचालक	ब्रिगेडीअर - श्री. सुशील गुप्तन
	मुख्य विपणन अधिकारी	श्री. विक्रम वासुदेव

मुख्य कार्यालय

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई	कार्यक्रम संयोजक	श्री. दत्ता बाळसराफ
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई	प्रमुख लेखाधिकारी	श्री. महेश चव्हाण
मानद वास्तु विशारद		मे. शशी प्रभू अॅण्ड असोसिएट्स
सांविधिक लेखा परिक्षक		मे.सी.व्ही.के. असोसिएट्स, मुंबई
अंतर्गत हिशोब तपासनीस		मे. वैशंपायन आणि पाध्ये,
		चार्टर्ड अकाउंटंट

वार्तापत्र

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

वर्ष : १६ वे ♦ अंक : २९ वा ♦ प्रकाशन : १२ मार्च २०१२ मा. यशवंतराव चव्हाण यांची १००वी जयंती

सल्लागार

मा. शरद काळे
मा. रवींद्र बापट
मा. हेमंत टकले

मानद संपादक
दत्ता बाळसराफ

सह-संपादक
सुरेश पाटील
अमृता मोरे

विशेष सहाय्य
माधव सूर्यवंशी
रमेश सांगळे
अनिल पाझारे

सहाय्यक
मीनल सावंत

केंद्रातील सहकारी :

संजय बनसोडे, अरुण शिंदे, विद्याधर खंडे, संगीता गवारे, प्रशांत राऊत, स्मिता रायकर, महेश चौधरी, राजेंद्र रूपवते, शोभा लोंढे, अनिल चिंदरकर, शमीम खान, सुहास बाभल, प्रियंका देसाई, विजय पां. नागरे, जयेश र. गुजराथी, विश्वदत्त मुळे, सुरेश कोठावळे, महादेव सगरे, सुरेश सावंत, अशोक जाधव, प्रकाश आंबेडकर, मंगेश शिंदे, सतिश लाड यांनी दिलेल्या सहकार्याबद्दल आभार

संपादकीय

१२ मार्च २०१२ रोजी आदरणीय यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मशताब्दी वर्ष सुरू होत आहे. या प्रसंगी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या वार्तापत्राचा २९ वा अंक आपल्या हाती सोपवताना अतिशय आनंद होत आहे. गेल्या पंचवीस वर्षांहून अधिक काळापासून चव्हाण प्रतिष्ठानने महाराष्ट्राच्या सामाजिक-राजकीय पटलावर एक वेगळी ओळख निर्माण केली आहे. गेल्या पंचवीस वर्षांपासून प्रतिष्ठान कृषी, सहकार, शिक्षण, साहित्य, कला, कायदा, सामाजिक न्याय, पर्यावरण, महिला सक्षमीकरण, अपंगहक्क व पुनर्वसन, बालविकास, युवाविकास, स्त्री-भ्रूणहत्या, रोजगार अशा अनेक विषयांसंदर्भात विविध परिसंवाद, चर्चासत्रे, परिषदा, व्याख्याने व कार्यशाळांच्या माध्यमातून जनजागृतीबरोबरच शासकीय पातळीवर धोरणात्मक निर्णय घेण्याच्या दृष्टीने महत्त्वाची भूमिका बजावत आले आहे.

गेल्या काही काळापासून राज्याच्या विविध भागांमध्ये समाजातील अनेक मान्यवरांच्या सहाय्याने प्रतिष्ठानच्या विभागीय कार्यालयांची स्थापना करून राज्यभर या कार्याचे जाळे विणण्याचाही प्रयत्न सुरू आहे. या सर्व विभागांमार्फत स्थानिक पातळीवर अतिशय महत्त्वपूर्ण व उल्लेखनीय कार्य सुरू आहे. सदर विभागांमध्ये यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान तेथील सामाजिक प्रक्रियेचा एक अविभाज्य घटक बनले आहे. यशवंतरावांचे विचार, ध्येय-धोरणे व उद्दिष्ट्ये जनमानसांत रुजवण्यात विभागीय केंद्रांमार्फत राबविण्यात येणारे उपक्रम महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावत आहेत. महाराष्ट्राच्या उज्वल भवितव्यासाठी प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्रांचे योगदान निश्चितच मोलाचे ठरणार आहे. या विचार व कार्यमंथनातून समाजाच्या विविध क्षेत्रात निष्ठेने काम करणाऱ्या युवा कार्यकर्त्यांची सक्षम फळी कार्यरत झाली आहे, हे विशेष होय.

परंपरांचे संचित घेऊन आधुनिकतेचा वेध घेत जाणाऱ्या यशवंतरावांच्या जीवनदृष्टीचा वसा आणि वारसा ही पिढी जाणीवपूर्वकरीत्या पुढे नेत आहे. काळाच्या या नव्या टप्प्यावर विविध स्तरांवर नवनवीन आव्हाने उभी ठाकत असताना त्यांना सामोरे जाण्यासाठी चौकटीबाहेरचा विचार करण्याची आवश्यकता आहे. अशी क्षमता असलेली नवी पिढी संधीची वाट पाहत समोर उभी आहे. तेव्हा या जन्मशताब्दी वर्षात संस्थेच्या कार्याचा परीघ अधिक व्यापक, विस्तृत व सर्वसमावेशक करण्याचा आपण सर्व मिळून प्रयत्न करूयात.

मानद संपादक

अनुक्रम...

• संपादकीय	३
• आशा निसर्ग ^{निर्वाण मंदिरा १९९१} - स्व. यशवंतराव चव्हाण - लेख ✓	५
• यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार - २०११	९
सन्मानपत्र	
कार्यवृत्त	
✓ • नवमहाराष्ट्र युवा अभियान	११
✓ • अपंग हक्क विकास मंच	१४
✓ • शिक्षण विकास मंच	१६
• सृजन, लोकसंवाद, चित्रपटचावडी	१८
✓ • वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियान	१९
✓ • कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम	२२
✓ • महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ	२७
✓ • यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय	२९
विभागीय केंद्र कार्यवृत्त	
✓ • विभागीय केंद्र, रत्नागिरी	३१
✓ • विभागीय केंद्र, नागपूर	३५
✓ • विभागीय केंद्र, औरंगाबाद	४०
✓ • विभागीय केंद्र, पुणे	४३
✓ • विभागीय केंद्र, कराड	४७
✓ • विभागीय केंद्र, नाशिक	४८
• विभागीय केंद्र, लातूर	५५
✓ • माहिती व तंत्रज्ञान प्रबोधिनी	५८

मुखपृष्ठ व मलपृष्ठ रचना : पोरे ब्रदर्स, सोलापूर, अक्षरजुळणी आणि छपाई : हे त्रैमासिक मुद्रक-प्रकाशक-संपादक श्री दत्ता बाळसराफ यांनी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई करिता, प्रिन्टोग्राफी सिस्टम (इं.) प्रा.लि., २८ मुंबई समाचार मार्ग, राजाबहादूर बिल्डींग, फोर्ट, मुंबई-४०० ०२३. फोन नं.: ४०७८ ५६५६ येथे छापून यशवंतराव चव्हाण केंद्र, जनरल जगन्नाथराव भोसले मार्ग, मुंबई - २१ येथे प्रकाशित केले. नोंदणी क्र. ७१५८७/९९

आशा-निराशेचे क्षण

- स्व. यशवंतराव चव्हाण

तशी माझी प्रवृत्ती व प्रकृती आशावादी आहे. स्वभावाने मी संकटकाळी दबून जाणारा नाही. कठीण काळ येतो, तेव्हा सहन करीत वाट पाहावी लागते. आणि ते करण्यासाठी एक प्रकारचा आत्मविश्वास व त्यावर आधारलेला आशावादी दृष्टिकोन असावा लागतो. पण याचा अर्थ असा नाही, की दैनंदिन जीवनात आशा-निराशेचा पाठशिवणीचा खेळ मी अनुभवलेला नाही. मला वाटते, हा प्रत्येक व्यक्तीच्या जीवनात येणारा नित्य अनुभव आहे. प्रासंगिक कारणासाठी का होईना, पण दैनंदिन जीवनात कधी आशावादी, तर कधी निराश व्हावे लागते; परंतु ते किंचित्काळ टिकणारे प्रसंग असतात. परंतु आज जेव्हा मी पाठीमागे वळून पाहतो, तेव्हा आशावादाने विशेष क्रियाशील झालो आणि निराशेने, काही काळ का होईना, पण मनात चांगलेच घर केले, ते क्षण नजरेपुढे येतात. त्यांतल्या काही क्षणांची ही नोंद आहे.

माझ्या विद्यार्थीदशेतील एका कौटुंबिक प्रसंगाची आठवण मला नित्य येते. त्या वेळी मी मनाने एकदम थकून गेलो, असे मला वाटले होते. माझी आई आपला गरिबीचा संसार चालवून आमचे शिक्षण करीत होती. आपण काही विशेष कर्तृत्व करून आईला मदत केली पाहिजे, असे माझे बंधू गणपतराव यांच्या मनात वारंवार येत होते. माझे ते बंधू अत्यंत बुद्धिमान व उत्कृष्ट खेळाडू होते. माणसांची पारख करण्यात निष्णात, असा त्यांचा लौकिक नंतर माझ्या भागात झाला.

एकदा इंग्रजी पाचवी-सहावीत असताना एका बऱ्यापैकी सुखी घरातील एका स्नेह्याबरोबर त्यांनी एक धाडसी प्रयोग करण्याचे ठरविले, तेव्हाच्या इंदौर संस्थानात शेती भरपूर होती. पण शेती करणारे कमी होते. शेती करण्यास उत्सुक व साधने जवळ असणाऱ्यांना भरपूर शेती देण्यात येत असे. गणपतराव व त्यांच्या स्नेह्याच्या कानांवर ही गोष्ट आली, तेव्हा त्यांनी

इंदौर संस्थानात जाण्याचा विचार सुरू केला. त्यांचे वय तेव्हा सोळा-सतरा वर्षांचे होते. माझे बारा-तेरा वर्षांचे असेल. माझ्या कुटुंबातील सर्वांना त्यांनी ही गोष्ट सांगितली. माझ्या आईला ही गोष्ट काही आवडली नाही. पण मला मात्र त्यांच्या धाडसी निर्णयाचे कौतुक वाटले. त्या दोघांनी इंदौरकडे जाण्याची तयारी केली. स्नेह्याने आपल्याबरोबर काही साधने व थोडे फार पैसे घेतले. गणपतरावांबरोबर आम्ही काहीच देऊ शकलो नव्हतो. लागणारे भांडवल किंवा इतर साधने आमच्या कुटुंबापाशी नव्हती. काम करण्याची हौस आणि धाडसी स्वभाव याचेच भांडवल घेऊन माझे बंधू गेले.

ते गेल्यानंतर महिन्याने त्यांचे पत्र आले. इंदौर सरकारने त्यांना त्यांच्या राज्यातील गरोठ या गावी दीडशे एकर शेती कसण्यासाठी दिली होती. ही बातमी वाचून आम्हां सर्वांना आनंद झाला. आपण आता जमीनदार झालो, अशी खुळी कल्पना माझ्या मनात येऊन गेली.

पुढे चार-सहा महिन्यांनंतर गणपतरावांबरोबर गेलेले त्यांचे स्नेही शेतीसाठी लागणारी अधिक साधने घेऊन येतो, असे गणपतरावांना सांगून गावी परत आले. परंतु परत आल्यानंतर गरोठला पुन्हा जाण्याचा त्यांचा विचार काही दिसेना. त्यांची नाती बड्या खानदानी मंडळींत असल्यामुळे त्यांनी परत जाण्याचा विचार सोडून दिला व लष्करात नोकरी धरली.

माझ्या आईचा जीव वाऱ्यावर उडाला. या माणसाबरोबर माझे मूल गेले आणि हा आपली साधने परत घेऊन आला, आता त्याचे तिथे काय होईल? या विचाराने तिला काही सुचेनासे झाले.

त्यानंतर एक-दोन महिन्यांत गणपतरावांची पत्रे येऊ लागली. 'बाबूराव अजून परत का येत नाहीत? मी येथे एकटाच आहे. माझी प्रकृती बरी नाही. माझ्या जवळ साधनेही नाहीत.' असा मजकूर त्यांत असे. त्यांची पत्रे पाहून आम्हां सर्व भावंडांना खूप दुःख होई. मी त्या वयात एक पत्र माझ्या बंधूंच्या पत्त्यावर

लिहिले व त्यात त्यांना परत यावयास सांगितले. त्यांचे उत्थावर आले, की पिके तोंडावर आली आहेत. ती सोडून कसा येऊ ? पण पिके काढण्यासाठी लागणारे पैसेही जवळ नाहीत, असेही उत्तर आले. ते पत्र पाहिल्यानंतर, का, कोण जाणे, माझ्या भावाला एकटे सोडून परत आलेल्या त्या सधन स्नेह्याबद्दल एक प्रकारची अढी माझ्या मनामध्ये निर्माण झाली. मनावर एकदम निराशेचे सावट आले. दूरदेशी असलेला आपला भाऊ अडचणीत आहे आणि आपण त्याकरिता काही करू शकत नाही, यातून निर्माण झालेली असहायता ही विलक्षण होती. कित्येक आठवडे मी त्याच मनःस्थितीत होतो. आयुष्यभर मी अनेक संकटांमधून प्रवास केलेला आहे. त्यामुळे पुष्कळ वेळा मन निराशेने आकसून गेल्याचे मला आठवते. पण या वेळी मी जेवढा निराश झालो होतो. तेवढा केव्हाही झालो नाही. काही आठवड्यानंतर एका दिवशी सकाळी पाहतो, तो माझा भाऊ घरी परत आलेला दिसला. अंगावर खाकी कपडे, अर्धी पॅट घातलेल्या व थकून गेलेल्या माझ्या भावाची मूर्ती पाहून मी त्याच्या गळी पडलो. बराच काळ दबलेल्या निराशेने अश्रूंच्या द्वारे वाट काढली. माझा भाऊ माझी समजूत करीत होता, 'अरे, असे दबून कसे चालेल ? मला यातूनही काही शिकायला मिळाले.'

त्यानंतरचा मला आठवणारा व मी बराच जाणता झाल्यानंतरच्या काळातला माझा अनुभव:

१९३९च्या दुसऱ्या महायुद्धाबरोबरच हिंदुस्थानच्या राजकीय परिस्थितीत उलाढाली सुरु झाल्या. त्यावेळी पुण्यात कायद्याच्या अभ्यासासाठी राहत होतो. काहीशा जहालवादी राजकीय विचारसरणीतून माझी राजकीय वाढ झाली होती. मी ज्या विशिष्ट गटाबरोबर काँग्रेसमध्ये काम करीत होतो, त्यांच्याजवळ व काँग्रेसजवळही अशा एन मोक्याच्या वेळी स्वातंत्र्यसंग्राम तीव्र करण्याचा कसलाच कार्यक्रम नव्हता. एक प्रकारची दिशाहीनता तीव्रपणे जाणवू लागली. यातूनच माझ्या निराशेच्या कालखंडाला सुरुवात झाली. त्या काळात मी अनेकांशी चर्चा केल्या, बरोबरीच्या स्नेह्यांशी रात्रीच्या रात्री जागून वाद केले. डेक्कन जिमखान्यावर 'गुडलक' रेस्टॉरंटमध्ये पीला हती सिगरेटचा धूर सोडीत व तो पाहत मी तासन् तास एकाकी बसून काढले. लॉ कॉलेजमध्ये हजेरी देण्यापलीकडे अभ्यासात माझे लक्ष नव्हते.

देश नेतृत्वहीन झाला आहे. की काय, असे वाटू लागले. मनाचा कोंडमारा झाला होता, एकट्याने काही करावे, अशी शक्यता बुद्धीला पटत नव्हती. त्या वेळची ती निराशा माझ्या मनात घर करून कित्येक महिने राहिली होती. त्यावेळी माझे अभ्यासाचे वर्ष फुकट गेले. दुसरेही काही घडले नाही. निराशेच्या पोटी कृतिशून्यता निर्माण होते, असे म्हणतात, ते माझ्या बाबतीत या वेळी खरे ठरले.

यानंतर वैयक्तिक सत्याग्रह आणि 'भारत छोडो' चळवळीचा काळ आला. आयुष्यातील महत्त्वाच्या संधीचा हा काळ आहे, या भावनेने भारावून जाऊन मी कामात उडी घेतली. आशा-निराशावादाची माझ्या आयुष्यातील हा कालखंड मी फार महत्त्वाचा मानतो. निराशेच्या काळात मनुष्य पुष्कळ वेळा अंतर्मुख होतो. आपल्या उणिवा तपासतो. त्या अर्थाने निराशेचे क्षण हे जीवनाला शक्ती देणारे क्षण असतात, असे मला वाटते. यातूनच कर्तृत्वाची संधी प्राप्त होत असते.

'भारत छोडो' चळवळीच्या काळातील १९४३ चा एक दिवस मला आठवतो. त्या दिवशी मी विलक्षण निराश झालो. भूमिगत अवस्थेत काम करीत असताना त्या दिवशी माझा मुक्काम पुण्यात होता. महात्मा गांधींचे आगाखान पॅलेसमध्ये उपोषण चालू होते; आणि दिवसेंदिवस त्यांची प्रकृती खालावत चाललेली होती. अशा काळातील तो दिवस होता. भूमिगत अवस्थेत मी माझ्या एका मित्राच्या घरी राहत होतो. त्या संध्याकाळी त्या माझ्या मित्राने येऊन बातमी सांगितली, की महात्माजींची प्रकृती फार खालावली असून आता ते फक्त काही तासांचेच सोबती आहेत. ही बातमी ऐकल्यापासून ती संबंध रात्र मी एक प्रकारच्या, पूर्वी कधीही न अनुभवलेल्या निराशेने खचून काढली. म. गांधींशिवाय स्वातंत्र्यसंग्रामाच्या यशस्वितेची शक्यता वाटत नव्हती. गांधीजींशिवाय हिंदुस्थान कसा असेल, तेच मनाला उमजत नव्हते. हे एवढे सारे दुःख होते, परंतु डोळ्यांत पाणी येत नव्हते. अश्रू सारे आटले होते. सगळे व्यर्थ आहे, असे वाटत होते. ती सर्व रात्र मी तशीच जागून काढली.

पहाट होताच मित्राला वर्तमानपत्र आणायला सांगितली. वर्तमानपत्रांत गांधींची प्रकृती अस्वस्थ आहे, परंतु धोका नाही आणि सरकार त्यांची सुटका करणार आहे, अशी बातमी

आली होती. ते वाचून काहीसे बरे वाटले. माझ्यासारखे असे सहस्रावधी लोक त्या दिवशी अशीच चिंता करीत असतील, अशी जाणीव मला झाली. ही निराशेची रात्र मी कधीही विसरू शकणार नाही.

महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीची व्यवहार्य शक्यता आहे, या विचाराचा धागा माझे हाती १९५७ च्या अखेरी आला. तेव्हापासून तीन-चार वर्षांचा काल हा एक नव्या आशावादाने भरून गेलेला काल आहे. १९५९ साली महाराष्ट्र राज्यनिर्मिती शक्यतेपासून निर्णयाप्रत पोहोचली होती. कृषि-औद्योगिक विकासावर आधारलेली नवी अर्थरचना, महाराष्ट्रातील दलित व पुढारलेल्या समाजांतील मानसिक दुरावा दूर करून सामाजिक एकतेची नवी वाटचाल व शकतानुशतक एकमेकांपासून वेगळे असलेल्या विभागांना एकात्मतेचा अनुभव हे माझे कार्यक्रम जीव ओतून पुरे करण्याची ही सुवर्णसंधी आहे, या दृष्टीने मी या नव्या राज्याकडे पाहत होतो. ५९-६० साली या नव्या राज्यासंबंधी मी केलेली भाषणे परवा 'सह्याद्रीचे वारे' या माझ्या पुस्तकामध्ये मी चाळून पाहत होतो. त्या भाषणांमध्ये माझा त्या काळचा आशावाद ओतप्रोत भरलेला दिसून येतो. पण त्या दिशेने आज प्रगती किती केली, हे जेव्हा पाहावयाचा प्रयत्न करतो, तेव्हा माझ्या मनाला निराशा वाटते. विशेषतः, परवा मराठवाड्यात झालेली उग्र निदर्शने व दंगली पाहिल्या, म्हणजे आमच्या आशावादाचा, तात्पुरता का होईना, पण पराभव झाला आहे, असे मला वाटते. या जातीयतेच्या अंधारामध्ये कोणालाही वर येता येणे शक्य नाही. का, कोण जाणे, निव्वळ या कामासाठी आयुष्य वाहून घेण्याची जरूरी आहे, असा तीव्र विचार माझ्या मनात येऊन गेला. हे कार्य संपवायचे म्हटले, तर सर्वांनी पराकाष्ठा केली पाहिजे; नाहीतर आमच्या या समाजात निराशेच्या अंधाराशिवाय दुसरे काहीच उरत नाही.

माझ्या संपूर्ण राजकीय आयुष्यात गेल्या अनेक वर्षांच्या काळात एका गोष्टीसंबंधात वारंवार निराशेचा अनुभव घ्यावा लागला आहे. मला वाटते, माझा हा राजकारणातील अनुभव इतरांना सुद्धा आला असेल. राजकारणामध्ये यशस्वी होणे हे एक कष्टसाध्य काम आहे. संघटनेतील कार्यकर्त्यांमध्ये स्नेहाचे जाळे विणावे लागते, माणसे सांभाळावी, वाढवावी लागतात व

त्यासाठी असंख्यांच्या मनाची जपणूक वर्षानुवर्ष करावी लागते. पण त्यांतले काही थोडे पण मोठे लोक त्यांच्या महत्त्वाकांक्षेला किंचितसा ओरखडा जाताच वैरभावाची फणा उभारतात. अशा स्वाभावाचे काही नमूने पाहिल्यानंतर मी निराश होतो. मला राग येत नाही, पण निराशेचा मात्र तीव्र अनुभव होतो. मला वाटते, कदाचित हा जीवनाच्या खेळातील एक आवश्यक भाग असेल. राजकारणात निदान सरळ रेषेत काहीच चालत नाही. कदाचित इतर क्षेत्रांतही चालत नसावे, सरळ रेषेची ही संकल्पना फक्त भूमितीतच पाहायची. वास्तव जीवनात दिसतात, त्या अनेक समांतर रेषा किंवा एकमेकांना छेदून त्रिकोण, चौकोन करणाऱ्या रेषा. हेही खरे आहे, की आकर्षक वळसे घेत मनोरम चित्ररेखा उभ्या करणाऱ्या रेषाही असतात. त्यांना विसरून चालणार नाही. जीवनाची ही वास्तविकता गृहीत धरूनच चालावे लागेल व ती हसतमुखाने स्वीकारल्यानेच मनुष्य निराशेच्या कक्षेबाहेर पडू शकेल.

अगदी अलीकडे मी अनुभविलेला आनंदाचा व आशेचा क्षण असाच अनपेक्षितपणे आला. १९७७ च्या जानेवारीमध्ये परराष्ट्रमंत्री म्हणून मी रुमानियाला भेटीसाठी गेलो होतो. हिवाळ्यातील बर्फाच्छादित युरोपचे माझे हे पहिले दर्शन. त्या वर्षी बर्फही काहीसे जास्तच पडले होते. रुमानियाच्या भेटीचा माझा हा शेवटचा दिवस होता. आदल्याच दिवशी 'ब्रशाव्ह' या बुखारेस्टपासून शंभर एक मैलांवर असलेल्या शहरी जाऊन आलो होतो. येताना वाटेत हिवाळी शुभ्र सौंदर्याने नटलेल्या कार्पेथियनच्या रांगा डोळे भरून पाहिल्या होत्या. या पर्वतराजीच्या कुशीत वसलेल्या एका सुंदर स्थळी, राष्ट्रपतींच्या विश्रामधामी जाऊन, अध्यक्ष चाऊशेस्की यांच्याशी पुरेपूर दोन तास महत्त्वाच्या चर्चाही झाल्या होत्या. या शेवटच्या दिवशी विदेश-मंत्र्यांनी निरोपाची गाठमेट व आमच्यातर्फे द्यावयाचा रात्रीभोज एवढेच काम शिल्लक उरले होते. गेले चार दिवस ओळीने युरोपियन खाना खाऊन कंटाळलो होतो. त्या दिवशी दुपारी राजदूत श्री. कौल यांच्या घरी हिंदुस्थानी 'डाळभात' खाण्याचा आमचा बेत होता. आमचे जेवण चालू असतानाच अडीच वाजण्याच्या सुमारास टेलिफोनची घंटी वाजली. टेलिफोन घ्यावा. म्हणून श्री. कौल उठून गेले. मीही माझे जेवण संपविले व

निवांत हात धूत होतो. तेवढ्यात राजदूत घाईघाईने माझ्याकडे आले व म्हणाले,

'तो बेलग्रेडचा फोन आहे. तेथील कॉन्सल मला काही सांगत नाही. तुमच्याशी प्रत्यक्ष बोलावयाचे म्हणतो. तुमच्यासाठी काही मेसेज आहे.'

मी टेलिफोन घेतला, तेव्हा त्या कॉन्सलने आपले नाव सांगितले व प्रधानमंत्र्यांचा १७ तारखेचा संदेश हिंदीत वाचून दाखविला. संदेश होता, की त्या संध्याकाळी प्रधानमंत्री लोकसभेच्या सार्वत्रिक निवडणुकीची घोषणा करणार आहेत. मला काहीशी कल्पना होती, परंतु खात्री नव्हती. पण आता संदेश ऐकून मनावरचे ओझे एकदम हलके झाले. आणखी दोन देशांचा दौरा करून मला परत जायचे होते. परंतु आता परत जाण्यात औचित्य होते. सार्वत्रिक निवडणुकांना आम्ही कायमचे मुकलो, की काय, अशी धास्ती गेले कित्येक महिने वाटत होती,

ती नाहीशी झाली. मी माझ्या पत्नीला त्या दिवशी तेथूनच पत्र लिहिले. त्यात म्हटले आहे, की

'...बहुतेक सर्व राजबंदी सुटतील व निवडणुकीचे वातावरण प्रस्थापित होईल. थिस् इज अ गेन. हवा मोकळी होईल. आज मी आनंदात आहे.'

आणि तो दिवस खराच आनंदाचा होता. बुखारेस्ट शहराचे आकाश ढगाळलेले होते. हवा व वातावरण तीव्रतम थंडीमुळे उदास होते. पण तो संदेश ऐकल्यानंतर दिवसभर माझ्या मनात सकाळच्या कोवळ्या उन्हाचा उल्हास होता. एका नव्या आशावादी दृष्टीने देशाच्या भवितव्याकडे पाहण्याची संधी पुन्हा प्राप्त झाली होती.

'ऋणानुबंध' या ग्रंथातून साभार

**YASHWANTRAO CHAVAN NATIONAL AWARD, 2011
FOR NATIONAL INTEGRATION, DEMOCRATIC VALUES
OR, SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN INDIA**

CITATION

MARSHAL OF THE INDIAN AIR-FORCE ARJAN SINGH

Marshal of the Indian Air-Force Arjan Singh was born on 15th April, 1919 in Lyallpur (now in Pakistan, renamed Faisalabad) and educated, first in Montgomery and then at the Government College in Lahore. He became a champion swimmer in his school days. He held the all-India record in free-style swimming for one mile and half mile events. In his third year of college, he appeared for the open entrance examination for the Armed Forces. He was selected for the Air Force and sent to Royal Air Force College, Cranwell, U.K. for training in 1938. Since the second World War broke out in Europe in 1939, the course at Cranwell was cut short and the cadets were commissioned in December, 1939.

As a newly commissioned Pilot Officer, he joined No.1 Squadron of the Indian Air Force in early 1940. His first posting was to Ambala, then Karachi and later the North West Frontier Province, now in Pakistan. The operations in North West Frontier Province groomed him for his operations against the Japanese. He led the No.1 Squadron (Tigers) during the Arakan Campaign. Incidentally the No.1 Squadron was presented with 16 new Lysander aircrafts by the citizens of Bombay (as it was called then) and for long it was known as the 'Bombay Squadron' ! He displayed his leadership qualities during the siege of Imphal. The Imphal-Kohima battle has been recognized as one of the decisive battles of the 20th century. In recognition of his leadership and gallantry in the air, he was honoured with the Distinguished Flying Cross in 1944, by Lord Mountbatten, who was the Supreme Allied Commander in South East Asia.

The Citation said, "This Officer completed very many operational missions, involving flights over difficult country, often in bad weather. He has displayed outstanding leadership, great skill and courage, qualities which have been reflected in the high morale and efficiency of the squadron which has won much success".

On the Independence Day, the fly past on the historic Red Fort was led by MIAF Arjan Singh. He got married on 15th February, 1948 to Teji, daughter of Sardar Pratap Singh. The marriage ceremony was held at in No.1 Janpath, the house of Sir Sobha Singh, the man who built New Delhi.

On 1st August, 1964, at the young age of 45, he took over as the IAF's third Indian Chief of Air Staff. When Pakistan launched its Operation Grand Slam which aimed at capturing Kashmir by severing the links between Kashmir and the rest of India, he was summoned into the office of Shri Yashwantrao Chavan who was then Defence Minister and asked to give air support. He promised to do so in an hour and the Air-Force attacked the advancing Pakistan forces and thwarted their Operation Grand Slam. It can truly be said that, but for the timely action by the Indian Air-Force in the Chhamb sector on 1st September, 1965, history could well have been different. In the following weeks, the IAF consolidated its air superiority by deep penetration attacks against enemy targets including the farthest airfields like Peshawar. The then Defence Minister,

Shri Yashwantrao Chavan noted in his diary on 12th September, 1965, "CAS was given O.K.

for Peshawar. When he is asked to go ahead on a new task, CAS even walks as a dancing bird. A real fighting Sikh ! And yet how soft and gentle". For his astute leadership of the Air-Force at a critical juncture, MIAF Arjan Singh was awarded the Padma Vibhushan. After the Investiture Ceremony, he noted "what a destiny – from a village boy of Lyallpur to the Head of India's Air Force". He was destined to win many more laurels in the years to come. He became the first Air Chief Marshal of the Indian Air-Force on January 15, 1966.

In 1969, at the age of 50, he completed his tenure as Chief of the Air Staff and retired. During his stewardship of the Air-Force, the IAF was equipped with new generation supersonic fighters, strategic reconnaissance aircraft, tactical transport aircraft and assault helicopters. Work on modern radar and communication network also commenced and work on establishment of the Air-Force Academy at Hyderabad was started.

In 1967, MIAF Arjan Singh had the unique honour of being invited to take the salute at the passing out parade of the Royal Air Force Flying College, Cranwell, where he had first learnt flying. He presented the 'Sword of Honour' to the best Cadet.

He continued to serve the country in different capacities even after retirement. He served as India's Ambassador to Switzerland and the Vatican city, as the Indian High Commissioner to Kenya and then as Lt. Governor of Delhi.

The Government of India conferred the rank of Marshal of the Indian Air-Force on Shri Arjan Singh, in January, 2002 making him the first and the only 'Five Rank' Officer of the Indian Air-Force.

He has been an icon for Air-Force officers because of his commitment, competence and courage. The conferment of the rank of Marshal of the Indian Air Force was a recognition of his outstanding services to the nation.

He has fought three wars but he knows the sacrifices that war involves. He has spoken about how he was amongst the

lucky 5 out of the 21 who went to fight the war in Burma. At the same time, as a pragmatic person he believes that the only way to prevent war is always to be prepared for it. In his long and distinguished career, many honours have been conferred on him. He particularly cherishes the 'Doctor of Literature', Honoris Causa conferred by the Guru Nanak Dev University. While receiving it, he said that he had been given a much higher degree though he had missed his graduation since he had left his studies to join the Indian Air-Force

His personal life has been no less distinguished. He has sold off his farm near Delhi and invested a corpus of Rs.2 Crore to form a Trust devoted to the benefit of retired Air-Force personnel. Though his wife and son were made Trustees for life, the Trust is run by the President of the Air-Force Association and other ex-officio members of the Indian Air-Force. This exemplary act of self-sacrifice for the benefit of retired Air-Force personnel is so characteristic of his magnanimity.

The Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai feels privileged in conferring the Yashwantrao Chavan National Award 2011 on an outstanding person, Marshal of the Indian Air Force Arjan Singh who has dedicated his life to protect the honour and integrity of India.

Mumbai
12th March 2012

Dr. Anil Kakodkar
Chairman
Panel of Jury

Sharad Pawar
President
Yashwantrao Chavan Pratishthan

नवमहाराष्ट्र युवा अभियान कार्यवृत्त

नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाचे काम संयोजक श्री. दत्ता बाळसराफ, सहसंयोजक श्री. विश्वास ठाकूर, संघटक श्री. नीलेश राऊत पाहतात. तर कार्यालयीन संघटक म्हणून श्री. सुरेश पाटील व मीनल सावंत सहाय्यक म्हणून काम पाहतात.

भारतात अनेकविध भाषा, संस्कृती, रुढी व परंपरा आहेत. प्रत्येक भागांचे वेगळेपण आहे. भिन्न प्रदेशात भिन्न संस्कृती असल्याने त्या प्रदेशांना एकत्र जोडणे महत्वाचे आहे. हीच बाब लक्षात घेऊन पू. साने गुरुजींनी 'आंतरभारती'ची संकल्पना मांडली होती. प्रत्येक प्रदेशाची वेगळी भाषा त्या त्या प्रदेशातील लोकांनी एकमेकांना शिकवावी, त्या भाषेचा आदर करावा म्हणजे प्रादेशिक विषमता कमी होऊन राष्ट्र एकसंध राहील, भारत अखंड राहील, अशी आंतरभारती मागील साने गुरुजींची भूमिका होती.

याच धर्तीवर महाराष्ट्रातील वेगवेगळ्या प्रादेशिक विभागात विषमता निर्माण होऊ नये, पश्चिम महाराष्ट्र, कोकण, खान्देश, विदर्भ, मराठवाडा, मुंबई या प्रादेशिक विभागांमध्ये सांस्कृतिक, भाषिक, देवाण-घेवाण व्हावी, त्यांच्यात विविध बाबींची सरमिसळ यावी, सलोखा निर्माण व्हावा यासाठी नवमहाराष्ट्र युवा अभियानाच्या माध्यमातून 'अभिसरण' हा राज्यातील विविध प्रादेशिक विभागातील युवा आदान-प्रदानाचा उपक्रम गेल्या दोन वर्षांपूर्वी हाती घेण्यात आला. 'कोकण ते मराठवाडा', 'कोकण ते मुंबई', 'कोकण ते खान्देश' व 'खान्देश ते कोकण' अशा विभागात अभिसरण उपक्रम यशस्वीपणे राबविण्यात आला. २१ डिसेंबर ते २९ डिसेंबर, २०११ दरम्यान 'खान्देश ते कोकण' अभिसरण उपक्रम घेण्यात आला.

स्वरूप - खान्देश ते कोकण

सहभागी युवा

या अभिसरण मोहिमेत धुळे, जळगाव व नंदुरबार जिल्ह्यातील युवा सहभागी झाले. सातपुडा परिसरातील

आदिवासी युवा या मोहिमेत मोठ्या संख्येने सहभागी झाले. सातपुडा परिसरातील युवांनी सह्याद्रीच्या डोंगराळ भागात होणारी शेती बघावी, तेथील उद्योग जगांचा अभ्यास करावा व सातपुडा परिसरातील त्या बाबींचा उपयोग करावा अशी अपेक्षा आहे. त्यानुषंगाने आदिवासी युवांचा सहभाग करण्याचा प्रयत्न वाढवण्याचा आला.

यासाठी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. सुधीर मेश्राम यांनी एकलव्य प्रशिक्षण केंद्र, नंदुरबारच्या माध्यमातून २४ आदिवासी युवांना पाठवून मोलाचे सहकार्य केले. धुळे व जळगाव जिल्ह्यातील युवा देखील सहभागी झालेत. ९ युवती या मोहिमेत होत्या.

सहभागी युवा तपशील	सहभागी युवा
१) न. ता. वि. चे कला, वाणिज्य महाविद्यालय, धानोरा, जि. नंदुरबार	०२
२) सार्वजनिक कला महाविद्यालय बिसरवाडी, ता. नवापूर, जि. नंदुरबार	०३
३) कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, नवापूर, जि. नंदुरबार	०५
४) जिजामाता महाविद्यालय, नंदुरबार	०३
५) जी.टी.पी. महाविद्यालय, नंदुरबार	०३
६) उमावि, उपकेंद्र, एकलव्य प्रशिक्षण केंद्र, नंदुरबार	०८
७) झेड.बी. पाटील महाविद्यालय, धुळे	०८
८) एस्.एस्.व्ही.पी.एस्. विज्ञान महाविद्यालय, धुळे	०१
९) एम्.जे. महाविद्यालय, जळगाव	०१
१०) एस्.एम्. महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगाव	०१

अभिसरण :

२१ डिसेंबर, २०११ रोजी नाशिकच्या यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या विभागीय कार्यालयात खान्देशातील ३५ युवा एकत्रित आले. सायं. ६.०० वाजता मा. श्री विश्वास ठाकूर व प्रा. देसाई यांच्या उपस्थितीत अभिसरण मोहिमेत सहभागी युवांना शुभेच्छा दिल्या.

प्रा. देसाई यांनी खान्देश संस्कृती, आदिवासी भाषा,

परंपरा यासंदर्भात युवांशी मनमोकळा संवाद साधला. डॉ. अमित नागरे यांनी खेळांचे माध्यम वापरून युवांना एकमेकांशी परिचय करून दिला.

२२ डिसेंबर, २०११ बसने सर्व अभिसरण युवा ११.०० वाजता पनवेल पासून जवळच असलेल्या युसूफ मेहेरअली सेंटरमध्ये पोहचले. दुपारी कोकणातील पर्यावरण तज्ज्ञ पार्थ बापट यांनी युवांना कोकणासंदर्भात भौगोलिक, सामाजिक व सांस्कृतिक माहिती दिली. युवांनी संवादाच्या माध्यमातून कोकणासंदर्भात अधिक माहिती जाणून घेतली. दरम्यान युसूफ मेहेरअली सेंटर संदर्भात श्री जाधव यांनी अधिक माहिती दिली.

उपस्थित ३५ युवांमधून ७-७ युवांचे ५ गट करण्यात आले. प्रत्येक गटात १ ग्रुप लीडर नेमण्यात आला व प्रत्येक गटास वेगवेगळ्या फळांची नावे देण्यात आली. प्रत्येक गट वेगवेगळ्या ठिकाणी पाठविण्यात आले. हे गट स्थानिक कार्यकर्त्यांकडे गेले.

स्थानिक कार्यकर्ते

१) लांजा-
अभिजीत राजेशिके,
अभिजीत खानविलकर	सुपारी गट-
२) चिपळून-
सिध्देश लाड,
अभिजीत राजेशिके.	आंबा गट-
३) सावंतवाडी-
प्रकाश परब	आवळा, नारळ
४) दोडामार्ग-
सुधीर गवस, चंदन मुंगी.	काजू गट -

प्रत्येक गटात स्थानिक कार्यकर्त्यांचे संपर्क क्रमांक देण्यात आले होते. स्थानिक कार्यकर्त्यांनी प्रत्येक गटाचे फिरण्याचे नियोजन केले होते.

अभिसरण प्रवास :

अभिसरण मोहिमेत रायगड, रत्नागिरी व सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील निसर्ग, शेती, संस्कृती युवांनी अनुभवला.

- * या मोहिमेत युवांनी कोकणातील डोंगराळ भागात केली जाणारी शेती बघितली. काजू, भात, आंबा, फणस,

सुपारी, मसाल्याचे पदार्थ इत्यादी पिकांसंदर्भात माहिती अभिसरण युवांनी प्रत्यक्ष कोकणातील शेतकऱ्यांकडून जाणून घेतली.

- * कोकणातील काजूच्या फॅक्टरीस देखील भेट देऊन तेथील काजू उद्योगाच्या संदर्भात माहिती घेतली.
- * समुद्र किनाऱ्यावर जाऊन कोकणातील मत्स्य व्यवसायाची तपशीलवार माहिती युवांनी घेतली. मासेमारी करणाऱ्यांचे अनुभव ऐकले.
- * कोकणातील समुद्र किनारे बघितले. नारळाच्या, काजूच्या, सुपारीच्या बागा बघितल्या. तेथील शेतीची सिंचन पध्दती बघितली.
- * कोकणातील पर्यटन व्यवसायाची प्रत्यक्ष अनुभूती युवांनी घेतली. गड, किल्ले, मंदिरे, धरणे, समुद्र किनारे इत्यादी अनेक ठिकाणी जाऊन आनंद लुटला.
- * कोकणातील टुमदार कौलारु घरे असलेली गावे, गावात राहणारी माणसे गावात प्रत्यक्ष जाऊन अनुभवली. तेथील प्रेमळ स्वभावाची माणसे, कोकणी भाषा या युवांना भावली.
- * माशांचे पदार्थ, डाळ-भात, कोकमाचे सरबत पदार्थ असलेले असे अनेक अस्सल कोकणी भोजनाचा आस्वाद घेतला.
- * कोकणातील खेडेगावातील यात्रा युवांनी अनुभवली. दशावतार नाटक पाहिले. तिथल्या परंपरा, जाणून घेतल्या.
- * समुद्र सफर अनुभवली. समुद्रात डुबकी मारण्याचा अनुभव आनंदही लुटला.
- * कोकणातील राजकारणातील लोकांकडून तेथील राजकीय, सामाजिक परिस्थिती जाणून घेतली.

दि. २९ डिसेंबर २०१२.

नाशिक येथील प्रतिष्ठानच्या विभागीय कार्यालयात अभिसरण माहिमेची सांगता झाली. मा. विश्वास ठाकूर, शिवाजी मानकर, विनायक रानडे आदि उपस्थित होते. डॉ. अमित नागरे यांनी प्रास्ताविक केले. मा. विश्वास ठाकूर यांनी सहभागी युवांचे अभिन्नंदन केले व युवांना महाराष्ट्राला समजून घेऊन महाराष्ट्र एकसंध राहण्यासाठी प्रयत्न करावा, असे आवाहन केले.

यावेळी प्रत्येक गटाने आपापले अनुभव मांडले. कोकणातील शेतीसारखी शेती आम्ही सातपुडा पर्वत परिसरात करू, वनऔषधी लावू असा निग्रह आदिवासी युवांनी व्यक्त केला. अनेकांनी कोकणातील निसर्गाची अनुभूती मांडली. तेथील लोकांशी प्रेमाचे नाते निर्माण झाल्याचेही सांगितले.

संध्याकाळी सर्व अभिसरण युवांनी परतीचा प्रवास सुरु केला.

अभिसरण - काय साध्य झाले ?

- * युवांना कोकणची संस्कृती व निसर्ग अनुभवण्यास मिळाला. कोकणासंबंधी प्रेम निर्माण झाले.
- * सहभागी युवांमध्ये मैत्री निर्माण झाली. अभिसरणाचा खान्देश ग्रुप तयार झाला.
- * कोकणातील शेती, पर्यावरणासारखे विकासात्मक काम सातपुडा परिसरात व्हावे अशी अपेक्षा आदिवासी युवांनी व्यक्त केली व त्यासाठी प्रयत्न करायचे ठरवले.
- * अभिसरण मोहिमेच्या ब्रीदवाक्याचा 'शोधुया स्वतःला, समजूया महाराष्ट्राला' प्रत्यक्ष युवांनी अनुभव घेतला.
- * चांगल्या नेत्यांन भेटून युवांमध्ये राजकारणाप्रती आस्था निर्माण झाली.
- * कोकणातील लोकांसोबत युवांचे प्रेमाचे नाते निर्माण झाले. परिणामी प्रादेशिक समता दृढ झाली.
- * कोकणाचा अभ्यास केला. तेथील भाषा, संस्कृती अनुभवून ती शिकण्याचा प्रयत्न झाला.

यांसारख्या अनेक सकारात्मक बाबी या मोहिमेनंतर युवांमध्ये दिसून आल्या.

अभिसरण - सहकार्य :

निमंत्रक मा. खा. सुप्रिया सुळे, दत्ता बाळसराफ, मा. विश्वास ठाकूर, नीलेश राऊत, सुबोध जाधव, डॉ. अमित नागरे, प्रकाश परब, अभिजीत खानविलकर, दीपक केसरकर, अभिजीत राजेशिर्के, सिध्देश लाड, सुधीर गवस, चंदन मुंगी, नितीन पवार, मंगेश दांडेकर, प्रवीण राऊत, प्रथमेश राऊत,

अविनाश ठाकूर, गणेशप्रसाद गवस, दिपाली मानकर, श्रुती जोशी, विनायक रानडे, देवेंद्रजी, प्रा. देसाई सर, वीरेंद्र वळवी, अमोल पाटील इत्यादी अनेकांच्या सहकार्याने ही अभिसरण मोहीम यशस्वीरित्या पार पडली.

नवमहाराष्ट्र युवा अभियान आणि पिनॅकल क्लब

नवमहाराष्ट्र युवा अभियान आणि पिनॅकल क्लबतर्फे सह्याद्रीमध्ये पदभ्रमणाचे तसेच प्रस्तरावतरण/प्रस्तरारोहणाचे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. दिनांक ६ आक्टो; २० नोव्हें., १५ जाने., २२ जाने. रोजी कान्हेरी गुंफा येथे रॉक क्लाइंबिंगचा कार्यक्रम खास तरुणांसाठी आयोजित करण्यात आला. त्याचा लाभ ६३ युवकांनी घेतला. सदर शिबीर विनामूल्य घेण्यात आले. सतत २४ व्या वर्षी २५ ते २७ डिसेंबर, २०१२ रोजी किल्ले रायगडावरील टकमक टोकावरून १००० फूट रॅपलिंग करण्याचा म्हणजेच दोरीच्या सहाय्याने खाली उतरण्याचा कार्यक्रम यशस्वीपणे आयोजित करण्यात आला. या साहसी कार्यक्रमाला महाराष्ट्रातून एकूण ११० नवगिर्यारोहकांनी उपस्थित राहून यशस्वीपणे रॅपलिंग केले. पूर्वप्रशिक्षण म्हणून कान्हेरी गुंफा, बोरीवली येथे एकूण ११९ लोकांनी रॅपलिंग केले. यशस्वीपणे रॅपलिंग केलेल्यांना दि. ७ जाने. रोजी देवाडिगा संघ, दादर येथे प्रशस्तीपत्र देण्यात आले. प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री. प्रसाद, चीफ कमिशनर, कस्टमस, न्हावा शेवा बंदर उपस्थित होते.

प्रजासत्ताक दिनी कस्टम् हाऊस, न्हावा शेवा बंदर येथील उंच इमारतीवरून गिर्यारोहणाची प्रात्यक्षिके करून दाखविण्यात आली. दि. ३० जाने. रोजी सुधागड, पाली येथे पदभ्रमण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. यात १९ गिर्यारोहकांनी भाग घेतला.

वरील सर्व कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी श्री. राजेश वरळीकर, श्री. संतोष कल्याणपूर, श्री. यतीन कोरे, श्री. सचिन आयरे आणि श्री. विजय शहा यांनी मेहनत घेतली.

अपंग हक्क विकास मंच कार्यवृत्त

● उस्मानाबाद व लातूर दिनांक : २६ डिसेंबर ते २९ डिसेंबर, २००९

लातूर व उस्मानाबाद येथे अपंगत्व नियंत्रण व पुनर्वसन कार्यक्रम राबविण्यात आला. या कार्यक्रमात जिल्ह्यातील सर्व प्रवर्गातील अपंगांना आवश्यक असणारे कृत्रिम अवयव व साधने आदिची तपासणी करण्यात आली.

सदर शिबिराचे आयोजन जिल्हा अपंग विभाग व महात्मा गांधी सेवा संघ, औरंगाबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने या शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. या शिबिरात सर्व प्रवर्गातील अपंगांची मोफत तपासणी करण्यात आली. या शिबिरात एकूण ७० गरजू अपंगांना मोजमाप करून त्यांना आवश्यक असणाऱ्या कृत्रिम अवयव व साधनांची नोंदणी करण्यात आली. यात जयपूर फूट, जयपूर हॅण्ड, कुबडी जोड, कॅलिपर्स, सर्जिकल शूज आदी साहित्य देण्यात आले. या शिबिरासाठी अपंगांचे तपासणी व मोजमाप वासीम खान व चांदोबा बिरगड या तज्ञांनी घेतले.

या शिबिरास जिल्हा शल्य चिकित्सक श्री. कोरे, जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी श्री. कावभे, जीवन विकास प्रतिष्ठानचे सचिव रामानुज रांदड, जिल्हा अपंग पुनर्वसन केंद्राचे प्रकल्प समन्वयक श्री. बाबुराव सोमवंशी व महात्मा गांधी सेवा संघाचे प्रकल्प समन्वयक श्री. सुहास तेंडुलकर आदि उपस्थित होते.

● नागपूर दिनांक : १ फेब्रुवारी ते ३ फेब्रुवारी, २०१२

अखिल भारतीय मूक बधीर क्रीडा परिषद, नवी दिल्ली, महाराष्ट्र मूकबधीर क्रीडा परिषद, पुणे आणि इंडिया डेफ क्लब, नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने मूकबधीरांच्या ६ व्या राष्ट्रीय जलतरण स्पर्धेचे आयोजन दि. ०१ फेब्रुवारी ते ३ फेब्रुवारी २०१२ या कालावधीत नागपूर सुधार प्रन्यास जलतरण तलाव, अंबाझरी रोड, नागपूर येथे करण्यात आले होते.

या कार्यक्रमाच्या उद्घाटन प्रसंगी श्री. बी.व्ही. गोपल रेड्डी, (आयुक्त, नागपूर), श्री. जी.के. कंसाल (जनरल मॅनेजर, स्टेट बँक ऑफ इंडिया, नागपूर), श्रीमती नम्रता राव डॉ. जयप्रकाश दुबळे (संचालक, स्पोर्ट्स अँड युथ नागपूर), श्री. सुरेंद्र पवार (डिस्ट्रीक्ट सोशल वेलफेअर नागपूर), श्री. दत्ता बाळसराफ (कार्यक्रम संयोजक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई), श्री. विजय कान्हेकर, (समन्वयक, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, अपंग हक्क विकास मंच, मुंबई), श्री. आर. शर्मा आणि इ. के. बोस (ए.आय.एस.सी.डी., नवी दिल्ली), श्री. एम. साठे (जनरल सेक्रेटरी, एम.एस.सी.डी., पुणे) आदि मान्यवर उपस्थित होते.

महाराष्ट्राच्या जलतरणपटूंनी २१ सुवर्ण, १७ रौप्य आणि ११ कांस्यपदके जिंकून अब्बल स्थान पटकाविले. दुसऱ्या स्थानावर राहिलेल्या पश्चिम बंगालने ३ सुवर्णांसह ३० पदके आणि तामिळनाडूने ३ सुवर्ण व १ रौप्यपदक जिंकून सर्वांचे लक्ष वेधले. स्पर्धेचे आकर्षण ठरलेल्या सागर बडवे आणि राधा टाकोणे यांनी प्रत्येकी ५ सुवर्ण व १ रौप्य पदक जिंकून सर्वांचे लक्ष वेधून घेतले.

शेवटच्या दिवशी राधा टाकोणेने ५० मीटर फ्रिस्टाइल, १०० मीटर बँकस्ट्रोक आणि ४ बाय ५० मीटर रिले शर्यतीत ३ सुवर्णपदके जिंकली. याशिवाय कर्नाटकने १ सुवर्णपदक मिळविले.

दि. ०३ फेब्रुवारी, २०१२ रोजी दुपारी ४.०० वाजता मा. डॉ. अमित सैनी, (भा.प्र.से.) मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद, नागपूर यांच्या प्रमुख उपस्थितीत समारोप कार्यक्रम संपन्न झाला. मा.निलेश राऊत, राज्य संघटक, नव महाराष्ट्र युवा अभियान, मुंबई. मा. सुरेन्द्र पवार, समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद, नागपूर, मा. जयप्रकाश दुबळे, क्रीडा उपसंचालक, नागपूर मा. अभिजीत राऊत, समन्वयक, अपंग हक्क विकास मंच, मा. माधव जोशी, सचिव, महाराष्ट्र मूकबधीर क्रीडा परिषद, पुणे मा. उदय भोयर, सचिव, इंडियन डेफ क्लब,

नागपूर, मा. साठे, सचिव महाराष्ट्र स्पोर्ट्स कौन्सिल ऑफ द डेफ, पुणे, यांच्या उपस्थितीत समारोपीय व बक्षिस वितरण कार्यक्रम संपन्न झाला. संचालन सौ. सुवर्णा यांनी केले.

अंतिम दिवसाचे निकाल : पुरुष : (५० मीटर फ्रिस्टाइल):

१) श्रीकृष्ण मेहता, पश्चिम बंगाल, २८.१६ सेकंद २) श्रेयस पारकर, महाराष्ट्र २८.५३ सेकंद ३) उमेश खाडे, कर्नाटक २८.७९ सेकंद, २०० मीटर ब्रेकस्ट्रोक : १) उमेश खाडे, कर्नाटक : २:५४:४१ मिनिटे २) अतुल जैस्वाल, छत्तीसगढ, ३:११:१३ मिनिटे ३) अमेय योगल, महाराष्ट्र ३:११:६८ मिनिटे १०० मीटर ब्रेकस्ट्रोक : १) गौतम कुमार सिंग, पश्चिम बंगाल १:२८:१६ मिनिटे २) अभिषेक रुकडीकर, महाराष्ट्र : १:३८:१९ मिनिटे ३) अमित मान, हरियाणा २:१३:८३ मिनिटे,

४ बाय ५० मीटर रिले : १) महाराष्ट्र : सागर बडवे, रोहन मोरे, अनिरुध्द खंते, श्रेयस पारकर २) पश्चिम बंगाल ३) तामिळनाडू.

महिला : (५० मीटर फ्रिस्टाइल) : १) राधा टाकोणे,

महाराष्ट्र ३३.७४ सेकंद, २) अदिती निलंगेकर, महाराष्ट्र, ३४.३५ सेकंद, ३) सुकन्या सामंता, पश्चिम बंगाल, ४२.१६ सेकंद. १०० मीटर ब्रेकस्ट्रोक : १) राधा टाकोणे, महाराष्ट्र १:२४:१७ मिनिटे २) करिष्मा लोले, महाराष्ट्र, १:२९:४७ मी. ३) रिध्दी मुखर्जी, पश्चिम बंगाल, १:३७:१५ मि. ४ बाय ५० मीटर रिले : १) महाराष्ट्र : राधा टाकोणे, करिष्मा लोले, अदिती निलंगेकर, सुकन्या मल्लानी.

□□□

भारतीय साहित्य

जसे विश्वसाहित्याविषयी आपण उदासीन राहता कामा नये, तसेच आपण भारतीय भाषाभगिनींकडे दुर्लक्ष करता कामा नये. गेल्या पंचवीस वर्षांत सर्वच भारतीय भाषा कमीजास्त प्रमाणात विकसित झाल्या आहेत. त्यांच्यातील नव्या प्रवाहांची ओळख आपण करून घेतली पाहिजे. भारतीय साहित्य म्हणजे वेगवेगळ्या भाषांतून लिहिल्या जाणाऱ्या सामाजिक अनुभवांचा आरसा असेल. मी केवळ राष्ट्रीय अस्मितेच्या दृष्टीने राष्ट्रीय साहित्य आवश्यक आहे, असे म्हणत नाही. पण ज्ञानेश्वर, तुकाराम आणि कबीर भारतीय कवी आहेत, असे मी मानतो याचे कारण भारताच्या अंतरंगाचे दर्शन त्यांचे साहित्य घडविते. आधुनिक काळात शरच्चंद्र किंवा ह. ना. आपटे हे जसे या राष्ट्रीय उषःकालाचे कादंबरीकार होते, तसेच आता राष्ट्रीय प्रबोधनाचे साहित्यिक निर्माण झाले पाहिजेत. भारतीय संगीत, भारतीय रंगभूमी या संकल्पना आता जशा रूढ होत आहेत, तशी भारतीय साहित्य ही संकल्पना आता रूढ झाली पाहिजे.

- यशवंतराव चव्हाण

शिक्षण विकास मंच कार्यवृत्त

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईने शिक्षणविषयक कार्यासाठी शिक्षण विकासा मंचाची स्थापना केली असून गेल्या पाच वर्षांपासून हा मंच कार्यरत आहे. मा. सुप्रिया सुळे या शिक्षण विकास मंचाच्या निमंत्रक म्हणून, तर राज्यात व केंद्रात शिक्षण विभागाच्या सचिव पदाची जबाबदारी यशस्वीपणे सांभाळलेल्या व शिक्षण क्षेत्रात मानाचे स्थान असलेल्या डॉ. कुमुद बन्सल प्रमुख संयोजक म्हणून या कार्याची जबाबदारी पाहतात. डॉ. वसंत काळपांडे विशेष सल्लागार, मा. बसंती रॉय समन्वयक, दत्ता बाळसराफ संयोजक, तर सुरेश पाटील सहसमन्वयक म्हणून मदत करतात. शिक्षण विकास मंचाच्या कार्यात वेळोवेळी राज्यातील शिक्षण क्षेत्रातील तज्ज्ञांची मदत घेण्यात येते.

शनिवार दि. १ ऑक्टोबर २०११ - शिक्षण विकास मंचाच्यावतीने राष्ट्रीय शिक्षण दिनानिमित्त घेण्यात येणाऱ्या परिषदेच्या पूर्वतयारीसाठी बैठक आयोजित करण्यात आली होती. ही बैठक मा. डॉ. कुमुद बन्सल यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडली. यावेळी डॉ. वसंत काळपांडे, मा. बसंती रॉय, मा. ज. द. भुतांगे, मा. योगेश कुलकर्णी तसेच इतर मान्यवर यावेळी उपस्थितीत होते.

शनिवार दि. २२ ऑक्टोबर २०११ - यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या वतीने राज्यभरातील संस्थांचालक, मुख्याध्यापक, शिक्षक यांच्यासाठी 'शिक्षण कट्टा' नावाचा एक उपक्रम सुरु करण्यात आला आहे. या व्यासपीठावर अनौपचारिक गप्पांच्या माध्यमातून शिक्षण क्षेत्राला भेडसावणाऱ्या प्रश्नांवर मोकळेपणाने चर्चा केली जाते. दि. २२ ऑक्टो. रोजी आयोजित केलेल्या शिक्षण कट्टाच्या कार्यक्रमात 'अनुदानित शाळांचे प्रश्न' यावर चर्चा करण्यात आली. यावेळी डॉ. कुमुद बन्सल, श्रीमती बसंती रॉय, श्रीमती शुभदा चौकर, सुचिता भवाळकर, श्रीमती नजमा काझी, श्री. दत्ता बाळसराफ, श्री. माधव सूर्यवंशी, श्री. सुरेश

पाटील, मीनल सावंत, श्री. अनिल चाळके यावेळी उपस्थितीत होते.

शनिवार दि. ५ नोव्हेंबर २०११ - शिक्षण विकास मंचाची विशेष आढावा बैठक डॉ. कुमुद बन्सल यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडली. देशाचे पहिले शिक्षण मंत्री मा. मौलाना अबुल कलाम आझाद यांच्या जयंतीनिमित्त दि. ११ नोव्हेंबर २०११ रोजी परिषद आयोजित करण्यात आली होती. ही परिषद 'शालेय अभ्यासक्रमात व्यवसाय कौशल्यांचा समावेश' या विषयावर आयोजित करण्यात आली होती. याच्या तयारीसाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान येथे बैठक आयोजित करण्यात आली होती. या बैठकीसाठी डॉ. वसंत काळपांडे, श्रीमती बसंती राय, उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाचे संचालक मा. ज.द. भुतांगे आदि मान्यवर उपस्थित होते.

दि. ११ नोव्हेंबर २०११ - ११ नोव्हेंबर हा दिवस देशाचे पहिले शिक्षण मंत्री मा. मौलाना अबुल कलाम आझाद यांचा जन्म दिवस असून केंद्र शासनाच्यावतीने तो दरवर्षी राष्ट्रीय शिक्षण दिन म्हणून साजरा केला जातो. सदर दिवशी शिक्षण विषयावर परिषदेचे आयोजन केले जाते आणि उत्कृष्ट शैक्षणिक ग्रंथाच्या लेखकास तसेच संपादकास पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते.

यंदा राष्ट्रीय शिक्षण दिनाचे औचित्य साधून 'शालेय अभ्यासक्रमात व्यवसाय कौशल्यांचा समावेश' या विषयावर परिषद घेण्यात आली. ही परिषद सकाळी १०.०० ते सायं. ५.०० या वेळेत पार पडली. यावेळी शिक्षण विकास मंचाच्या निमंत्रक खासदार सुप्रिया सुळे, मुख्य संयोजक, डॉ. कुमुद बन्सल, सर्वशिक्षा अभियानाच्या व्ही. राधा, मा. ज. द. भुतांगे, योगेश कुलकर्णी तसे इतर मान्यवर उपस्थित होते. यावेळी उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे यांच्या २०११ या वर्षी 'उच्च शिक्षण : समस्या आणि प्रवाह' या डॉ. अरुण निगवेकर यांच्या श्री. अशोक नांदगावकर यांनी संपादित केलेल्या पुस्तकास

पुरस्कार देण्यात आला. आजच्या ज्ञानाधिष्ठित शतकात सर्वांनाच उपयुक्त शिक्षण मिळण्याचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. एका बाजूला शिक्षणसंस्थांना शासनाकडून मिळणारी तुटपुंजी मदत, तर दुसऱ्या बाजूला शिक्षणाचे जागतिकीकरण आणि व्यापारीकरण यामुळे शिक्षणाच्या क्षेत्रात अभूतपूर्व अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. विद्यार्थ्यांचा वाढता आकडा आणि कौशल्यपूर्ण शिक्षणाची निकड भागवण्यासाठी माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर आणि आंतरराष्ट्रीय आकृतीबंधाचा स्वीकार करण्याची गरज त्यातून निर्माण झाली आहे. या सर्व पैलूंचा या पुस्तकात ऊहापोह केला आहे.

महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे यांनी २०११ यावर्षी संपादित केलेले 'आठवणीतील शाळा आणि शिक्षक' याही पुस्तकास पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. फेब्रुवारी, २००७ पासून परिषदेच्या 'जीवन शिक्षण' या मासिकात प्रकाशित झालेल्या याच शीर्षकाच्या लेखमालेचे हे संकलन आहे. या लेखमालेची संकल्पना महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेचे तत्कालीन उपसंचालक श्री. शिवाजी तांबे यांची. महाराष्ट्रातील सर्व विभागांतील स्वातंत्र्यसेनानी, सामाजिक

कार्यकर्ते, वैज्ञानिक, उद्योजक, शिक्षणतज्ज्ञ, पत्रकार, चित्रकार, खेळाडू, साहित्यिक, नाट्य-चित्रपट कलावंत अशा अनेकविध नामवंतांच्या लेखांचा या लेखमालेत समावेश आहे. त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाच्या जडणघडणाची बीजे त्यांनी लिहिलेल्या लेखांतील अनेक प्रसंगांतून जाणवतात. आठवणींचा हा ठेवा आजच्या आणि उद्याच्या पिढीला प्रेरक ठरणारा आणि शिकवण्याच्या आणि शिकण्याच्या नानाविध पध्दतींची ओळख शिक्षकांना करून देणारा आणि त्यांना प्रेरक ठरणारा आहे. सन्मानपत्र, स्मृतीचिन्ह असे या पुरस्काराचे स्वरूप होते.

शुक्रवार दि. ९ डिसेंबर २०११ - शिक्षण विकास मंचाची विशेष आढावा बैठक डॉ. कुमुद बन्सल यांच्या प्रमुख उपस्थितीत झाली. या बैठकीसाठी डॉ. वसंत काळपांडे, श्रीमती बसंती रॉय आणि इतर मान्यवर उपस्थित होते.

शनिवार दि. २१ जानेवारी २०१२ - शिक्षण विकास मंचाच्या 'शिक्षण कटटा' या उपक्रमांतर्गत चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर चर्चासत्र डॉ. कुमुद बन्सल यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडले.

सृजन कार्यवृत्त

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या रंगस्वर विभागामार्फत शालेय विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास आणि विविध कलांची तोंडओळख करून त्यांचे विद्यार्थी जीवन समृद्ध व्हावे यासाठी सृजन हा अभिनव उपक्रम चालविण्यात येतो. सृजनच्या माध्यमातून समाजातील मान्यवर व्यक्तींच्या सृजनशीलतेचा आविष्कार विद्यार्थ्यांसोबत घडवून त्यांच्यामधील सुप्त कलागुणांना वाव देण्याचा हा प्रयत्न आहे.

सृजनची संकल्पना व संयोजन मा. सुप्रियाताई सुळे यांची असून यामध्ये सन्माननीय सल्लागार म्हणून प्रसिध्द चित्रकार श्री. डग्लस जॉन आणि सुलेखनकार श्री. शुभानंद जोग काम पाहतात. श्री. विद्याधर खंडे हे सृजनचे समन्वयक आहेत.

दर महिन्याच्या पहिल्या रविवारी सृजन कार्यशाळा सकाळी ९.०० वा. ते दुपारी १.०० वा. पर्यंत चव्हाण सेंटरमध्ये आयोजित करण्यात येते. या कार्यशाळेमध्ये जवळ जवळ १९० ते २५० विद्यार्थी सहभागी होतात.

युध्दाच्या वेळी किंवा नैसर्गिक आपत्तीच्या काळात नागरिकांनी कोणत्याही संकटाला धीराने कसे तोंड द्यावे? या संदर्भातील कार्यशाळा २ ऑक्टोबर, २०११ रोजी आयोजित करण्यात आली होती याची तोंडओळख विद्यार्थ्यांना व्हावी या करीता नागरिक संरक्षण दला विषयी कार्यशाला आयोजित करण्यात आलेली होती. या कार्यशाळेत नागरिक संरक्षण दलाविषयी माहिती देण्यात आली असून विविध अपघाता प्रसंगी लोकांनी परिस्थितीला धीराने तोंड देऊन अपघाती लोकांची

सुटका कशी करावी हे प्रात्यक्षिकासह दाखवून देण्यात आले.

नोव्हेंबर महिन्यात प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस श्री. शरद काळे यांनी वाचन कसे करावे? मुलांचे सामान्य ज्ञान कसे वाढवावे? याची माहिती दिली. मुलांशी विविध विषयांवर चर्चा केली. मुलांशी गप्पा-गोष्टी केल्या.

सृजनच्या वार्षिक कार्यक्रमाची सांगता डिसेंबर महिन्यात श्री. राजीव राणे यांच्या कार्यक्रमाने करण्यात आली. या कार्यक्रमात जादूचे विविध प्रयोग, मुलांकरीता सांघिक कार्यक्रम घेतले. या कार्यक्रमात मुलांचे छोटे छोटे गट तयार करून त्यांचे खेळ घेतले. या कार्यक्रमात १७५ मुलांनी सहभाग घेतला.

जानेवारी २०१२ मध्ये श्री. शुभानंद जोग यांच्या कार्यक्रमाने सृजनच्या नवीन वर्षाच्या कार्यक्रमाला सुरुवात झाली. या कार्यक्रमास जोग सरांनी अक्षराचे प्रकार दाखविले. वेगवेगळ्या कंपन्या आपल्या कंपनीच्या लोगोसाठी अक्षरांचा वापर करतात हे दाखविले. वेगवेगळे कंपनीचे लोगो दाखविण्यात आले. कोडॅक, बजाज, मॅकडोनाल्ड्स, सोनी, सुझुकी इ. कंपन्यांची उदाहरणे दिली त्याचबरोबर इंग्रजी अक्षरांची चित्रफित दाखविण्यात आली.

६ फेब्रुवारी, २०१२ अभ्यासातील कौशल्य या विषयावर मानसतज्ञ श्री. अरुण नाईक यांनी कार्यशाळा घेतली या कार्यशाळेत एखाधा विषय आपला नावडता असेल तर त्या विषयाच्या संदर्भात तो विषय नावडता का? नावडतां विषयाची भिती सकारात्मकदृष्टीने घेऊन विषय आवडता कसा करावा त्याचबरोबर परिक्षेच्या दृष्टीने अभ्यासाची तयारी कशी करावी या संदर्भात माहिती देण्यात आली.

वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियान कार्यवृत्त

शैक्षणिक वर्ष २०११-१२ या कालावधीमध्ये यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईच्या वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियान आणि सृष्टीज्ञान संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने हवामान बदल विषयक शिक्षण व कृती प्रकल्प राबविण्यात आला. यात १० शाळांमधील १००० विद्यार्थी सहभागी झाले होते. प्रत्येक शाळेत दर महिन्याला एक कार्यक्रम असे १० कार्यक्रम प्रत्येक महिन्यात घेतले गेले. प्रत्येक कार्यक्रमांनंतर विद्यार्थ्यांना काही उपक्रम करण्यासाठी देण्यात आले होते. पहिल्या सत्रात हवामान बदल आणि जागतिक तापमान वाढ या संकल्पनांचे नीट आकलन व्हावे म्हणून स्लाईड शो घेतला गेला. त्यानंतर जलसंवर्धन, वृक्षारोपण यासारखे कार्यक्रम घेण्यात आले. तर वीजेच्या वापराचे ऑडीट, पाण्याच्या वापराचे ऑडीट यासारखे उपक्रम विद्यार्थ्यांना करायला लावून त्यांचे अहवाल मुख्याध्यापकांना देण्यात आले. कचरा व्यवस्थापनाच्या सत्रात विद्यार्थ्यांना हॅडमेड पेपर तयार करणे, रद्दी पेपरच्या पिशव्या तयार करणे इ. शिकविण्यात आले.

विद्यार्थ्यांमध्ये वनस्पतींच्या बियांबद्दल अधिक जाणीव-जागृती व्हावी या उद्देशाने विविध बी-बियाणांची माहिती देण्यात आली. बियांद्वारे होणारा वनस्पतींचा प्रसार, त्यांचे विविध रंग, आकार, त्यांच्या रुजण्याच्या विविध पद्धती याबद्दल विद्यार्थ्यांमध्ये औत्सुक्य निर्माण झाल्याचे दिसले. ऑक्टोबर महिन्यात आलेल्या दिवाळीच्या सुद्धीत विविध प्रकारच्या बिया गोळा करण्याचा उपक्रम विद्यार्थ्यांना देण्यात आला.

हवामान बदलाचा सर्वाधिक परिणाम जैवविविधतेवर होत असतो. म्हणून नोव्हेंबर महिन्यात दहा शाळांमधून जैवविविधता या विषयावर स्लाईड शो घेतला व त्यातून वनस्पती, प्राणी, पक्षी, कीटक, सरिसृप, जैवविविधतेला असणारे धोके, समस्या यावर माहिती दिली. त्यानंतर प्रश्नमंजुषा घेण्यात आली व जिंकणाऱ्या गटाला समुद्रमंथन हे पुस्तक बक्षीस म्हणून देण्यात आले.

डिसेंबर महिन्यात स्थानिक जैवविविधतेचा अभ्यास करण्यासाठी दहा शाळांच्या जवळील जैवविविधता संपन्न ठिकाणी क्षेत्रभेटी आयोजित करण्यात आल्या. यासाठी

शाळेजवळील बाग, मैदान, समुद्रकिनारा, खारफुटीचे जंगल, रोपवाटिका यांसारख्या ठिकाणांची निवड करण्यात आली. तेथील वनस्पती व जीवसृष्टीचे निरीक्षण करण्यात येऊन त्यांची नोंद घेण्यात आली. त्याचा रितसर अहवाल तयार करण्याचा उपक्रम विद्यार्थ्यांना देण्यात आला.

हा या प्रकल्पातील शेवटचा उपक्रम असल्याने संपूर्ण प्रकल्पाचा अहवाल तसेच हवामान बदल या संकल्पनेवर एखादा प्रकल्प समारोप कार्यक्रमासाठी तयार करण्याची सूचना शाळांना देण्यात आली.

जानेवारी महिन्यात या हवामान बदलविषयक शिक्षण व कृती प्रकल्पनाचे मूल्यमापन करण्यासाठी पर्यावरणाचे अभ्यासक आणि पक्षीतज्ज्ञ श्री. मकरंद येडूरकर आणि 'तापली वसुंधरा' या प्रसिद्ध पुस्तकाच्या लेखिका श्रीम. गार्गी लागू या परिक्षकांची समिती नेमण्यात आली. या दोघांनीही प्रकल्पात सहभागी झालेल्या दहाही शाळांना प्रत्यक्ष भेटी देऊन शिक्षक, मुख्याध्यापक तसेच विद्यार्थ्यांना 'हवामान बदल' ही संकल्पना किती कळली आहे याचे मूल्यमापन केले. प्रकल्पांतर्गत विद्यार्थ्यांनी केलेल्या विविध कृती प्रकल्पांचेही निरीक्षण केले.

या प्रकल्पांतर्गत विद्यार्थ्यांनी केलेल्या वीजेच्या वापराच्या ऑडीटबद्दल बजाज इलेक्ट्रीकल्सचे डायरेक्टर श्री. शेखर बजाज यांच्याशी चर्चा केली असता त्यांनी या उपक्रमाचे कौतुक केले. वीज बचतीसाठी पर्याय म्हणून सी. एफ. एल बल्बचा वापर करण्यासाठी बजाज इलेक्ट्रीकल्स कंपनीतर्फे या प्रकल्पात सहभागी झालेल्या शाळांना सी. एफ. एल बल्बच्या खरेदीवर ५० टक्के सवलत जाहीर करण्यात आली. त्यादृष्टीने काही शाळांनी सी. एफ. एल बल्बच्या खरेदीचा विचार सुरु केला आहे.

या प्रकल्पाचा समारोप फेब्रुवारी महिन्यात करण्यात आला. यात सहभागी शाळांना व प्रकल्पात सर्वोत्कृष्ट सहभाग असलेल्या तीन शाळांना मान्यवर पाहुण्यांच्या हस्ते सन्मानचिन्ह व प्रमाणपत्र देण्यात आली. तसेच वर्षभर विद्यार्थ्यांनी केलेल्या विविध प्रकल्पांचे प्रदर्शन मांडण्यात आले. हवामान बदलविषयक शिक्षण व कृतीप्रकल्पांतर्गत आम्ही १००० विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचलो असलो तरी हे विद्यार्थी इतर शाळांना प्रेरणा ठरतील व अशा प्रकारचे कृतीप्रकल्प आपापल्या परिसरात राबवतील असा विश्वास वाटतो.

वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियानाची वाटचाल

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई अंतर्गत वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियानाची स्थापना होऊन आज जवळजवळ दोन वर्षे झाली आहेत. ६ मार्च २०१० रोजी प्रतिष्ठानतर्फे 'हवामान बदल आणि महाराष्ट्र' अशी राज्यव्यापी पर्यावरण परिषद आयोजित करण्यात आली. महाराष्ट्रातील पर्यावरणावर काम करणाऱ्या अनेक संस्था-संघटना आणि कार्यकर्ते या परिषदेत एकत्र आले होते. त्याचबरोबर, केंद्रीय पर्यावरणमंत्री, श्री. जयराम रमेश, महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री, श्री. अशोक चव्हाण; वनमंत्री, श्री. पतंगराव कदम; ग्रामविकासमंत्री, श्री. जयंत पाटील; कृष्णा खोरे विकासमंत्री, श्री. रामराजे निंबाळकर अशा मंत्री महोदयांची उपस्थितीसुद्धा तितकीच महत्त्वाची होती. प्रतिष्ठानच्या विश्वस्त, सुप्रियाताई सुळे यांनी जानेवारी २०११ पासून दोन महिने ही परिषद यशस्वी करण्यासाठी सातत्यपूर्ण प्रयत्न केले.

या परिषदेनंतर, प्रतिष्ठान यापुढे पर्यावरणाच्या प्रश्नावरही शिक्षण - प्रशिक्षण व समन्वयाचे काम करणार आहे, यावर निर्णय झाला. हे काम करण्यासाठी 'वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियान' असे नाव घेऊन स्वतंत्र विभाग स्थापन झाला. हवामान बदलाचा प्रश्न केवळ परिषदेत चर्चा करण्यापुरता मर्यादित न ठेवता त्याबाबत लोकशिक्षण व जनजागृती करणे अत्यंत आवश्यक आहे, हे लक्षात घेऊन प्रतिष्ठानतर्फे 'हवामान बदल आणि महाराष्ट्र' या नावाने एक पुस्तिका प्रकाशित केली. हवामान बदलाचा परिणाम महाराष्ट्रातील पाणी, माती, शेती, जैवविविधता, इ. घटकांवर होताना त्यावर मात कशी करायची, वाढत्या शहरीकरणाचे स्वरूप पर्यावरणस्नेही कसे करायचे अशा प्रश्नांना महाराष्ट्रातील तज्ज्ञ व अनुभवी कार्यकर्त्यांनी एकत्र मिळून तयार केलेली उत्तरे हे या पुस्तिकेचे वैशिष्ट्य आहे.

वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियानाची सुरुवात शाळा-महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरणबाबत शिक्षण व जागृती करण्याच्या कार्यक्रमांनी झाली. वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियानाचे मुंबईतील समन्वयक, प्रशांत शिंदे आणि त्यांची सृष्टीज्ञान संस्था यांच्या सहयोगाने हवामान बदल हा प्रश्न घेऊन वर्षभर मुंबईतील १० शाळांमधील १ हजार विद्यार्थ्यांबरोबर 'हवामान बदलविषयक शिक्षण व कृती प्रकल्प' राबविण्यात आला. त्याचप्रमाणे, मुंबई, पुणे, अहमदनगर, नाशिक, रत्नागिरी आणि रायगड जिल्ह्यातील विविध महाविद्यालयांमधील हजारो विद्यार्थ्यांबरोबर स्लाईड शो, फिल्म, वृक्षारोपण इ. माध्यमातून हवामान बदलविषयक जनजागृती व कृती करण्याचा प्रयत्न केला.

नाशिकला आयोजित केलेल्या पर्यावरण शिबिरातून प्रेरणा घेऊन नीलिमा जोरवर नावाच्या तरुणीने अहमदनगर जिल्ह्यातील अकोले व राजूर तालुक्यातील तरुणांना पर्यावरणावर काम करण्यासाठी संघटीत केले. आज हे तरुण अकोले नेचर क्लबच्या माध्यमातून भंडारदरा या जंगल परिसरातील रानभाज्या, औषधी वनस्पती, सपुष्प वनस्पती, स्थानिक बियाणी व जंगलातील वन्यजीवांविषयी माहिती संकलित करित आहे. 'निसर्गसंपन्न भंडारदरा' या शिर्षकाखाली हा माहितीचा ठेवा प्रतिष्ठानतर्फे प्रकाशित करण्याची योजना आहे.

वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियानाचा पुण्यातील समन्वयक, अमेय जगताप पुण्यातील टेकड्या वाचविण्यासाठी कार्य करित आहे. पुण्यातील चतुःश्रुंगी मंदिराच्या मागची ओसाड टेकडी सीसीटी तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून अमेय जगताप आणि त्याच्या युथ टू युथ फाऊंडेशन नावाच्या संस्थेने हिरवीगार करून टाकली आहे.

वसुंधरा पर्यावरण संवर्धन अभियानातर्फे दर दोन वर्षांनी पर्यावरणातील ज्वलंत प्रश्नांवर एक राज्यव्यापी परिषद आयोजित करण्याचे ठरले आहे. जून २०१२ मध्ये 'महाराष्ट्रातील वने'

या विषयीची परिषद प्रस्तावित आहे. महाराष्ट्रातील जंगल, वन्यजीव आणि जंगलांवर अवलंबून जीवन जगणारे लोकसमूह यांच्याविषयी विचारमंथन आणि धोरणनिश्चिती व्हावी अशी या परिषदेमधून अपेक्षा असेल. ही परिषद म्हणजे सराकारसमोर समस्यांची रडगाणी गाण्यासाठी नव्हे तर जंगल आणि माणूस एक समृद्ध सहजीवन! या अनुषंगाने जाणारी व त्या सहजीवनाच्या संरक्षणासाठी कटिबद्धता व्यक्त करणारी असेल.

आजवर पर्यावरण हा विषय निव्वळ वृक्षारोपण करण्यापुरता आणि उच्चभ्रूंनी इंग्रजी भाषेतून चर्चा करण्यापुरता मर्यादित होता. वसुंधरा अभियानच्या माध्यमातून पर्यावरणाविषयी साध्या सोप्या मराठी भाषेतून संवाद साधणे, साहित्याचा प्रसार व प्रचार करण्याचे धोरण स्विकारण्यात आले आहे. त्यामुळे, महाराष्ट्रातील जास्तीत जास्त लोकांमध्ये पर्यावरणाविषयी जागृती आणि आस्था निर्माण होण्यास मदत होईल.

त्याचबरोबर, महाराष्ट्रात विविध ठिकाणी चाललेल्या पर्यावरण संवर्धनाच्या कार्याची माहिती एकत्रित करण्यात येईल. अशावेळी पर्यावरणासंदर्भात काही धोरणात्मक बदल आणण्याची गरज लक्षात आल्यास शासनाबरोबर संवाद साधण्यासाठी वसुंधरा अभियान प्रयत्नशील राहील.

पर्यावरण संवर्धनाची गरज अधोरेखित केली जात असताना पर्यावरण शिक्षणाची मात्र प्रचंड हेळसांड होत असल्याची परिस्थिती दिसत आहे. शालेय अभ्यासक्रमात पर्यावरण विषयावर पाठ्यपुस्तक लावण्यात आले आहे. मात्र, तो विषय हाताळण्यासाठी कधी विज्ञान, कधी भूगोल तर कधी चित्रकलेच्या शिक्षकांकडे जबाबदारी देण्यात येते. पर्यावरणाचे तास शाळांच्या वेळापत्रकामध्ये नमूदच केलेले नाहीत. वार्षिक परिक्षेपूर्वी विद्यार्थ्यांना प्रश्नोत्तरांचा संघ देऊन पाठ करून परिक्षा द्या, असे सांगितले जाते.

श्रद्धा आणि निष्ठा

श्रद्धा ही एक शक्ती आहे. सत्य धारण करते, ती श्रद्धा. सत्याचा पाठपुरावा हा त्या अर्थाने श्रद्धेचाच पाठपुरावा असतो. अढळ आणि निस्सीम श्रद्धा सत्याच्या आचरणातून, तशा आचरणामुळेच वाढते आणि स्थिर बनते. अढळ आणि निस्सीम श्रद्धा मानवाला सर्वस्वाचा स्वाहाकार आनंदाने करण्यास सिद्ध बनवते. स्वातंत्र्याविषयीची श्रद्धा ज्यांनी जोपासली, त्यांच्या सर्वस्वाच्या स्वाहाकाराची उदाहरणे आपल्यासमोर आहेत. इतिहासाने त्यांची नोंद घेतलेली आहे. माझ्या व्यक्तिगत, सार्वजनिक आणि राजकीय जीवनात संघर्षाचे, श्रद्धा दोलायमान करणारे, जीवननिष्ठा दोलायमान करणारे प्रसंग निर्माण झाले. घटना शिजल्या. त्या प्रत्येक वेळी जीवननिष्ठा आणि श्रद्धा अधिक मजबूत, बळकट करण्याची ती एक संधी मी मानली. लोकांवरील, लोकशाहीवरील श्रद्धेच्या वळावर राष्ट्रनिष्ठा, समूहनिष्ठा, मानवतेवरील निष्ठा जीवननिष्ठेपासून अलग होऊ दिल्या नाहीत. एरवी हे जीवन निर्मल्य बनले असते !

- यशवंतराव चव्हाण

कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम कार्यवृत्त

१९८७ च्या विधी सेवा प्राधिकरण अधिनियमामध्ये अंतर्भूत असलेली मोफत कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला योजना राबविण्याचे काम यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानमार्फत केले जाते. या योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी प्रतिष्ठानने 'यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला फोरम' या विभागाची निर्मिती केली आहे. या विभागामध्ये अंदाजे ३५ वकील व समाजसेवक काम करीत असून ते या योजनेसाठी मोफत देवा देत आहेत.

फोरममार्फत सर्वसाधारणपणे खालील प्रकारचे काम केले जाते-

१. समाजातील गोर-गरीब व तळागाळातील लोकांना कसल्याही प्रकारचा भेदभाव न करता मोफत तोंडी सल्ला देणे.
२. प्रसंगी गुंतागुंतीच्या प्रश्नांसंबंधी सखोल अभ्यास करून गरजूंना कायदेविषयक सल्ला देणे.
३. काही वेळा पत्रव्यवहाराद्वारे गरजूंना कायदेविषयक सल्ला देणे.
४. पक्षकारांच्या तंट्यामध्ये सामोपचाराने तडजोड घडवून आणणे.
५. विधी विषयामध्ये संशोधन करून प्रचलित कायद्यांमध्ये सुधारणा सुचविणे किंवा नवीन कायद्याचे प्रारूप तयार करून वैधानिक प्रस्ताव राज्य किंवा केंद्र शासनाला पाठविणे.
६. विधी विषयामध्ये संशोधन करून प्रचलित कायद्यानुसार बनविण्यात आलेल्या नियमांमध्ये सुधारणा सुचविणे किंवा नवीन नियमांचे प्रारूप तयार करून वैधानिक प्रस्ताव राज्य किंवा केंद्र शासनाला पाठविणे.
७. कायद्यांची विशेष माहिती करून देण्यासाठी तज्ज्ञांची विशेष व्याख्यान आयोजित करणे.

८. सामान्य लोकांना कायद्यांची माहिती करून देण्यासाठी राज्याच्या वेगवेगळ्या ठिकाणी वेळोवेळी विधी साक्षरता कार्यशाळांचे आयोजन करणे.
९. संबंधित न्यायालयाच्या किंवा न्यायाधिकरणाच्या सहकार्याने लोकन्यायालयांचे आयोजन करणे.
१०. विधी शाखेच्या विद्यार्थ्यांसाठी मूट कोर्ट स्पर्धा, निबंध स्पर्धा व वक्तृत्व स्पर्धा यांचे आयोजन करणे. तसेच अशा विद्यार्थ्यांसाठी वकिलांची व्यावसायिक नितिमत्ता या विषयावर वेळोवेळी परिसंवादांचे आयोजन करणे.

त्यानुसार गेल्या चार महिन्यांत म्हणजेच १ ऑक्टोबर २०११ ते ३१ जानेवारी २०१२ या चार महिन्यांच्या अवधीमध्ये फोरमकडून करण्यात आलेल्या कामाचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

● **फोरमच्या बैठका :-** कायदेविषयक सहाय्य व सल्ला योजनेच्या अंमलबजावणीबाबत सखोल विचार करून धोरणात्मक निर्णय घेण्यासाठी आणि कार्यकर्त्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी दरमहा दुसऱ्या शुक्रवारी फोरमच्या मासिक बैठका घेतल्या जातात. त्यानुसार गेल्या चार महिन्यांमध्ये एकूण चार बैठका झाल्या. सरासरी १४ सदस्य प्रत्येक बैठकीला उपस्थित होते. एकूण ४५ बाबीसंबंधी निर्णय घेण्यात आले.

● **उपसमितीच्या बैठका :-** एखाद्या विषयासंबंधी सखोल अभ्यास करून अंतिम प्रस्ताव तयार करण्यासाठी वेळोवेळी फोरमच्या वेगवेगळ्या उपसमित्या नेमल्या जातात. त्यानुसार खालीलप्रमाणे उपसमित्यांच्या बैठका झाल्या.

अ) पुस्तक पुनर्मुद्रण समिती :-

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईने 'हॅन्डबुक फॉर सिनिअर सिटीझन्स' या नावाचे पुस्तक प्रकाशित केले आहे. त्या पुस्तकाच्या प्रती संपल्या असल्यामुळे पुस्तकाचे पुनर्विलोकन करून ते पुन्हा प्रकाशित करण्याचे ठरले आहे. हे काम करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्याचे निवृत्त मुख्य सचिव श्री. शरद उपासनी यांच्या अध्यक्षतेखाली एका उपसमितीची

निर्मिती करण्यात आली आहे. त्या समितीची पहिली बैठक २९ जुलै २०१० रोजी चव्हाण केंद्राच्या पाचव्या मजल्यावरील बोर्ड रूममध्ये संपन्न झाली. बैठकीला ६ सदस्य उपस्थित होते. या बैठकीमध्ये सुधारित पुस्तकाचा आराखडा ठरविण्यात आला. वेळोवेळी या समितीच्या बैठका होत आहेत.

ब) सुकाणू समितीची बैठक :-

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईमार्फत दरवर्षी ऑक्टोबर महिन्यामध्ये ज्येष्ठ नागरिकांचा आनंद मेळावा चव्हाण केंद्रामध्ये आयोजित केला जातो. ऑक्टोबर २०११ मध्ये भरविण्यात येणाऱ्या मेळाव्यासंबंधी विचार करण्यासाठी प्रतिष्ठानच्या सर्व विभागांच्या प्रतिनिधींची एक बैठक दिनांक १४ जुलै २०११ रोजी सायंकाळी ४.०० वाजता पाचव्या मजल्यावरील बोर्ड रूममध्ये मा. श्री. शरद काळे, सरचिटणीस यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाली. बैठकीला १३ प्रतिनिधी उपस्थित होते. त्या बैठकीमध्ये मेळाव्याचे स्वरूप, कार्यक्रम व इतर बाबींसंबंधी चर्चा होऊन प्रस्ताव तयार करण्यात आले. एकूण ३५ बाबींसंबंधी निर्णय घेण्यात आले.

क) मा. यशवंतराव चव्हाणसाहेबांच्या जन्मशताब्दी वर्षामध्ये विशेष कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यासाठी दोन समित्यांची निर्मिती करण्यात आली असून त्यांना वेगवेगळी कामे सोपविण्यात आली आहेत.

पहिली समिती-

१. प्रि. नारायण राजाध्यक्ष - अध्यक्ष
२. श्री. प्रमोद ढोकळे - सदस्य
३. अॅड. भूपेश सामंत - सदस्य
४. अॅड. हेमंत केंजाळकर - सदस्य
५. श्री. अजय केतकर - सदस्य
६. श्री. श्रीनाग पंचभाई - सदस्य
७. श्री. म. बा. पवार

वरील समितीने खालील कार्यक्रमांचे आयोजन करावे.

१. मूट कोर्ट स्पर्धा (राज्यस्तर)
२. वक्तृत्व स्पर्धा (राज्यस्तर)

३. निबंध स्पर्धा (राज्यस्तर)
४. आश्रमशाळांचा अभ्यास
५. मॉक पार्लमेंट (प्रतिरूप संसद)

दुसरी समिती-

१. डॉ. निलेश पावसकर - अध्यक्ष
२. श्री. प्रमोद ढोकळे - सदस्य
३. अॅड. भूपेश सामंत - सदस्य
४. अॅड. हेमंत केंजाळकर - सदस्य
५. अॅड. प्रकाश देशमुख - सदस्य
६. श्री. दिलीप तळेकर - सदस्य
७. श्री. म. बा. पवार - सदस्य
८. अपर्णा व्हटकर - सदस्य
९. गितांजली शिंदे - सदस्य

वरील समितीने खालील कार्यक्रमांचे आयोजन करावे.

१. लोक न्यायालयाचे आयोजन - (उच्च न्यायालय, नगर व दिवाणी न्यायालय, मुंबई मोटर अपघात न्यायाधिकरण, जिल्हा न्यायालय ठाणे, जिल्हा न्यायालय अलिबाग.)

२. विशेष व्याख्याने
३. आपल्या कायद्याची माहिती करून घ्या - व्याख्यानमाला

४. वकीलांची व्यावसायिक निमित्ता या विषयावर विधी महाविद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांसाठी चर्चासत्राचे आयोजन.

५. अभ्यास सहल
६. चर्चासत्र.
७. मराठी चर्चासत्र (दोन दिवसांचे)

● कायदेविषयक सल्ला केंद्र :-

गोरगरीब व सामान्य लोकांना कायदेविषयक तोंडी सल्ला देण्यासाठी दर शुक्रवारी सायंकाळी ५.३० वाजता चव्हाण केंद्राच्या दुसऱ्या मजल्यावर प्रतिष्ठानच्या ग्रंथालयामध्ये कायदेविषयक

मोफत सल्ला केंद्र चालविले जाते. गेल्या चार महिन्यांमध्ये या केंद्राच्या १५ बैठका झाल्या. अंदाजे ३३ लोकांनी या केंद्रामध्ये येऊन मोफत सल्ल्याचा लाभ घेतला आहे. या केंद्राचे काम म. बा. पवार, भूपेश सामंत, प्रकाश देशमुख व निलेश पावसकर या वकिलांनी पाहिले.

● मोफत समुपदेशन व तडजोड केंद्र :-

दर मंगळवारी सायंकाळी ५.०० ते ७.०० या वेळात समुपदेशन व समेट केंद्राचे आयोजन केले जाते. दोन वादग्रस्त पक्षकारांना एकत्र आणून त्यांच्यामध्ये तडजोड घडवून आणण्याचा प्रयत्न या केंद्रामध्ये केला जातो. या कामाला गती देण्यासाठी विशेष प्रयत्न सुरु आहेत.

● आपल्या कायद्याची माहिती करू घ्या (Know your Law Lecture Series) :- व्याख्यानमाला या व्याख्यानमाले अंतर्गत दरमहा किंवा तीन महिन्यांतून एकदा कायदे पंडितांच्या विशेष व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात येते. सध्या इमारतीचे पुनर्विकसन व माहितीचा अधिकार या कायद्यावर व्याख्यान आयोजित करण्याचे प्रयत्न सुरु आहेत.

● वकीलांची व्यावसायिक नीतीमत्ता या विषयावर चर्चासत्र :- विधी महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी अनेक उपक्रम राबविले जातात. त्यापैकी वकिलांच्या व्यावसायिक नीतीमत्ता (Professional Ethics of Lawyers) याबाबत विद्यार्थ्यांना जाणीव करून देण्यासाठी चर्चासत्राचे आयोजन केले जाते. विधी शाखेतील विद्यार्थ्यांना याचा चांगला उपयोग होतो. सध्या फोरम व न्यू विधी महाविद्यालय, माहिम येथे अशा कार्यक्रमाचे आयोजन करण्याचे प्रयत्न चालू आहेत.

● विधी साक्षरता कार्यशाळा :-

लोकांना सामाजिक किंवा त्यांच्या दैनंदिन जीवनाशी संबंधित असलेल्या कायद्यांची माहिती करून देण्यासाठी विविध प्रकारच्या विधी साक्षरता कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. यासाठी समाजाच्या वेगवेगळ्या घटकांसाठी वेगवेगळे प्रकल्प तयार करण्यात आले आहेत. उदाहरणार्थ - पौगंडावस्थेतील मुले व मुली, महाविद्यालयीन विद्यार्थी, ज्येष्ठ नागरिक, महिला, सहकारी गृहनिर्माण संस्थांचे सदस्य, सार्वजनिक न्यासाचे विश्वस्त, सार्वजनिक संस्थांचे सदस्य आणि सर्वसामान्य जनता इत्यादी घटकांसाठी विधी साक्षरता कार्यक्रमांचे आयोजन

करण्यात येते. गेल्या चार महिन्यांमध्ये अशा प्रकारच्या अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

गेल्या चार महिन्यांमध्ये खालील कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

१. फोरम व बोधीसत्व प्रतिष्ठान, नालासोपारा (पूर्व) यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक ९ ऑक्टोबर २०११ रोजी नुतन महाविद्यालय, नालासोपारा (पूर्व) येथे महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. १०० पेक्षा जास्त विद्यार्थी कार्यक्रमाला उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री. संदीप जाधव उपस्थित होते.

२. फोरम व रोटरी क्लब ऑफ लिंक टाऊन, जेव्हीएम मेहता कॉलेज, सेक्टर नं. १९, ऐरोली, नवी मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक १६ ऑक्टोबर २०११ रोजी ऐरोली, नवी मुंबई येथे महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. १०० पेक्षा जास्त विद्यार्थी कार्यक्रमाला उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून बार कौन्सिल ऑफ महाराष्ट्र अँड गोवाचे अध्यक्ष अँड. अनिल सी. सिंग उपस्थित होते. व्याख्यानाचे माध्यम इंग्रजी होते.

३. फोरम व केशव गोरे ट्रस्ट, गोरेगांव (पश्चिम), मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक १३ नोव्हेंबर २०११ रोजी गोरेगांव (पश्चिम), मुंबई येथे सर्वसामान्य लोकांसाठी एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. १५० पेक्षा जास्त विद्यार्थी व श्रोते कार्यक्रमाला उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून अँड. शिवराम उर्फ बंडा शिरोडकर उपस्थित होते.

४. फोरम व कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, खर्डी यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक २० नोव्हेंबर २०११ रोजी खर्डी, तालुका शहापूर, जिल्हा ठाणे येथे महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. १०० पेक्षा जास्त विद्यार्थी कार्यक्रमाला उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य श्री पी. डी. पाटील उपस्थित होते.

५. फोरम व कर्मवीर भाऊराव पाटील कॉलेज, वाशी

यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक १८ डिसेंबर, २०११ रोजी जुहू नगर, सेक्टर नं. १५-ए, वाशी, नवी मुंबई ४०० ७०३ येथे महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. १०० पेक्षा जास्त विद्यार्थी कार्यक्रमाला उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. व्ही. एस. शिवणकर हे उपस्थित होते.

६. फोरम व मेत्री संस्था, करी रोड, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिनांक २५ डिसेंबर २०११ रोजी जगदीश अजमेरा रेल्वे सभागृह, रेल्वे प्लॅटफॉर्म नं. १ जवळ, ग्रॅन्ट रोड (पश्चिम), मुंबई ४०० ००७ येथे सर्व सामान्य लोकांसाठी एक दिवसीय विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. १०० पेक्षा जास्त लोक कार्यक्रमाला उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे उदघाटन श्री प्रमोद ढोकळे यांनी केले. श्री संजय साळगांवकर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थित होते.

७. सर्व विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये संविधानाच्या प्रास्ताविकाचे सांघिक वाचन करण्यात येते. तसेच संविधानातील मूलभूत कर्तव्यपालनासंबंधी शपथा घेण्यात येतात. त्याचप्रमाणे अविवाहित मुले व मुली यांच्याकडून हुंडाबंदीसंबंधी शपथा घेण्यात येतात.

८. विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये भाग घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी फोरमची एक खास योजना आहे. त्या योजनेनुसार झालेल्या कार्यशाळेबाबत अथवा कार्यशाळेत शिकविण्यात आलेल्या एका किंवा अनेक विषयांबाबत विद्यार्थ्यांना निबंध लिहिता येतात व त्या निबंधाच्या गुणवत्तेनुसार विद्यार्थ्यांना पुस्तकांच्या स्वरूपात बक्षिसे दिली जातात.

९. विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये अंदाजे ५० ते ६० कायद्यांसंबंधी माहिती करून देण्यात येते. त्यामध्ये प्रामुख्याने पुढील कायद्यांचा समावेश असतो. (१) भारतीय संविधान, (२) विधी सेवा प्राधिकरण अधिनियम १९८७, (३) हुंडाबंदी अधिनियम १९६१, (४) भारतीय दंड संहिता १८६० (५) ग्राहक संरक्षण कायदा १९८६, (६) फौजदारी प्रक्रिया संहिता १९७३ (७) हिंदू वारसा हक्क कायदा १९५६ व इच्छा पत्र कायदा २००५, (१०) माहितीचा अधिकार कायदा २००५, (११) हिंदू विवाह कायदा १९५५, (१२) मुस्लीम कायदा, (१३) पोटगी संबंधीचे कायदे, (१४) महाराष्ट्र मालकी हक्काच्या सदनिकाबाबत (त्या बांधण्यास प्रोत्साहन देणे, त्यांची विक्री, व्यवस्थापन व हस्तांतरण यांचे

नियमन करण्याबाबत) अधिनियम १९६३, (१५) हिंदू अज्ञानत्व व पालकत्व अधिनियम १९५६, (१६) हिंदू दत्तक व निर्वाह अधिनियम १९५४, (१७) संपत्ती हस्तांतरण अधिनियम १८८२, (१८) विशेष विवाह अधिनियम १९५४, (१९) बाल विवाह बंदी अधिनियम २००५, (२०) महाराष्ट्र विवाह मंडळ नियमन व विवाह नोंदणी अधिनियम १९८८, (२१) न्यायालयांची बहुस्तरीय व्यवस्था (तालुका न्यायालयापासून सर्वोच्च न्यायालयापर्यंतची माहिती), (२२) स्त्रियांचे असभ्य प्रतिरूपण (प्रतिबंध) अधिनियम १९८६, (२३) विकलांग व्यक्तीसाठी (समान संधी, हक्काचे संरक्षण आणि पूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५, The Person with Disabilities (Equal opportunities, Protection of Rights and Full Participation) Act, 1995 (२४) स्वमग्न असलेल्या, मस्तिष्क घात झालेल्या, मतिमंद व बहुविध विकलांगता असलेल्या व्यक्तींच्या कल्याणाकरिता राष्ट्रीय न्यास अधिनियम १९९९, (The National Trust for Welfare of Persons with Autism, Cerebral Palsy, Mental Retardation and Multiple Disabilities Act, 1999) (२५) अनैतिक व्यापार (प्रतिबंध) अधिनियम, १९५६ The Immoral Traffic (Prevention) Act, 1956 (२६) राष्ट्रप्रतिष्ठा अवमान प्रतिबंध अधिनियम १९७१, (२७) महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम १९९४, (२८) महाराष्ट्र शैक्षणिक संस्था (कॉंपिटेशन फी घेण्यास प्रतिबंध) अधिनियम १९८७, (२९) महाराष्ट्र रॅंगिंग प्रतिबंध अधिनियम १९९९, (३०) महाराष्ट्र विद्यापिठाच्या, मंडळाच्या व इतर विनिर्दिष्ट परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारास प्रतिबंध करण्याबाबत अधिनियम १९८२, (३१) मुंबई विद्यापिठाचे अध्यादेश क्रमांक २२० (अनुचित प्रथा प्रतिबंध), (३२) मुस्लिम स्त्रिया (घटस्फोटानंतर अधिकार संरक्षण) अधिनियम १९८६, (३३) महाराष्ट्र झोपडपट्टी (सुधारणा, निर्मूलन आणि पुनर्विकास) अधिनियम १९७१, (३४) भारतीय वारसा हक्क कायदा १९२५, (३५) महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६०, (३६) मुंबई मुद्रांक कायदा १९५८, (३७) गृहनिर्माण संस्थांचे विनियम, (३८) अनुसूचित जाती आणि जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) अधिनियम १९८९, (३९) मुस्लिम व्यक्ती विषयक विधी (शरियत) प्रयुक्ती अधिनियम १९३७, (४०) नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम १९५५, (४१) भारतीय मुद्रांक कायदा १८९९, (४२) भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम १९८८, (४३) प्रसूती विषयक लाभ अधिनियम १९६१, (४४) सोसायटी नोंदणी अधिनियम १८६०,

(४५) अत्यावश्यक वस्तू अधिनियम १९५५, (४६) मोटर वाहन अधिनियम १९८८, (४७) जन्म व मृत्यू नोंदणी अधिनियम १९६९, (४८) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम १९९३, (४९) महाराष्ट्र भाडे नियंत्रण अधिनियम १९९९, (५०) महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम १९६६, (५१) माता पिता व ज्येष्ठ नागरिक यांची पोटगी व कल्याण अधिनियम २००७, (५२) मुंबई पोलीस अधिनियम, १९५०.

१०. विधी साक्षरता कार्यशाळेमध्ये व्याख्यान देण्यासाठी फोरमने वकिलांचा संच (Faculty) बनविला आहे. वरील कार्यशाळेमध्ये या फॅकल्टीमधील खालील वक्त्यांनी विविध विषयांवर व्याख्याने दिली.

(१) श्री. प्रमोद ढाकळे, (२) अॅड. निलेश पावसकर, (३) अॅड. हेमंत केंजाळकर, (४) श्री. दिलीप तळेकर, (५) अॅड. अजय केतकर, (६) अॅड. भूपेश सामंत, (७) प्रि. नारायण राजध्यक्ष, दिलीप तळेकर, (८) प्रा. डॉ. जे. बी. पाटील, (९) अॅड. डॉ. प्रकाश देशमुख व (१०) अॅड श्री म. बा. पवार

११. वर सांगितल्याप्रमाणे फोरमतर्फे विधी संशोधनाचे कामसुध्दा केले जाते. महाराष्ट्र हुंडाबंदी नियम २००३ यामध्ये सुधारणा सुचविण्यासाठी संशोधन पूर्ण झाले असून, त्याबाबतचा अहवाल महाराष्ट्र शासनाला पाठविण्यात आला आहे.

आगामी कार्यक्रम :- राज्यातील पोलीस अधिकाऱ्यांसाठी खास विधी साक्षरता कार्यशाळेचे आयोजन करण्यासंबंधी प्रस्ताव विचाराधीन आहे.

□□□

महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ कार्यवृत्त

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबईच्या महाराष्ट्र महिला व्यासपीठाच्या वतीने महिलांची शारीरिक, मानसिक, आर्थिक, सामाजिक विविध दृष्टीने सक्षमता वाढावी यासाठी विविध उपक्रम, सर्वांसाठी उपयुक्त कार्यशाळा, इतर कार्यक्रम व योजनांच्या माध्यमातून कृतिशील प्रयत्न केले जातात. संयोजिका रेखा नार्वेकर, कार्यकारी संयोजिका ममता कानडे महिला व्यासपीठाचा कारभार सांभाळत असतात. त्यांना महाराष्ट्र महिला व्यासपीठाच्या कार्यकर्त्या शोभा लोंढे यांचे सहकार्य असते.

दिनांक १७-१०-२०११ रोजी युवा परिवर्तन व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठातर्फे 'रिटेलिंग प्रशिक्षण' वर्ग सुरु केला. हा वर्ग पूर्ण झाल्यानंतर प्रशिक्षणार्थींची परिक्षा घेण्यात आली. परिक्षेत पास झालेले प्रशिक्षणार्थींना नोकरी करिता टाटा कंपनीच्या बिगबाजरमध्ये पाठविण्यात आले. दोन महिन्यांचा हा रिटेलिंग प्रशिक्षण वर्ग यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, बेसमेंट मिटींग हॉल येथे चालू होता. साधारण २० युवक-युवती यात सहभागी झाले होते.

रविवार दिनांक २३ ऑक्टोबर २०११ रोजी यशवंतराव चव्हाण केंद्राच्या तळ मजल्यावरील मुख्य सभागृहात 'ज्येष्ठ नागरिकांचा आनंद मेळावा' झाला. या मेळाव्यात ममता कानडे व शोभा लोंढे सहभागी होत्या. या मेळाव्यात महाराष्ट्र महिला व्यासपीठातर्फे बचत गटातील महिलांनी ३ स्टॉल लावलेले होते. साधारणपणे लोकांना दिवाळीच्या निमित्ताने दिवाळी-उपयोगी घरी बनविलेल्या वस्तू विक्री करिता ठेवण्यात आल्या होत्या.

दिनांक ३ नोव्हेंबर २०११ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ व नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्या संयुक्त विद्यमाने लोकसंवाद कार्यक्रम चव्हाण सेंटरच्या सांस्कृतिक हॉल घेण्यात आला होता. त्यामध्ये मा.

विठ्ठल कामत यांची मुलाखात दूरदर्शनच्या मा. ज्योती आंबेकर यांनी घेतली. मुलाखतीमध्ये मा. विठ्ठल कामत यांनी कशाप्रकारे काम करण्यास सुरवात केली. त्यांच्या कार्यात यश मिळत गेल्याबाबत उदाहरणसहित सांगितले. त्यांची बरीच हॉटेल्स सुरु असण्यामागची कारणे सांगून त्यांनी कोणत्याही व्यवसायात अडचण निर्माण झाली तर त्यावर उपाय शोधून पुढे जाण्याचा मार्ग सांगितला.

दिनांक २४ नोव्हेंबर २०११ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ व नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्या संयुक्त विद्यमाने यशवंतराव चव्हाण सेंटरच्या चौथ्या मजल्यावरील हॉल मध्ये चित्रपट चावडीमध्ये चौथा चित्रपट 'चिल्ड्रेन ऑफ हेवन' दाखवून लोकांशी संवाद साधला. या चित्रपटाचे प्रसिध्द इराणी दिग्दर्शक माजिद माजिदी आहेत.

दिनांक ३ डिसेंबर २०११ रोजी दुपारी २.३० वाजता चव्हाण सेंटर येथील तळमजला-बेसमेंट मिटींग हॉलमध्ये यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ आणि कॉलेज ऑफ होम सायन्स, निर्मला निकेतन यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'गृहव्यवस्थापन प्रशिक्षण' कार्यशाळा बॅच क्रमांक चार चे प्रमाणपत्र वितरण कार्यक्रम मा. रवी बुद्धिराजा यांच्या हस्ते झाला. त्याच दिवशी ३.०० वाजता यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ, नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'सहकारी गृहनिर्माण संस्था व्यवस्थापक प्रशिक्षण' कार्यशाळा बॅच क्रमांक चारचे उद्घाटन झाले. या कार्यक्रमांत अॅड. भिमराव बोरनाक, मा. प्रभाकर चुरी, मा. राजेंद्र पवार व मा. रवी बुद्धिराजा या प्रमुख पाहुण्यांनी मार्गदर्शन केले.

दिनांक १३ डिसेंबर २०११ रोजी दुपारी २.०० ते ६.३० वाजेपर्यंत उद्योगिनी या संस्थेचा कार्यक्रम इब्राहिम बिल्डींग, १ ला मजला २०८, सेनापती बापट मार्ग, दादर (पूर्व), मुंबई-४०००२१. येथे झाला. या कार्यक्रमात ममता कानडे व शोभा

लॉडे या महाराष्ट्र महिला व्यासपीठाच्या माध्यमातून सहभागी होत्या. ममता कानडे यांनी या कार्यक्रमात महाराष्ट्र महिला व्यासपीठातर्फे सुरु असलेल्या कार्याबाबत व इतर कार्यक्रमांबाबत मार्गदर्शन केले. शोभा लॉडे यांनी बचत गट कसा स्थापन करावा, त्यांच्यापासून होणारे फायदे यासदर्भात मार्गदर्शन केले. काही महिलांनी स्वतः व्यक्तिगत किंवा बचत गटाच्या माध्यमातून सुरु असलेल्या व्यवसायांची माहिती दिली.

दिनांक १७ डिसेंबर २०११ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ मुंबईतर्फे बेसमेंट मिटिंग हॉलमध्ये 'सुंदर बाग फुलवा छोट्याशा जागेत' हा कार्यक्रम पार पडला. यात बाग फळा-फुलांनी कशी सजवायची, ते प्रात्यक्षिकासहित पाहायला मिळाले. या कार्यक्रमात अंदाजे ६० स्त्री-पुरुषांनी प्रशिक्षण घेतले. हे प्रशिक्षण मराठी विज्ञान परिषदेचे मा. दिलीप हेल्लेकर यांनी दिले.

या कार्यक्रमात यशवंतराव चव्हाण सेंटरचे सरचिटणीस मा.

शरद काळे सहभागी होते. कार्यक्रमांचे आयोजन ममता कानडे, शोभा लॉडे, मीनल सावंत व सुकेशनी मर्चंडे यांनी केले. मराठी विज्ञान परिषदेचे मा. दिलीप हेल्लेकर यांनी तयार केलेली 'शहरी शेती कशी करावी' ही पुस्तिका उपस्थितीतांना देण्यात आली.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या बेसमेंट हॉल येथे दिनांक ५, ६, व ७ जानेवारी २०१२ रोजी सकाळी १०.०० ते सायंकाळी ६.०० वाजेपर्यंत युवा परिवर्तन या संस्थेतर्फे 'जीवन कौशल्य' या विषयास अनुसरून तीन दिवसांचे शिबीर झाले. या शिबिरात यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्यावतीने शोभा लॉडे-महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ, मनल सावंत-नवमहाराष्ट्र युवा अभियान, सुकेशनी मर्चंडे-अपंग हक्क समिती, सुहास भागल-मोफत कायदेविषयक सल्ला फोरम, प्रियंका देसाई-ग्रंथालय हे सदस्य उपस्थित होते. तीन दिवस शिबिरामध्ये प्रशिक्षण देण्यात आले. या शिबिरातील प्रमुख वक्ते मा. चैतन्य कल्याणकर व चंद्रकान्त समुद्रे होते.

लोकशाहीचे अंतिम उद्दिष्ट

लोकशाहीशी संबंधित असलेल्या प्रत्येक व्यक्तीने, केवळ राजकीय क्षेत्रातच नव्हे, तर सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रांतदेखील, लोकांचे समाधान हेच आपले अंतिम उद्दिष्ट मानले पाहिजे. राजकारण आणि प्रशासन या दोन्ही क्षेत्रांतील लोकांचे हेच उद्दिष्ट असले पाहिजे. कारण या दोन्ही क्षेत्रांतील व्यक्ती शेवटी जनतेतूनच आलेल्या असतात आणि त्यांना जनतेचे भवितव्य घडवून आणण्याचे कार्य करावयाचे असते. राज्यशास्त्र आणि लोकशाहीतील प्रशासन यांना सांघणारा दुवा हाच आहे, असे मला वाटते.

निवडणूक हा लोकशाहीचा एक भाग आहे, आणि लोकशाहीमध्ये निवडणुकीला फार महत्त्वाचे स्थानही आहे यात शंका नाही. परंतु निवडणुकीला किंवा लोकशाहीच्या बाह्य स्वरूपाला जनतेच्या समाधानापेक्षा अधिक महत्त्व नाही. तुम्ही कोणत्याही क्षेत्रात काम करीत असा, जनतेचे समाधान हीच अंतिम कसोटी राहिल.

- यशवंतराव चव्हाण

यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालय कार्यवृत्त

● यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय ग्रंथालयाविषयी माहिती:-

गेल्या वीस वर्षात विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाने जी झेप घेतली आहे, या क्षेत्रात लक्षणीय परिवर्तन झाले आहे. सध्याचे युग हे माहिती तंत्रज्ञानाचे युग असून या तंत्रज्ञानाचा विकास झपाट्याने होत आहे. ग्रंथालय व माहिती केंद्रे हे माहिती तंत्रज्ञानाचे जवळचे क्षेत्र असल्याने जास्तीत जास्त प्रगत माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर या क्षेत्रात होत आहे. सध्या सर्वत्र ग्रंथालये व माहिती केंद्रे स्थानिक, प्रादेशिक आणि जागतिक पातळीवर स्थापन झाली आहेत. आणि ती ज्ञान प्रसाराच्या क्षेत्रात महत्वाची भूमिका बजावत आहेत. ग्रंथालयामधून संदर्भ ग्रंथ, ग्रंथ पुस्तिका, नियमकालिके आणि इतर वाचन साहित्य विषयाप्रमाणे व्यवस्थित ठेवलेले असते. विज्ञान आणि माहिती तंत्रज्ञान युगात ग्रंथालयातून एखाद्या विषयावर विद्यार्थी विद्वान व संशोधक यांना स्थूल अथवा सुक्ष्म माहिती सेवा ग्रंथालयांना द्यावी लागते. ग्रंथालयांना माहिती जमवणे, तिचे प्रसारण व परिचलन करणे, प्रदर्शन करणे ती माहिती सुरक्षित ठेवणे आणि प्रतिप्राप्ती करणे हि कामे करावी लागतात.

ऑटोमेशन आणि ग्रंथालयातील जाळे (नेटवर्क) यांनी ग्रंथालयातील साधन संपत्तीच्या देवघेवीला नवी दिशा दिली आहे. या अनुषंगाने वाचकाना माहिती सेवेकरीता आपल्या ग्रंथालयांनी विविध ग्रंथालयीन नेटवर्कच्या सुविधा पैकी डेलनेट ची (डेव्हलपिंग लायब्ररी नेटवर्क) सुविधा देण्याचा उपक्रम सुरु केला आहे.

यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालयामध्ये समाजशास्त्र, राज्यशास्त्र, शेती, सहकार, इतिहास, कायदा, संस्कृती इत्यादी विषयांवरील पुस्तके, चरित्रे व आत्मचरित्रे, धर्मकोष, विश्वकोष, मराठी विश्वकोष, गॅझेटियर अँटलास इयर बुक, डिव्हनरीज इत्यादी संदर्भ ग्रंथ उपलब्ध आहेत. तसेच वेळोवेळी संबंधित विषयाला अनुसरून नवीन पुस्तके ग्रंथालयासाठी घेण्यात येतात. ग्रंथालयामध्ये एकंदरीत २०,३०० इतका ग्रंथसंग्रह

उपलब्ध करण्यात आला आहे. ग्रंथालयामध्ये असलेली पुस्तके आणि नव्याने खरेदी करण्यात येणारी पुस्तके वाचताना सहज उपलब्ध व्हावी याकरीता ओपॅक, कॅटलॉग सुरु केला आहे. यामध्ये लेखक, ग्रंथनाम, प्रकाशन, विषय, वर्गाक यासंज्ञेच्या सहाय्याने माहिती मिळविता येते आणि पाहिजे त्या ग्रंथाचा शोध घेता येतो.

● ग्रंथालयाचे नियम:

यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालयाचे सभासद होण्याकरीता नमुना अर्ज तयार केला आहे. या अर्जामध्ये स्वतःच्या हस्ताक्षरात माहिती भरून त्यासोबत पुढीलप्रमाणे वर्गणी भरणे आवश्यक आहे.

अ) सर्वसाधारण सभासद:

सर्वसाधारण सभासदाकरिता रु. २५०/- वार्षिक वर्गणी तसेच रु. २५०/- अनामत रक्कम (१९९६ पासून)

ब) विद्यार्थी सभासद:

महाविद्यालयीन/उच्चशिक्षण/संशोधक विद्यार्थ्याकरिता वार्षिक रु. ५०/- नाममात्र वर्गणी व अनामत रक्कम रु. १००/- दि. (१.८.०८ पासून)

क) यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालयामध्ये संदर्भाकरिता काही विद्यार्थी एक दिवस ते एक आठवडा या कालावधीकरिता ग्रंथालयाचा लाभ घेतात. या विद्यार्थ्यांकडून रु. १५/- एका आठवड्याला फी आकारण्यात येते. त्यांच्याकडून फक्त एका कार्डवर त्यांची वैयक्तिक माहिती भरून घेण्यात येते.

ड) माहिती व तंत्रज्ञान प्रबोधिनीत शिक्षण घेणारे विद्यार्थी संगणकविषयक पुस्तकांचा लाभ घेतात. त्याकरिता ग्रंथालय वेगळी फी आकारत नाही.

इ-१) संयुक्त संस्था सभासदत्व (Corporate Membership)

कार्पोरेट या शब्दाच्या व्याख्येत बसणारी संस्था या सभासदत्वासाठी पात्र आहे. एकावेळची वर्गणी रु. ५०,०००/- , ५ वर्षासाठी.

अनामत रक्कम: सर्वसाधारणपणे अनामत रक्कम घेण्यात

येत नाही. परंतु एखाद्या दुर्मिळ व किंमती पुस्तकासाठी प्रतिष्ठान निश्चित करेल तेवढी रक्कम घेण्यात येते.

एका वेळी देण्यात येणारी पुस्तके:- एकावेळी जास्तीत जास्त १० पुस्तके देता येतात.

इ-२) संस्था सभासदत्व (Institutional Membership) यासाठी शिक्षण व संशोधन संस्था व सांस्कृतिक संस्था पात्र आहेत. परंतु शिक्षण व संशोधन संस्था ही युजीसी, आय. सी. एस. एस. आर., आय.सी.सी.आर किंवा आय.सी.एच.आर. यांच्याकडून मान्यता प्राप्त झालेली असावी, तर सांस्कृतिक संस्था ही महाराष्ट्र शासन, केंद्र शासन किंवा मान्यता प्राप्त अधिधोषित विद्यापीठ यांनी मान्यता दिलेली असावी.

संस्था सभासदत्वासाठी:- प्रवेश फी रु. १,०००/- ना परतावा

वार्षिक वर्गणी:- रु. ५,०००/-

दीर्घ कालावधीसाठी संस्था सभासद:- एकावेळी ५ वर्षासाठी वर्गणी रु. २०,०००/-

एका वेळी देण्यात येणारी पुस्तके:- एकावेळी जास्तीत जास्त १० पुस्तके देण्यात येतात. इ-१ व इ-२ येथील सभासदत्व हे संबंधित संस्थेच्या प्रमुखास देण्यात येते. त्यांना ग्रंथालयाचे ओळखपत्र देण्यात येते. संस्थेच्या प्रमुखास आवश्यक वाटल्यास ते त्यांच्या एक किंवा दोन कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या वतीने पुस्तके घेण्यास/परत करण्यास नामनिर्देशित करू शकतात. नामनिर्देशन अधिकृत पत्राने करावे लागते. मात्र पुस्तके अबाधितपणे वेळेवर परत करणे व ग्रंथालयाच्या नियमांचे पालन करणे यांची जबाबदारी संस्था प्रमुखांची असते. वरील सभासदत्व देण्याचा किंवा कारण न देता नाकारण्याचा पूर्ण अधिकार प्रतिष्ठानला आहे.

● **सर्वसाधारण सभासद:** सभासदांना एकावेळी एक पुस्तक/ग्रंथ देण्यात येते. ते आठ दिवसात परत करणे आवश्यक आहे. तसेच संदर्भग्रंथाचा उपयोग ग्रंथालयातच करता येतो. संदर्भ ग्रंथ घरी नेता येत नाही. पुस्तकाची किंमत भरलेल्या अनामत रक्कमपेक्षा जास्त असेल तेव्हा अधिक अनामत रक्कम किंवा त्या पुस्तकांच्या किंमतीएवढी अनामत रक्कम भरून पुस्तक घरी नेता येते.

४. महाविद्यालयीन व उच्चशिक्षण घेणारे विद्यार्थी/संशोधक यांना ग्रंथ, संदर्भ ग्रंथ, नियतकालिके ग्रंथालयात बसून

वाचण्यासाठी/संदर्भासाठी देण्यात येतात. घरी/ग्रंथालयाबाहेर नेण्याकरिता देण्यात येत नाही.

● **ग्रंथालयाच्या वेळा व सुट्ट्या:** सकाळी ११.०० ते संध्याकाळी ६.०० वाजेपर्यन्त ग्रंथालय वाचकांकरीता तसेच पुस्तके परत करणे/नवीन घेणे यासाठी उघडे असते. दुसरा व चौथा शनिवार, सर्व रविवार आणि सार्वजनिक सुट्टीच्या दिवशी ग्रंथालय बंद असते.

५. सभासदाचे कार्ड हरविल्यास त्यांना पुस्तक/ग्रंथ देण्यात येत नाही. सभासदत्व नियमित ठेवण्याकरिता, सभासदाने स्वतःच्या हस्ताक्षरात साध्या कागदावर अर्ज करून ग्रंथालयास सादर करावा लागतो, त्यानंतर कार्डाची दुसरी प्रत देण्याचा विचार केला जातो.

६. सभासदांकडून ग्रंथ हरविल्यास त्यांनी १५ दिवसांत नवीन खरेदी करून द्यावा लागतो किंवा त्या ग्रंथाची अद्ययावत रक्कम अनामत रक्कमेमधून वळती करण्यात येते व गरज पडल्यास अधिकची रक्कम सभासदास भरावी लागते. अनामत रक्कमेतून रक्कम भरणे अनिवार्य आहे.

७. सभासदांनी घरी नेलेले पुस्तक खराब केल्यास/वाचण्याच्या स्थितीत नसल्यास/पाने फाटलेली आढळल्यास सभासदांनी वरीलप्रमाणे नवीन पुस्तक आणून देणे किंवा रक्कम भरणे अनिवार्य आहे.

८. सभासदांनी ग्रंथालयामध्ये शांतता राखावी, आपआपसामध्ये किंवा ग्रंथालयीन कर्मचाऱ्यांबरोबर चर्चा करणे टाळावे, तसेच ग्रंथालयीन कर्मचाऱ्यांनी सुध्दा सभासदासोबत चर्चा करणे टाळावे. धुम्रपान, थुंकणे, झोपणे याकरीता मनाई आहे. ग्रंथालयात मोबाईल फोन बंद ठेवावेत.

९. ग्रंथालयातून बाहेर पडताना सभासदास दिलेल्या ग्रंथाचा वर्गीक, दाखल अंक ग्रंथालयाच्या गेटवर तपासला जातो.

१०. सभासदास ग्रंथालयाचे सभासद राहावयाचे नसल्यास त्यांनी तसा लेखी अर्ज द्यावा. त्या सोबत कार्ड परत करावे. त्यावर निर्णय घेऊन इतर येणे नसल्यास अनामत रक्कम रु. २५०/- बिनव्याजी वजा करण्यात येते.

यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालय व्यवस्थापनाचे काम श्री. अनिल पाझारे (ग्रंथपाल व संदर्भ अधिकारी) पाहतात. तसेच सौ. प्रियंका देसाई, सौ. संगीता गवारे व श्री. चिंदरकर त्यांना मदत करतात.

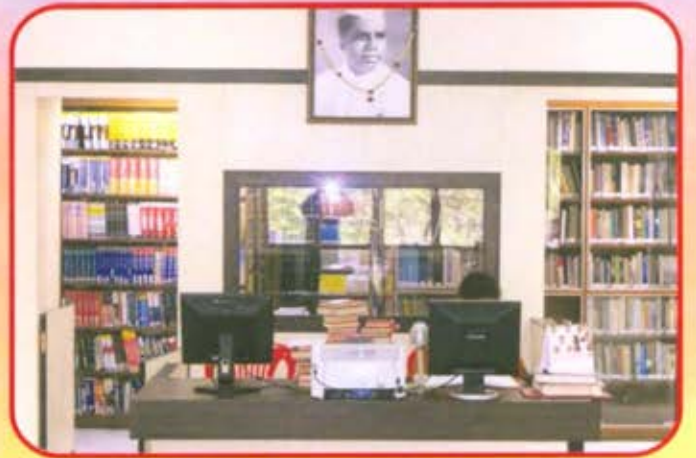

विविध विभाग व विभागीय केंद्राच्या उपक्रमांची क्षणचित्रे..

विभागीय केंद्र रत्नागिरी कार्यवृत्त

१ ऑक्टोबर २०११ - ज्येष्ठ नागरिक दिन :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, विभागीय केंद्र कोकण रत्नागिरीच्या वतीने दि. १ ऑक्टोबर २०११ रोजी 'जागतिक ज्येष्ठ नागरिक दिना' निमित्त चिपळूण येथे ज्येष्ठ नागरिक सन्मान सोहळा संपन्न झाला. या कार्यक्रमाची सुरुवात सुप्रसिध्द लेखक मा. श्री. विश्वास मेहेंदळे आणि विभागीय समिती अध्यक्ष मा. श्री. राजाभाऊ लिमये यांच्या हस्ते दीपप्रज्वलनाने झाली.

जिल्हाध्यक्ष मा. सौ. युगंधरा राजेशिकें यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्तविक करताना यशवंतराव चव्हाणांचे नाव विचार प्रतिष्ठानच्या कार्यामुळे जिल्हयातील तरुण पिढीला समजले. प्रतिष्ठानमार्फत सर्व स्तरातील लोकांसाठी विविध स्पर्धा घेतल्या जातात. यामध्ये वक्तृत्व स्पर्धा, वनौषधी, नाचणी लागवड स्पर्धा घेतल्या जातात. प्रतिष्ठानतर्फे वक्तृत्व स्पर्धा घेतल्या त्यावेळी स्पर्धाकांकडे चव्हाण साहेबांची पुस्तके उपलब्ध नव्हती. प्रतिष्ठानकडून स्पर्धाकांना पुस्तके दिल्यानंतर त्यांनीही चव्हाण साहेबांच्या कर्तृत्वाचा अभ्यास केला, असे सांगितले.

यावेळी ज्येष्ठ नागरिक श्रीम. शकुंतलाताई भिडे यांनी ज्येष्ठांवर लिहिलेल्या कवितेचे वाचन केले. यानंतर रत्नागिरी जिल्हयातील १४ ज्येष्ठ नागरिकांचे शाल, श्रीफळ, पुष्पगुच्छ व सन्मानचिन्ह देऊन प्रमुख अतिथी मा. श्री. विश्वास मेहेंदळे व विभागीय समिती अध्यक्ष मा. श्री. राजाभाऊ लिमये यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आले.

सत्कारमूर्तीपैकी स्वातंत्र्यसैनिक श्रीम. विद्याताई घाणेकर यांनी आपले मनोगत व्यक्त करताना "परमेश्वराने आपल्याला अपेक्षेपेक्षा जास्त वय दिले आहे. मी लहान असल्यापासून स्वातंत्र्याचा लढा पाहत आले आहे. स्वातंत्र्यासाठी स्वतःच्या छातीत गोळ्या झेलणाऱ्या वीरांना पाहिल्यामुळे स्वातंत्र्याविषयी

खूप प्रेम वाटत आहे. आत्ताचे जीवन हे धावपळीचे असल्यामुळे मुलांच्या मनात असूनही त्यांना आपल्यासाठी वेळ देता येत नाही. त्यामुळे आजचे तरुण आपल्याकडे लक्ष देत नाहीत, असा समज कृपया ज्येष्ठांनी करून घेऊ नये. ज्येष्ठांनी आपले आयुष्य आनंदात घालवावे. प्रतिष्ठानने केलेला सत्कार हा चव्हाण साहेबांचा प्रसाद म्हणून स्विकारत आहोत", असे भावपूर्ण उद्गार काढले.

"माझे अनेक सत्कार झालेत परंतु यशवंतराव चव्हाणांसारख्या द्रष्ट्या नेत्याचे नावे असलेल्या संस्थेने माझा सत्कार करावा हे मला पुण्य लाभल्यासारखे आहे. त्याबद्दल मी प्रतिष्ठानला सर्वांच्या वतीने धन्यवाद देतो व संस्थेच्या कोणत्याही कामात सहभागी होण्याचे आश्वासन देतो", असे उद्गार श्री. शामराव पानवलकर यांनी काढले.

प्रमुख अतिथी मा. श्री. विश्वास मेहेंदळे यांनी ओघवत्या शैलीत एक तास व्याख्यान दिले. ते म्हणाले, "मधमाशी ज्याप्रमाणे मध गोळा करते त्याप्रमाणे माणसाने फक्त चांगल्याच गोष्टी टिपून घ्याव्यात. जे आपल्याकडे आहे त्याचा विचार करावा व आपले आयुष्य सुखी करावे. परमेश्वराने हसणे हे वरदान फक्त माणसालाच दिले आहे त्यामुळे नेहमी हसत रहावे. छान सुंदर हसत जगा", असा संदेश त्यांनी दिला यानंतर श्री. मेहेंदळे यांनी आपल्या खास भाषा शैलीत अनेक किस्से सांगितले. "दारिद्र्य हा शाप नाही. त्याच्यावर मात करता येते. यशवंतराव चव्हाणांनी हे दाखवून दिले आहे. त्यांनी बजावलेली देशसेवा आजच्या तरुणांसाठी आदर्शवत आहेत", असे सांगितले."

विभागीय समितीचे अध्यक्ष मा. श्री. राजाभाऊ लिमये यांनी सांगितले की "यशवंतराव चव्हाण साहेबांचे विचार तळागाळातील लोकांपर्यंत पोहोचविण्याचे काम प्रतिष्ठान मार्फत केले जाते. ज्येष्ठ नागरिक दिनी सर्व ज्येष्ठ नागरिक एकत्र येतात. ज्येष्ठांच्या सन्मान सोहळ्यासाठी वेगवेगळ्या सन्माननीय व्यक्तींना बोलावले जाते. त्यामुळे ज्येष्ठांना एकप्रकारचा दिलासा, आधार मिळतो."

शेवटी जिल्हा समिती सदस्य श्री. बापू काणे यांनी सर्वांचे आभार मानले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचलन श्री. प्रशांत पटवर्धन यांनी केले. या कार्यक्रमाला सर्व सदस्य व ज्येष्ठ नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

२५ नोव्हेंबर यशवंतराव चव्हाण पुण्यतिथी

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई कोकण विभागीय केंद्र जिल्हा समिती रत्नागिरीच्या वतीने दि. २५ नोव्हेंबर २०११ रोजी यशवंतराव चव्हाण यांची पुण्यतिथी साजरी करण्यात आली. यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथी निमित्त प्रतिष्ठानच्या कार्यालयात चव्हाण साहेबांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करण्यात आला. त्या अनुषंगाने रत्नागिरी जिल्ह्यातील सर्व तालुक्यांतून कनिष्ठ महाविद्यालयीन गटातून 'माझ्या कल्पनेतील महाराष्ट्र' या विषयावर निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या होत्या. त्यांचा बक्षिस वितरण समारंभ मान्यवरांच्या हस्ते दि. २५ नोव्हेंबर २०११ रोजी सर्व तालुक्यांमध्ये करण्यात आला. सदर स्पर्धेला सर्व तालुक्यांतून उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. प्रत्येक तालुक्यातून निबंध स्पर्धेसाठी दोन विजयी क्रमांक काढण्यात आले. विजयी स्पर्धकांना प्रशस्तीपत्र व अनुक्रमे प्रथम क्र. रु. ५००/- व द्वितीय क्र. रु. ३००/- अशी पारितोषिके देण्यात आली.

राजापूर येथील ओणी पंचकोशी शिक्षण संस्थेचे कनिष्ठ महाविद्यालय येथे विभागीय समितीचे अध्यक्ष मा. श्री. राजाभाऊ लिमये यांचे हस्ते बक्षिस वितरण करण्यात आले. यावेळी प्रतिष्ठानचे राजापूर तालुका समिती अध्यक्ष अॅड. वासुदेव तुळसणकर व सदस्य उपस्थित होते. लांजा येथील तू. पू. शेटये कनिष्ठ महाविद्यालय येथे न्यू इंग्लिश स्कूल व ज्युनियर कॉलेजचे प्रा. श्री. विलास कांबळे व प्रतिष्ठानचे जिल्हा समिती सदस्य मा. श्री. महंमदशेठ रखांगी यांच्या प्रमुख उपस्थितीत विजेत्यांना

बक्षिसे देण्यात आली. रत्नागिरी येथील नवनिर्माण महाविद्यालय येथे संस्थेचे अध्यक्ष मा. श्री. अभिजीत हेगशेटये यांच्या हस्ते व जिल्हा समिती सदस्य प्रा. प्रमोद यांच्या उपस्थितीत बक्षिस वितरण करण्यात आले. चिपळूण येथे सावर्डे येथील सहयाद्री शिक्षण संस्थेचे गोविंदराव निकम माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक विद्यालय येथे संस्थेच्या अध्यक्षा श्रीम. अनुराधाताई निकम यांच्या हस्ते बक्षिसवितरण करण्यात आले. यावेळी जिल्हा समिती रत्नागिरीच्या अध्यक्षा मा. सौ. युगंधरा राजेशिके उपस्थित होत्या. दापोली येथील वराडकर बेलोसे महाविद्यालय येथे यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई कोकण विभागीय समितीच्या सदस्या मा. सौ. जानकीताई बेलोसे यांच्या हस्ते बक्षिस वितरण करण्यात आले. यावेळी जिल्हा समिती सदस्य श्री. विश्वंभर कमळकर उपस्थित होते.

विभागामार्फत पुढील कालावधीत घेण्यात येणारे कार्यक्रम

१. ८ मार्च २०१२ रोजी महिलादिनानिमित्त रत्नागिरी येथे बचतगटातील व उद्योजक महिलांसाठी दि. ५ मार्च ते ८ मार्च २०१२ या कालावधीत प्रदर्शन व विकी स्टॉल तसेच स्पर्धा व प्रशिक्षण यांचे आयोजन करण्यात आले आहे. ता. दापोली येथे दि. ८ मार्च रोजी कर्तृत्ववान महिलांचा सत्कार व महिलांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले आहे.

२. १२ मार्च २०१२ रोजी स्व. यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मशताब्दी वर्षाचे शुभारंभाचे दिनी इ. ११ वीच्या विद्यार्थ्यांसाठी व्यक्तिमत्व विकास या विषयावर व्याख्यानाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला आहे. याच दिवशी जिल्हास्तरीय निबंध स्पर्धेतील विजेत्यांना बक्षिस वितरण व नागली पीक स्पर्धेचा बक्षिस वितरण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला आहे.

□□□

रत्नागिरी केंद्राची वाटचाल

संयुक्त महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री परंतु त्याहीपेक्षा 'महाराष्ट्र राज्य निर्मितीचे शिल्पकार' ही यशवंतराव चव्हाण साहेबांची महत्त्वाची ओळख आहे. यशवंतरावांनी कोकणासाठी महत्त्वपूर्ण निर्णय घेऊन विशेष योगदान दिलेले आहे. यामध्ये राष्ट्रीय महामार्ग क्र. १७ ची निर्मिती केली. कोकणातील बंदरांचा विकास करण्याच्या दृष्टीने महत्त्वाचे निर्णय घेतले. तसेच कोकणात औद्योगिक क्रांती निर्माण करण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्र औद्योगिक विकास मंडळ (M.I.D.C.) ची निर्मिती केली. हे सर्व कोकणासाठी मा.यशवंतराव चव्हाणांनी दिलेले योगदान पाहता त्यांचे विचार कोकणात रुजावेत यासाठी दि. १६ जून २००५ रोजी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, चे अध्यक्ष व केंद्रिय कृषीमंत्री मा.श्री शरद पवार साहेब यांच्या शुभहस्ते केलेली यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, कोकण विभागीय केंद्राची स्थापना ही कोकणाच्या दृष्टीने महत्त्वाची घटना आहे. त्यावेळी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानची उद्दिष्टे व उद्देश प्रकाशित करण्यात आले.

विभागीय कार्यालयाचे पहिले अध्यक्ष म्हणून स्व. श्री. भाऊसाहेब नेवाळकर यांची निवड झाली. कोकण कृषी विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. श्रीरंग कद्रेकर यांची, उपाध्यक्षपदी स्व. राजाभाऊ मिराशी यांची सचिव म्हणून निवड झाली. चव्हाण साहेबांच्या खंबीर व अभ्यासू नेतृत्वामुळे महाराष्ट्राचा सर्व क्षेत्रात विकास झाला. कोकणातही असे विचार तळागाळापर्यंत पोहोचवून कोकणाचा विकास व्हावा असा मुख्य उद्देश हे केंद्र स्थापण्यामार्गे होता. त्यावेळी कोकणचे नेते श्री. राजाभाऊ लिमये यांची रत्नागिरी जिल्हा समिती अध्यक्षपदी व कोकण विभागीय समितीचे कोषाध्यक्षपदी निवड झाली. ज्या व्यक्तींना समाजकार्याची आवड आहे, त्यांना प्रतिष्ठानसारखी सेवाभावी संस्था हे उत्तम माध्यम आहे.

प्रथम प्रतिष्ठानच्या कामाची सुरुवात स्व. भाऊसाहेब

नेवाळकर व उद्योजक स्व. मनोहर नाडकर्णी यांनी कोकणातील युवकांनी नोकरीच्या मागे न धावता व्यवसायाकडे वळावे यासाठी त्यांची मानसिक तयारी व्हावी म्हणून रत्नागिरी जिल्ह्यातील महाविद्यालयातून उद्योजकता प्रशिक्षण शिबीरे आयोजित केली गेली. या प्रशिक्षणावेळी सलग ९ दिवस ते जिल्ह्यात ठाण मांडून होते. या दोन्ही व्यक्ती वयोवृद्ध असूनही सतत तीन तास उभे राहून घेतलेली प्रशिक्षणे युवकांना आजही प्रेरणादायी ठरली आहेत.

स्व. भाऊसाहेब यांच्या निधनानंतर श्री. राजाभाऊ लिमये यांची विभागीय समितीच्या अध्यक्षपदी निवड झाली. कोकण विभागाचे बहुतांशी कार्यक्रम प्रथम रत्नागिरी जिल्ह्यातच होत असत. यानंतर विभागीय अध्यक्षांनी दौरे करून सिंधुदुर्ग, रायगड व ठाणे जिल्हा समितीची स्थापना करून स्व. भाऊसाहेब नेवाळकरांचे स्वप्न साकार केले.

प्रतिष्ठानचे कार्यक्रम राबविताना सांस्कृतिक, शैक्षणिक, कृषिविषयक व महिलांसाठी विशेष कार्यक्रम राबविण्यात येतात. यामध्ये खालील कार्यक्रमांचा उल्लेख करावासा वाटतो. राज्यस्तरीय लोकनृत्य स्पर्धा 'लोकजागर' या शीर्षकाखाली घेण्यात आली. या स्पर्धेला संपूर्ण महाराष्ट्रातून उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. कोकणातील खेड्यात लोककला-जाखडी नृत्याच्या १८ वर्षाखालील मुलींच्या स्पर्धा घेऊन खेड्यातील मुलींना प्रोत्साहन देण्यात आले. गेली सहा वर्षे बचत गटातील तसेच इतर उद्योजक महिलांसाठी विविध प्रकारची मोफत प्रशिक्षणे देण्यात आली. महिलांनी आर्थिकदृष्ट्या स्वावलंबी होणे गरजेचे असल्याने त्यांनी बनविलेल्या मालाला बाजारपेठ मिळवून देण्यासाठी त्यांच्या मालाचे प्रदर्शन व विक्री करण्याच्या उद्देशाने ८ मार्च जागतिक महिला दिनाचे औचित्य साधून प्रदर्शने आयोजित करण्यात येतात. तसेच त्यांच्यासाठी आरोग्यविषयक उपक्रम, सर्वांगीण विकासासाठी विविध स्पर्धा, प्रात्यक्षिकासह निसर्गोपचार शिबीरे आयोजित करण्यात येतात. नारळाच्या करवंटीपासून विविध शोभिवंत टिकाऊ वस्तू भांडी बनविण्याची प्रशिक्षणे देण्यात आली. महिलांसाठी एक दिवसीय शैक्षणिक

अभ्यास दौरा आयोजित करण्यात आला.

कोकण विभागीय केंद्राचे चाकोरी बाहेरील काम म्हणजे रत्नागिरी जिल्ह्यातील खेड येथील रघुवीर घाट मार्गे सातारा जिल्ह्यातील वाघवळे या मार्गावर एस.टी. वाहतूक करून स्वातंत्र्यानंतर ६० वर्षांनी त्या खेड्यातील लोकांना एस.टी. वाहतूक सुरु करून दिली.

खेडेगावातून पिण्याच्या पाण्याच्या व्यवस्थेविषयी डॉ. श्रीरंग कद्रेकर यांच्या उपस्थित ठिकठिकाणी कार्यक्रम घेण्यात आले. कोकणातील शेतकरी निव्वळ भातशेतीच करतात. नागली पिकाला जादा मागणी असूनही त्याची शेती करण्याबाबत उदासिनता दिसून येते. शेतक-यांनी भातशेतीप्रमाणे नागली पीक घ्यावे यासाठी त्यांच्यात प्रेरणा निर्माण व्हावी म्हणून दरवर्षी कोकण विभागाच्या वतीने नागली पीक स्पर्धांचे आयोजन करण्यात येते. समाजात उल्लेखनीय काम करून सामाजिक क्षेत्रात योगदान देण्याच्या ज्येष्ठ नागरिकांचे सत्कार दरवर्षी करण्यात येतात. तसेच शैक्षणिक क्षेत्रात उल्लेखनीय काम करणाऱ्या विभागातील आदर्श शिक्षकांचेही सत्कार करण्यात येतात. स्व. यशवंतरावांचे विचार युवा पिढीपर्यंत पोहोचावेत, त्यांच्या विचारांचा अभ्यास करावा यासाठी महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या वक्तृत्व व निबंध स्पर्धा घेण्यात आल्या. स्व. यशवंतराव चव्हाण हे उत्तम साहित्यिक होते. त्यांच्या विचारांची व व्यक्तिमत्त्वाची ओळख व्हावी म्हणून त्यांची भाषणे, आत्मचरित्र, ग्रंथ तसेच इतर साहित्यिकांनी त्यांच्याविषयी लिहिलेल्या पुस्तकांचे संच रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, रायगड येथील ग्रंथालये, शाळा, महाविद्यालये यांना देण्यात आली. अजूनही अनेक संस्थांकडून पुस्तकांची मागणी होत असते. कोकणात उपलब्ध असणाऱ्या असंख्य वनौषधींची ओळख, लागवड, उपयोग यांची शिबीरे आयोजित करण्यात आली व विविध वनौषधी रोपांचे वाटप करण्यात आले. कृषीदिन व वसुंधरा दिनाचे औचित्य साधून वनौषधी व रोपे वाटप करण्यात येते. शालेय जीवनापासून विद्यार्थ्यांना वृक्षलागवडीचे

महत्त्व व फायदे कळावे यासाठी रत्नागिरी जिल्ह्यात इ.७ वी व इ. ८वी च्या विद्यार्थ्यांना एकूण पंचवीस हजार रोपांचे वाटप करण्यात आले.

१ मे २०१० हे सुवर्ण महाराष्ट्र वर्ष होते. याचे औचित्य साधून दि. ३० एप्रिल ते ३ मे २०१० या कालावधीत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी यशवंतराव चव्हाणांच्या विविध भूमिकेतील फोटोंचे दालन उभारण्यात आले. तसेच महाराष्ट्र राज्याने विविध क्षेत्रात केलेल्या प्रगतीचे दर्शन घडविणारे विविध उद्योजकांचे, कंपन्यांचे, शासकीय कार्यालयांचे, कृषी बंदरे, सार्वजनिक बांधकाम, पाठबंधारे, मरीन छोटे उद्योजक, महिला बचत गट यांच्या स्टॉलचे भव्य प्रदर्शन भरविण्यात आले. तसेच कोकणातील बंदरांचा विकास व नौका दर्यावर्दी साधन सामुग्री यांची माहिती देणारे व नारळ विकास संशोधनाची माहिती देणारे प्रदर्शनही या समारंभाचे विशेष आकर्षण होते. या कार्यक्रमाच्या वेळी मान्यवर उद्योजकांची चर्चासत्रे आयोजित करण्यात आली. सुप्रसिध्द वक्त्यांची व्याख्याने, लोककला, सुगम संगीत अशा विविध दर्जेदार कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आलेले होते. सदर कार्यक्रमांला जनतेचा चांगला प्रतिसाद लाभला.

गेल्या सहा वर्षात कोकण केंद्राने राबविलेले सर्वांगीण विकासाचे विविध उपक्रम, त्यांची फलनिष्पत्ती व आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार स्व. यशवंतराव चव्हाण यांचे विचारधन सर्वसामान्य जनतेपर्यंत पोहोचविण्यासाठी सर्व सदस्यांनी व हितचिंतकांनी केलेले प्रामाणिक प्रयत्न व सहकार्य यांचे सिंहावलोकन व आत्मपरिक्षण करण्यास उपयुक्त ठरतील. प्रतिष्ठानचे पदाधिकारी, सदस्य, कर्मचारी यांच्या एकदिलाने व एकजुटीने काम करण्याच्या सेवाभावी पध्दतीमुळे प्रतिष्ठानच्या कार्यक्रमाचा दर्जा कायम राखला जात आहे. तसेच प्रतिष्ठानचे निरपेक्ष, पक्षविरहीत व सर्वपक्षीय काम करण्याच्या पध्दतीमुळे कोकणात प्रतिष्ठानची वेगळी ओळख निर्माण करण्यात यशस्वी झाल्याचे समाधान वाटत आहे.

विभागीय केंद्र, नागपूर कार्यवृत्त

● आंबेडकरवादी साहित्य-चर्चासत्र - दि. १४ व १५ ऑक्टोबर, २०१२

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूर व स्नातकोत्तर मराठी विभाग, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर आणि स्नातकोत्तर मराठी विभाग माजी विद्यार्थी संघटना ह्यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'आंबेडकरवादी साहित्य' या विषयावर द्विदिवसीय चर्चासत्राचे आयोजन दि. १४ व १५ ऑक्टोबर, २०१२ रोजी शंकरनगर, नागपूर येथे करण्यात आले.

मा. श्री. राजन गवस यांच्या हस्ते, ज्येष्ठ विचारवंत व साहित्यिक डॉ. यशवंत मनोहर यांच्या अध्यक्षतेखाली चर्चासत्राचा उद्घाटन सोहळा संपन्न झाला. यावेळी विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष मा. श्री. गिरीश गांधी, डॉ. अक्षयकुमार काळे, प्रा. अनिल नितनवरे, डॉ. शैलेंद्र लेंडे आणि मान्यवर उपस्थित होते.

उद्घाटन सोहळ्याचे संचालन प्रा. विनोद राऊत यांनी केले. मा. डॉ. अरूणा देशमुख यांच्या अध्यक्षतेखाली पहिल्या सत्रात 'आंबेडकरवाद : तत्त्वमीमांसा' या निबंधाचे प्रा. प्रदीप मेश्राम यांनी वाचन केले तर 'आंबेडकरवादी निबंधाचे' डॉ. शैलेंद्र लेंडे यांनी वाचन केले.

मा. डॉ. अशोक पळवेकर यांच्या अध्यक्षतेखाली दुसऱ्या सत्राला सुरवात झाली. आंबेडकरवादी कविता, आंबेडकरवादी कवयित्रींची कविता, आंबेडकरवादी स्वकथने या विषयांवर डॉ. भूषण रामटेके, प्रा. अजय चिकाटे, डॉ. इसादास भडके यांनी निबंधवाचन व प्रा. तीर्थराज कापगते यांनी सूत्रसंचालन केले.

दि. १५ ऑक्टोबर रोजी तिसऱ्या सत्रात, डॉ. प्रमोद मुनघाटे यांच्या अध्यक्षतेखाली आंबेडकरवादी कथा, आंबेडकरवादी कविता, या विषयांवर प्रा. प्रमोद नारायणे, प्रा. रेणुकादास उबाळे यांनी निबंध-वाचन केले. डॉ. समीधा चव्हाण यांनी सूत्रसंचालन केले.

चर्चासत्राच्या चौथ्या सत्राला डॉ. प्रकाश खरात यांच्या अध्यक्षतेखाली 'आंबेडकरवादी नाट्यसृष्टी' या निबंधाचे वाचन डॉ. सुनील रामटेके यांनी केले तसेच 'आंबेडकरवादी साहित्यसमीक्षा' या निबंधातून प्रा. अनिल नितनवरे यांनी आपली भूमिका स्पष्ट केली. या सत्राचे संचालन डॉ. श्याम मोहरकर यांनी केले. पाचव्या सत्रात विविध अभ्यासकांच्या शोधनिबंधाचे सारांशकथन करण्यात आले. मा. डॉ. यशवंत मनोहर यांच्या भाषणाने या दोन दिवसीय चर्चासत्राचा समारोप करण्यात आला. विदर्भातील विविध भागांतून अभ्यासक, साहित्यिक, समीक्षक व विद्यार्थ्यांनी यात सहभाग घेतला हे विशेष.

● प्रातःस्वर - दिवाळी पहाट - २०११ - दि. २५ ऑक्टोबर, २०११

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने दिपावलीच्या पर्वावर प्रातःस्वर २०११ चे आयोजन २५ ऑक्टोबर, २०११ रोजी करण्यात आले. मा. श्री. गिरीश गांधी यांच्या अध्यक्षतेखाली मा. श्री. एन. एस. बालसुंदरम, ज्येष्ठ लेखिका आशा बगे यांच्या उपस्थितीत पहाटे ५.४५ वाजता उत्तर हिंदुस्थानी आणि दक्षिण-कर्नाटकी शास्त्रीय संगीताचा अपूर्व मिलाफात सुरमणी साधना शिलेदार, रंजना कृष्णकुमार, मिलिंद इंदूरकर, शिरीष भालेराव, श्रीकांत पिसे, रवी कटौजू, कांचन घाटोळे, या कलावंतांनी नवचैतन्य निर्माण केले. कार्यक्रमाचे निवेदन प्रा. रजनी हुद्दा यांनी केले.

● विभागीय कार्यकारिणीची बैठक - दि. १२ नोव्हेंबर, २०११

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरच्या वतीने दि. १२ नोव्हेंबर, २०११ रोजी बैठक घेण्यात आली. दि. १२ मार्च, २०१२ ते १२ मार्च, २०१३ हे स्व. यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मशताब्दी वर्ष! या वर्षभरात घेण्यात येणाऱ्या कार्यक्रमाची रूपरेखा ठरविण्यासाठी व कार्यक्रमाबाबत विचार-विमर्श करण्यासाठी दि. १२ नोव्हेंबर, २०११ रोजी गिरीश गांधी यांच्या अध्यक्षतेखाली पदाधिकारी व सदस्यांच्या उपस्थितीत बैठक घेण्यात आली.

● **अभंग जीवनाचे-प्रकाशन सोहळा - दि. १३ नोव्हेंबर, २०११**

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूर व संवेदना प्रकाशन, खापरखेडा आणि शंकरराव चव्हाण विद्यालय, खापरखेडा यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. १३ नोव्हेंबर, २०११ रोजी कवी जीवन खोब्रागडे यांच्या 'अभंग जीवनाचे' या काव्यसंग्रहाचा प्रकाशन सोहळा आयोजित करण्यात आला.

मा. श्री. इ. झेड. खोब्रागडे, यांच्या हस्ते, ज्येष्ठ साहित्यिक व विचारवंत डॉ. यशवंत मनोहर यांच्या अध्यक्षतेखाली, गिरीश गांधी यांच्या प्रमुख उपस्थितीत हा प्रकाशन सोहळा संपन्न झाला. डॉ. ताराचंद खांडेकर, डॉ. रेखा वडीखाये यांनी या संग्रहावर भाष्य केले. प्रकाश दुलेवाले यांनी संचालन केले.

● **ध्वनिफीत लोकार्पण सोहळा - दि. १४ नोव्हेंबर, २०११**

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूर आणि गार्गी मुव्हीजच्या विद्यमाने वतीने दि. १४ नोव्हेंबर, २०११ रोजी 'मामाच्या गावाला जाऊ या' आणि 'दे फुलांचे हात हाती' या ध्वनिफितीचा लोकार्पण सोहळा आयोजित करण्यात आला. गिरीश गांधी यांच्या अध्यक्षतेखाली डॉ. अक्षयकुमार काळे, डॉ. प्रमोद मुनघाटे, प्रा. ज्ञानेश वाकुडकर, रोहित खंडेलवाल यांच्या उपस्थितीत हा लोकार्पण सोहळा संपन्न झाला.

● **मा. यशवंतराव चव्हाण यांची २७ वी पुण्यतिथी - दि. २५ नोव्हेंबर, २०११**

दि. २५ नोव्हेंबर, २०११ रोजी स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या २७ व्या पुण्यतिथीच्या निमित्ताने 'यशवंतराव चव्हाण आणि आजचा महाराष्ट्र' या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले.

मा. श्री. श्रीपाद अपराजित यांच्या अध्यक्षतेखाली, मा. श्री. मधुकर भावे यांनी 'यशवंतराव चव्हाण आणि आजचा महाराष्ट्र' या संदर्भात आपले विचार व्यक्त केले. याप्रसंगी मा. श्री. गिरीश गांधी, किशोर कन्हेरे, रमेश बोरकुटे, संजय कोंडावार विभागीय केंद्राचे सदस्यगण आणि मान्यवर मंडळी उपस्थित होती. प्रास्ताविक गिरीश गांधी यांनी केले. संचालन डॉ. प्रमोद मुनघाटे तर रमेश बोरकुटे यांनी आभार मानले.

● **बहुभाषिक कविसंमेलन - दि. १७ डिसेंबर, २०११**

विभागीय केंद्र, नागपूर व कुसुमाग्रज प्रतिष्ठान, नाशिक, दि सारस्वत को. ऑप. बँक लि. (शेड्युल्ड बँक), यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. १७ डिसेंबर, २०११ रोजी शंकरनगर येथे बहुभाषिक कविसंमेलनाचे आयोजन करण्यात आले.

मा. श्री. दिलीप वळसे पाटील यांच्या हस्ते, मा. श्री. अरूणभाई गुजराती यांच्या अध्यक्षतेखाली, मा. श्री. हेमंत टकले यांच्या उपस्थितीत या संमेलनाचा उद्घाटन सोहळा संपन्न झाला. ज्येष्ठ कवयित्री आशा पांडे यांच्या अध्यक्षतेखाली संस्कृत, इंग्रजी, हिंदी, मराठी, बंगाली, उडिया, पंजाबी, उर्दू, तेलगू, गुजराती भाषेतील कवींनी आपल्या रचना या संमेलनात सादर केल्या. याप्रसंगी मा. श्री. गिरीश गांधी, कुसुमाग्रज प्रतिष्ठान, नाशिकचे श्री. श्याम पांडेकर उपस्थित होते. श्वेता शेलगावकर यांनी सूत्रसंचालन केले.

● **सुंदर हस्ताक्षर स्पर्धा - दि. २५ डिसेंबर, २०११**

विभागीय केंद्र, नागपूर, शिक्षण उपसंचालक कार्यालय, नागपूर विभाग व नागपूर महानगर पालिका (शिक्षण विभाग) रायसोनी ग्रुप यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. २५ डिसेंबर २०११ रोजी सुंदर हस्ताक्षर स्पर्धा २०११ च्या पारितोषिक वितरण सोहळ्याचे आयोजन करण्यात आले.

मा. खा. दत्ताभाऊ मेघे यांच्या हस्ते व मा. आमदार दिनानाथ पडोळे यांच्या अध्यक्षतेखाली मा. श्री. गिरीश गांधी, मा. श्री. महेश साधवानी, श्री. पी. के. जैन, श्री. अजय खाम नकर, श्री. महेश करजगावकर यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाला. ही स्पर्धा विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित केली होती.

या स्पर्धेत विदर्भातून जवळजवळ पाऊणे दोन लाख विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

● **कैद्यांसाठी सुंदर हस्ताक्षर स्पर्धा-दि. १ जानेवारी, २०१२**

विभागीय केंद्र, नागपूर, मधुकर भाकरे प्रतिष्ठान आणि मध्यवर्ती कारागृह, नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने कैद्यांसाठी सुंदर हस्ताक्षर स्पर्धेचे आयोजन दि. १ जानेवारी, २०१२ रोजी करण्यात आले. या स्पर्धेत ७६ पुरुष कैदी आणि ३० महिला कैदी सहभागी झाल्या होत्या. 'गुरू-शिष्य परंपरा' हा विषय त्यांना लिहिण्यासाठी देण्यात आला होता.

● देशांतरीच्या कथा-प्रकाशन समारंभ - दि. २ जानेवारी, २०१२

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूर व आकांक्षा प्रकाशन, नागपूर यांच्या वतीने दि. २ जानेवारी,

२०१२ रोजी श्रीमती नीलिमा कुळकर्णी यांच्या 'देशांतरीच्या कथा' या कथासंग्रहाचा प्रकाशन सोहळा आयोजित करण्यात आला.

मा. श्री. सुरेश द्वादशीवार, यांच्या शुभहस्ते, मा. श्री. गिरीश गांधी यांच्या अध्यक्षतेखाली हा प्रकाशन सोहळा संपन्न झाला. ज्येष्ठ कवी श्रीधर शनवारे यांनी या संग्रहावर भाष्य केले. सौ. माधवी पांडे यांनी सूत्रसंचालन केले व श्रीमती अरुणा सबाने यांनी आभार मानले.

● प्रश्नांची गझल-प्रकाशन समारंभ - दि. २३ जानेवारी, २०१२

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूर व यशवंत मनोहर प्रतिष्ठान, नागपूर यांच्या वतीने दि. २३ जानेवारी, २०१२ रोजी शंकरनगर चौक, नागपूर येथे गझलकर श्री. प्रमोद वाळके यांच्या 'प्रश्नांची गझल' या संग्रहाचा प्रकाशन सोहळा आयोजित करण्यात आला.

मा. श्री. गिरीश गांधी यांच्या हस्ते, डॉ. यशवंत मनोहर यांच्या अध्यक्षतेखाली हा प्रकाशन सोहळा संपन्न झाला. डॉ. अरुणा देशमुख, डॉ. शैलेंद्र लेंडे, डॉ. अक्रम पठाण यांनी या संग्रहावर भाष्य केले. मंजुषा सावरकर यांनी सूत्रसंचालन केले. डॉ. सुरेश वर्धे यांनी आभार मानले.

□□□

नागपूर केंद्राची वाटचाल

स्व. यशवंतराव चव्हाणांच्या सशक्त, विकसित आणि लोकशाहीनिष्ठा जपणाऱ्या महाराष्ट्राज्यनिर्मितीच्या ध्येयपूर्तीचा आणि यशवंतराव चव्हाण यांच्या विचारांचा प्रचार व प्रसार करण्याच्या उद्देशाने निर्माण झालेल्या यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे विभागीय केंद्र, नागपूर १२ मार्च १९९८ रोजी स्थापना झाल्यानंतर या केंद्राची वाटचाल स्व. यशवंतराव चव्हाणांनी बघितलेल्या ध्येयाची परिपूर्ती करण्याकडे सुरु झाली. प्रारंभी विभागीय केंद्राने विदर्भात सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक क्षेत्रांत कार्य करणाऱ्या लहानमोठ्या कार्यकर्त्यांना जोडण्याचे कार्य सुरु केले. वैदर्भीय समाजात प्रतिष्ठानची प्रतिमा रूजविण्याचा प्रयत्न सुरु केला. वैदर्भीय समाज हा भिन्नभिन्न संस्कृतींनी संपन्न असा समाज आहे. हिंदू, बौद्ध, मुस्लिम, आदिवासी अशा विविध संस्कृतीचे लोक विदर्भात एकोप्याने राहतात. ही जाणीव विभागीय केंद्राने लक्षात घेऊन केंद्राचे कार्य विदर्भाला केंद्रित करूनच सुरु केले. व्यक्ती व समाजविकास हा नेहमी सामाजिक व सांस्कृतिक संस्कारांवर अवलंबून असतो. त्यामुळे समाजाला व लोकमानसाला अधिकाधिक समृद्धीकडे व विकासाकडे नेण्याच्या दृष्टीने विभागीय केंद्राने सामाजिक व सांस्कृतिक क्षेत्रांतील नावीन्यपूर्ण व विविधांगी मराठी संस्कृती दर्शविणाऱ्या कार्यक्रमांची आखणी केली. समाज हा प्रत्येक काळात अनेकानेक समस्यांनी घेरलेला असतो आणि या सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक, आर्थिक समस्यांपासून समाजाला मुक्त करण्याकडे लेखक, कवी, कलावंत, सामाजिक कार्यकर्ते, संशोधक, विचारवंत, नेते आणि संत आपापल्या परीने आपापल्या क्षेत्रांत मौलिक कार्य करीत असतात. त्यामुळे या सर्व बुद्धिजीवी मंडळींचा प्रभाव सातत्याने समाजावर व समाजातील व्यक्तींवर पडत असतो. त्यातून समाजाचा व समाजातील व्यक्तींचा विकास घडून येतो. यामुळे समाज अशा थोर पुरुषांवर अपार श्रद्धा ठेवीत असतो. विभागीय केंद्राने समाजजीवनात क्षणोक्षणी उत्पन्न होणाऱ्या या क्रियाप्रतिक्रियांची, बदलांची व अनुकूल-प्रतिकूल स्थित्यंतरांची दखल घेऊन समाजहिताचे कार्य करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.

आज यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान विभागीय केंद्र, नागपूरला १४ वर्षे झालीत. या १४ वर्षांत विभागीय केंद्राने प्रत्येक वर्षी समाजाच्या प्रत्येक क्षेत्रांतील ५० ते ६० असे विविध नावीन्यपूर्ण कार्यक्रम कधी स्वतंत्रपणे तर कधी विदर्भातील प्रतिष्ठित संस्थांच्या माध्यमातून आयोजित केले आहेत. महापुरुषांच्या जयंत्या-पुण्यतिथ्या, साहित्यक्षेत्रात स्वतंत्र ठसा उमटविणाऱ्या लेखकांच्या साहित्यावर चर्चासत्रे-परिसंवाद, सत्कारसमारंभ, महापुरुषांचे, लेखकांचे व समाजात कार्य करणाऱ्या समाजसेवकांचे रौप्य महोत्सव, हीरक महोत्सव, अमृतमहोत्सव, शताब्दीमहोत्सव, काव्य, नाट्य आणि संगीत क्षेत्रांत वैशिष्ट्यपूर्ण व सृजनशील कार्यक्रम, महिलांविषयक कार्यक्रम, समाजात अहोरात्र कार्य करणाऱ्या कार्यकर्त्यांचा समाजाला परिचय करून देणे, सामाजिक चित्रपट व दैनंदिन घडामोडींवरील लोकचर्चा, सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक, राजकीय आणि पर्यावरण इत्यादी क्षेत्रांतील विद्वान विचारवंतांचे त्यात्या क्षेत्रांतील महत्त्वपूर्ण विषयांवर व्याख्याने आयोजित करणे, शालेय विद्यार्थी व युवकांच्या कलागुणांना प्रोत्साहन देणे. विविध विषयांवर कार्यक्रम आयोजित करणे, वेगवेळ्या सामाजिक उपक्रमांत सहभाग घेणे, साहित्य व ग्रंथांचे प्रकाशन समारंभ आणि व्यक्तित्व शिबीर अशा संख्यात्मक आणि गुणात्मक कार्यक्रमांतून केंद्राने या १४ वर्षांत राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय आणि स्थानिक स्तरावरील नामवंत कलावंत, विचारवंत व समाजसेवक यांना आमंत्रित करून वैदर्भीय जनता आणि प्रतिष्ठानचे विभागीय केंद्र यांना जोडण्याचे कार्य केले.

प्रत्येक वर्षी केंद्राने सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, आर्थिक, शैक्षणिक, पर्यावरण व वाङ्मयीन क्षेत्रांतील अनेक मौलिक समाजोपयोगी विषयांना आपल्या व्यासपीठावरून स्थान दिले. स्व. यशवंतराव चव्हाण यांच्या विचारांचा समाजात प्रचार व प्रसार करण्याकरिता व आजच्या वर्तमानकालीन समाजाला यशवंतराव चव्हाणांच्या कार्याची माहिती व्हावी म्हणून त्यांच्या जयंतीनिमित्त व पुण्यतिथीनिमित्त प्रत्येक वर्षी 'एक सुसंस्कृत व्यक्तीमत्त्व', 'एक संस्कृती पुरुष', 'यशवंतराव चव्हाण व आजचा महाराष्ट्र' व 'यशवंतराव चव्हाणानंतरचा महाराष्ट्र' यांसारख्या अनेक विषयांवर नामवंतांची व्याख्याने आयोजित

करण्यात आली आहेत. यांबरोबरच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, महात्मा गांधी, पंडित जवाहरलाल नेहरू, महात्मा जोतीबा फुले आणि क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले, छत्रपती शिवाजी महाराज, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज इत्यादी महापुरुषांच्या जयंती व पुण्यतिथीनिमित्त त्यांच्या विचारांचे आणि कृतींचे समाजात स्मरण होत राहावे म्हणून प्रत्येक वर्षी केंद्रातर्फे कार्यक्रम आयोजित करण्यात येतात.

मराठी साहित्य, वाङ्मय व वैचारिक क्षेत्रांत आपल्या लेखनसामर्थ्याने मराठी समाजमनावर अधिराज्य गाजविणाऱ्या अनेक मराठी लेखकांच्या साहित्यावर राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय चर्चासत्रे आणि परिसंवाद वेळोवेळी आयोजित करण्यात आलेली आहेत. या चर्चासत्र व परिसंवादांच्या निमित्ताने महाराष्ट्रातील ख्यातनाम, दिग्गज साहित्यसमीक्षकांनी व लेखकांनी आवर्जून उपस्थिती दर्शविली. या सर्वच चर्चासत्रांतून व परिसंवादांतून मूलगामी आणि मूल्यगर्भ चर्चा घडून आली.

विभागीय केंद्राच्या १४ वर्षांच्या वाटचालीत वैदर्भीय जनतेच्या मनात खोलवर ठसा उमटविणारे अनेक कार्यक्रम विदर्भाच्या सांस्कृतिक इतिहासात समाविष्ट होणारे ठरले आहेत. त्यामध्ये १९९८-१९९९ मध्ये झेंडूची फुले : काव्यगायन, महेश एलकुंचवार यांच्या नाट्यवाङ्मयावरील राज्यस्तरीय चर्चासत्र, १९९९-२००० मध्ये अंदमान-एक अनुभव : स्लाईड शो, भाषिक एकात्मता दिन, महिला नाटककारांचा नाट्यमहोत्सव, २००१-२००२ मध्ये काश्मीर प्रश्नावरील व्याख्यान, राष्ट्रनिर्मितीत महिलांचे योगदान यावरील व्याख्यान, २००४-२००५ मध्ये महाराष्ट्राचा लोकसंग, कुसुमावती देशपांडे यांच्या साहित्यावरील चर्चासत्र, विदेशी ग्रंथोपजीविये, शिवजयंती निमित्त : आनंदवन भुवनी, शिवचरित्रपर संगीतमय कार्यक्रम, या. मु. पाठक : व्यक्तित्व आणि कवित्व या विषयावरील चर्चासत्र, २००५-०६ मध्ये सुरेश भट जयंतीनिमित्त 'जीवना तू तसा मी असा', संवाद सदानंद देशमुखांशी, आदिवासी मराठी साहित्यावरील चर्चासत्र ; मर्दकरांचे साहित्य व घाशीराम कोतवाल यांवर दोन दिवसीय महाचर्चा, २००६-२००७ मध्ये दास्तान-ए-गजल, 'आरक्षण' या विषयावर गझलधारा कार्यशाळा, नटसम्राट : नाट्यावलोकन व महाचर्चा, विदा करंदीकरांचे साहित्यावर एकदिवसीय चर्चासत्र, अष्टपैलू आंबेडकर या विषयावर द्विदिवसीय चर्चासत्र, मिर्झा गालीब १५० व्या जयंतीनिमित्त 'ये तेरा बयान गालीब', २००७-२००८ मध्ये कालीदास दिनानिमित्त 'आषाढस्ये प्रथम दिवसे', संत तुकाराम : व्यक्ती, वाङ्मय व कार्य या विषयावर

द्विदिवसीय चर्चासत्र, भालचंद्र नेमाडे यांच्या साहित्यावर चर्चासत्र, भाऊसाहेब पाटणकर जन्मशताब्दीनिमित्त भीमराव पांचाळे यांची गझलसंध्या, बहुभाषिक कविसंमेलन, २००९-२०१० मध्ये 'ओंजळीभर पाणी' लघुचित्रपटावर परिचर्चा, 'वाचन' या विषयावर चर्चा, कवी नवे-कवी जुने काव्यमैफिल, नाट्यलेखन कार्यशाळा, नागपूर हिवाळी अधिवेशनाकडून अपेक्षा, २०११ मध्ये कुसुमाग्रज जन्मशताब्दीनिमित्त कुसुमाग्रजांचे साहित्यावर राष्ट्रीय चर्चासत्र आणि आंबेडकरवादी साहित्य या विषयांवरील चर्चासत्र हे विशेष कार्यक्रम होत. या सर्वच महत्त्वपूर्ण कार्यक्रमांना वैदर्भीय श्रोत्यांचा व अभ्यासकांचा भरभरून प्रतिसाद मिळाला. याशिवाय नागपूर विभागीय केंद्राने अनेक विविधांगी कार्यक्रमांचे आयोजन केलेले आहे.

केंद्राच्या माध्यमातून सातत्याने चालणाऱ्या या ज्ञानव्यवहारातून काही प्रमाणात सभोवताली कलावंत, विचारवंत, सामाजिक कार्यकर्ते व सांस्कृतिक कार्यकर्ते ह्यांच्यात वैदर्भीय संस्कृतीविषयी जागृती, जिज्ञासा निर्माण झाली आहे व देवाणघेवाणही सुरु झाली आहे. नागपूर, भंडारा, गोंदिया, वर्धा, चंद्रपूर, अमरावती आणि गडचिरोली जिल्ह्यांतील सामाजिक व सांस्कृतिक क्षेत्रांत कार्य करणारे कार्यकर्ते आज या केंद्राच्या माध्यमातून काही प्रमाणात एकत्रित येऊन काम करीत असल्याची प्रक्रिया सुरु झाल्याचे दिसते आहे. केंद्राच्या कार्याचा परिघ विस्तृत होत असताना मर्यादित निधीत अनेक कार्यक्रमांचे यशस्वीरीत्या आयोजन केलेले आहे. नागपूर केंद्राने वैदर्भीय जनतेच्या आशाआकांक्षा, जाणिवा, जिज्ञासा, संस्कृती, कला, साहित्य आणि भाषा यांचा विकास करण्याचा व त्या जोपासण्याचा प्रांजळ प्रयत्न केलेला आहे. नवोदित कलावंत आणि सर्वच क्षेत्रांतील कार्य करणारे युवक यांच्यातल्या सृजनशक्तीला वाट मोकळी करून देण्यासाठी विभागीय केंद्राचे व्यासपीठ नेहमीच सक्रिय व तत्पर असते. त्यामुळे प्रतिष्ठानचे हे व्यासपीठ खरे सांगायचे म्हणजे लोकांचे व्यासपीठ झाले आहे. म्हणून आज प्रतिष्ठानच्या नागपूर केंद्राचे विदर्भातल्या सामाजिक व सांस्कृतिक क्षेत्रांत महत्त्वाचे व वैशिष्ट्यपूर्ण स्थान निर्माण झाले आहे.

गिरीश गांधी

अध्यक्ष

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान

विभागीय केंद्र, नागपूर

विभागीय केंद्र, औरंगाबाद कार्यवृत्त

• जागर महाविद्यालयीन संवाद कार्यक्रम व पोस्टर प्रदर्शन: ऑक्टोबर २०११

या कार्यक्रमांतर्गत स्त्रीभ्रूणहत्येविरोधी झालेल्या पदयात्रेची माहिती सांगून 'जागर' चित्रपट शहरातील विविध महाविद्यालयांमध्ये दाखवून विद्यार्थ्यांशी, विशेषतः युवतींशी स्त्रीभ्रूणहत्या या विषयावर संवाद साधण्यात आला. सदर महाविद्यालयीन संवाद कार्यक्रमाचा तपशील खालील प्रमाणे.

• मा. म. विधी महाविद्यालय, औरंगाबाद

माणिकचंद पहाडे विधी महाविद्यालय, औरंगाबाद येथे महाविद्यालयीन संवाद कार्यक्रम घेण्यात आला. युवा वर्गात स्त्रीभ्रूणहत्या या विषयावर चर्चा घडावी, त्यांच्या विचारांचे आदान-प्रदान व्हावे याकरीता हा कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमात स्त्रीभ्रूणहत्येविरोधी पोस्टर प्रदर्शनही भरविण्यात आले होते. विद्यार्थीनींनी या पोस्टर प्रदर्शनास मोठ्या संख्येने भेट दिली. या प्रसंगी प्राचार्य राव यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. स्त्रीभ्रूणहत्या थांबविणे ही काळाची गरज आहे, असे मत प्रा. कोत्तापल्ले यांनी व्यक्त केले. या कार्यक्रमासाठी प्रा. कोलते, मा. नीलेश राऊत, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे आदी मान्यवर उपस्थित होते. विद्यार्थी संख्या ३२५

• देवगिरी कला महाविद्यालय, औरंगाबाद

देवगिरी कला महाविद्यालय, औरंगाबाद येथे आयोजित महाविद्यालयीन संवाद कार्यक्रम व पोस्टर प्रदर्शनास विद्यार्थ्यांनीची विशेष उपस्थिती होती. यावेळी प्राचार्य प्रदीप जब्दे, प्रा. कुटे, प्रा. शिवानंद भानुसे, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या २५०

• एम.जी.एम. महाविद्यालय, औरंगाबाद

औरंगाबाद शहरातील नामांकित व विद्यार्थी संख्या जास्त असणाऱ्या महाविद्यालयांपैकी एक म्हणजे एम.जी.एम महाविद्यालय. एम.जी.एम. महाविद्यालयातील कार्यक्रमासाठी महात्मा गांधी मिशनच्या विश्वस्त मा. अपर्णा कक्कड, जनसंवाद व वृत्तपत्र विद्या विभागाच्या प्रमुख प्रा. रेखा शेळके, प्रा. देशमुख, मा. नीलेश राऊत, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, मंगेश निरंतर, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ३५०

• देवगिरी अभियांत्रिकी महाविद्यालय, औरंगाबाद

देवगिरी अभियांत्रिकी महाविद्यालयात आयोजित जागर संवाद व पोस्टर प्रदर्शन कार्यक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य शिरूरकर, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. पोस्टर प्रदर्शनास विद्यार्थीनींनी मोठ्या संख्येने भेट दिली व जागरच्या पुढील पदयात्रेत सहभागी होण्याचे तसेच प्रतिष्ठानच्या इतरही कार्यक्रमांना उपस्थित राहण्याचे आश्वासन दिले. विद्यार्थी संख्या २५०

• एम.जी.एम. नर्सिंग महाविद्यालय, औरंगाबाद

आरोग्य विषयक शिक्षण घेणाऱ्या नर्सिंगच्या विद्यार्थीनींसाठी हा कार्यक्रम विशेष रूपाने घेण्यात आला. स्त्रीयांच्या प्रश्नांविषयी गंभीरपणे चर्चा करत मोठ्या संख्येने विद्यार्थीनी या कार्यक्रमास उपस्थित होत्या. या प्रसंगी प्राचार्या प्रेरणा बोराडे, मा. रेखा शेळके, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, मंगेश निरंतर, उमेश राऊत, कृष्णा जाधव, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ३००

• सृजन कथामाला कार्यक्रम: नोव्हेंबर २०११

औरंगाबाद शहरात लहान मुलांसाठी शालेय पातळीवर घेण्यात येणाऱ्या कार्यक्रमांची संख्या तुलनेत कमीच आहे. या अनुषंगाने शालेय विद्यार्थ्यांमध्ये कथाकथन या कलाप्रकाराविषयी

आवड निर्माण होऊन सुसंस्कारीत पिढी निर्माण व्हावी, मनोरंजनातून मूल्यशिक्षण रुजावे या करीता शहरातील विविध शाळांमध्ये सृजन कथामाला कार्यक्रमचा पंधरवाडा साजरा करण्यात आला. तपशील खालील प्रमाणे.

• **म.न.पा. शाळा, बायजीपुरा, औरंगाबाद**

औरंगाबाद शहरातील इतर नामांकित शाळांपेक्षा दुर्लक्षित शाळांमध्ये कार्यक्रम होणे महत्त्वाचे आहे. ही गरज ओळखून प्रतिष्ठानच्या विभागीय केंद्र, औरंगाबादने मनपाच्या शाळांमध्ये कार्यक्रम करण्याचे ठरविले. याकरीता बायजीपुरा औरंगाबाद या शाळेत सृजन या उपक्रमातील कथाकथनचा पहिला कार्यक्रम सादर करण्यात आला. मुख्याध्यापिका सौ. शिंदे, सहशिक्षक श्री जाधव, श्री येळंबे, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या १३०

• **म. न. पा. केंद्र शाळा, एन ६, सिडको, औरंगाबाद** येथे देखील सृजन कथामाला कार्यक्रम अत्यंत उत्साहात पार पडला. विद्यार्थ्यांनी कथा व कवितांना भरभरून सहभाग नोंदविला. या प्रसंगी मुख्याध्यापक श्री गाजरे, मा. संदीप शिसोदे, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ९०

• **निरीक्षण गृह, हडको, औरंगाबाद**

साधारणपणे दुर्लक्षित व सहसा जिथे सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर होत नाहीत अशा ठिकाणांपैकी एक म्हणजे हडको येथील निरीक्षण गृह. विद्यार्थी संख्या कमी असली तरी सर्व विद्यार्थ्यांनी या कार्यक्रमास भरभरून प्रतिसाद दिला. व्यवस्थापक मा. निकाळजे साहेब, श्री. शेख, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ६५

• **आ. कृ. वाघमारे माध्यमिक शाळा, औरंगपुरा, औरंगाबाद.**

औरंगाबाद शहरातील नामांकित शाळांपैकी एक म्हणजे आ. कृ. वाघमारे ही शाळा. या शाळेत विद्यार्थ्यांच्या प्रचंड उत्साहात व प्रतिसादात सृजन कथामाला हा कार्यक्रम सादर झाला. वेळोवेळी

अशा कार्यक्रमांचे आयोजन करावे, असे शाळेच्या मुख्याध्यापिका सौ. गोसावी यांनी सुचविले. याप्रसंगी शाळेतील श्री. कुलकर्णी सर, श्री. हाके सर, सौ. एन. डी. सराफ, तसेच मा. सुबोध जाधव, मंगेश निरंतर, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ४००

• **ज्ञानेश विद्या मंदिर, ठाकरे नगर, औरंगाबाद**

मुख्याध्यापक श्री. पंडुरे सर यांनी कार्यक्रमाच्या प्रस्ताविकामध्ये सांगितले की, "आजच्या विद्यार्थ्यांना कथा ऐकण्यासाठी वेळ नाही, पण आम्ही जेव्हा विद्यार्थीदशेत होतो तेव्हा आमच्या घरातील ज्येष्ठ व्यक्तींकडून कथा ऐकल्याशिवाय आम्हाला झोप यायची नाही. विभागीय केंद्र औरंगाबादतर्फे अतिशय स्तुत्य उपक्रम सुरु असून पुढील उपक्रमांसाठी लागेल ती मदत करण्याचे आम्ही मान्य करतो". या प्रसंगी शाळेचे उपमुख्याध्यापक श्री गव्हाणे सर, सौ. मिनाक्षी विटोरे, मा. नीलेश राऊत, मा. सुबोध जाधव, मंगेश निरंतर, प्रा. महेश अर्चितलवार, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव, उमेश राऊत, जयंत लचुरे यांची उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ३५०

• **यशवंतराव चव्हाण स्मृतिदिन : दि. २५ नोव्हेंबर २०११**

आदरणीय यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या स्मृतिदिनानिमित्त सिडको एन ८, औरंगाबाद येथील वेणूताई चव्हाण माध्यमिक शाळेत 'सृजन' चा विशेष कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमात प्राचार्य शशी निलवंत, सौ. सविता वाडेकर, श्री. चंद्रशेखर मराठे, श्री. राजेंद्र वाणके, मा. नीलेश राऊत, मा. सुबोध जाधव, मंगेश निरंतर, प्रा. महेश अर्चितलवार, दीपक जाधव, उमेश राऊत, अभिजीत विटोरे, जयंत लचुरे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. विद्यार्थी संख्या ३४०

• **दि. ११, १२ व १३ डिसेंबर, २०११ (तीन दिवसीय रांगोळी प्रदर्शन)**

स्त्रीभ्रूणहत्या या विषयावर सतत चर्चा व्हावी व या विषयाच्या अनुषंगाने वातावरण तयार व्हावे याकरीता शहरभरात सातत्याने विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमांचाच एक भाग म्हणून शहरातील वेणूताई चव्हाण शाळेतील कलाशिक्षक श्री. राजेंद्र वाळके यांच्या स्त्रीभ्रूणहत्या

व पर्यावरण या विषयावर रांगोळी प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन औरंगाबाद महानगर पालिकेचे आयुक्त मा. पुरुषोत्तम भापकर यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी मा. आ. सतीश चव्हाण, राष्ट्रवादी काँग्रेसचे मा. मुश्ताक अहमद, मा. उल्हास उढाण, मा. बाळासाहेब पवार, मा. शैलेश सुरासे, मा. तुषार पाटील शेजवळ, मा. सुबोध जाधव, अभिजीत विटोरे, मंगेश निरंतर, महेश अर्चितलवार, महेश राऊत, जयंत लचुरे, कृष्णा जाधव यांची उपस्थिती होती. दि. ११, १२ व १३ डिसेंबर २०११ या तीन दिवस चाललेल्या रांगोळी प्रदर्शनास शहरातील महिला व नागरिकांची प्रचंड प्रतिसाद देत या उपक्रमाची भरभरून स्तुती केली.

● **राष्ट्रीय बालिकादिन : २४ जानेवारी २०१२**

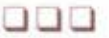
२४ जानेवारी, २०१२ (राष्ट्रीय बालिकादिन)

दि. २४ जानेवारी रोजी राष्ट्रीय बालिकादिनानिमित्त शहरातील दोन शाळांमध्ये युनिसेफने तयार केलेल्या स्त्री-शिक्षण, स्त्री-आरोग्य, महिला सबलीकरण या विषयांवरील

लघुपट दाखविण्यात आले. या लघुपटांमध्ये 'मीना' नावाचे कार्टून चरित्र वरील विषयांवर माहिती सांगते. दि. २४ जानेवारी रोजी शिशुविहार माध्यमिक शाळा, औरंगाबाद येथे सदर कार्यक्रम सादर करण्यात आला. या प्रसंगी शाळेतील शिक्षिका सौ. बीडकर, सौ. पाटील, सौ. सांगळे, मा. सुबोध जाधव, प्रा. महेश अर्चितलवार, उमेश राऊत, मंगेश निरंतर, अभिजीत विटोरे, दीपक जाधव यांच्यासह इयत्ता ३ री ते ७ वी पर्यंतच्या विद्यार्थीनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होत्या.

● **प्रजासत्ताक दिन : २६ जानेवारी, २०१२**

दि. २६ जानेवारी २०१२ रोजी प्रजासत्ताक दिनाचे औचित्य साधून बालिकादिनाच्या पार्श्वभूमीवर सदर कार्यक्रम विद्यादीप बालिका सदन, छावणी परिसर, औरंगाबाद येथे सादर करण्यात आला. या कार्यक्रमास बालिका सदनाच्या व्यवस्थापक सिस्टर परेरा, आशाताई, मा. सुबोध जाधव, अभिजीत विटोरे, महेश अर्चितलवार, जयंत लचुरे इत्यादींची उपस्थिती होती. या कार्यक्रमास बालिका सदनातील सुमारे ६८ बालिका उपस्थित होत्या.

आयुष्य आणि नियती

आयुष्य हे घोडेस्वारासारखं आहे असं मला नेहमी वाटतं. दऱ्याखोऱ्यांतून घोडेस्वाराला नेहमीच धावावं लागतं. डोंगरदऱ्या पार कराव्या लागतात. आणि सुखरूप तर राहावं लागतंच. एखाद्या घोडेस्वाराच्या चित्राकडे मी पाहतो, तेव्हा वैयक्तिक काय किंवा राजकीय जीवनात काय, असंच संकटांतून एकसारखं धावावं लागलं, असं दिसतं. संकटांशिवाय आजवर काही मिळालं नसलं, तरी एक खरं की, कामाचं समाधान आहे. कराडात वकील म्हणून जम बसवीत राहिलो असतो, तर राजकारणातले नंतरचे अध्याय कदाचित दिसले नसते. नियतीच्या मनातच ते होतं. सर्वज्ञ असो, बहुज्ञ असो, नियतीला, सृष्टिनियमाला बदलण्यास कुणीही समर्थ नाही हेच खरं ! म्हणूनच नाश पावलं असेल, त्याची उपेक्षा करावी लागते आणि जीवनात जे प्राप्त होतं, त्याचा अंगीकार करावा लागतो.

- यशवंतराव चव्हाण

विभागीय केंद्र, पुणे व कृषी व सहकार व्यासपीठ कार्यवृत्त

प्रतिष्ठानच्या पुणे विभागीय केंद्राचे कामकाज मा. अजित निंबाळकर यांच्या अध्यक्षतेखाली चालते. दैनंदिन कामकाज प्रतिष्ठानचे सचिव श्री. अंकुश काकडे व प्रतिष्ठानचे खजिनदार श्री. शांतीलाल सुरतवाला पाहतात. त्यांना श्री. सुनील खताळ, श्री. सुनील कदम व श्री. रवी सरनार्ईक यांचे सहाय्य असते.

• दिवाळी पहाट

दि. २६ ऑक्टोबर २०११ रोजी दरवर्षीप्रमाणे सारसबाग, पुणे येथे पहाटे ५ ते सकाळी १० वाजेपर्यंत दिवाळी पहाट हा कार्यक्रम आयोजिण्यात आला होता. 'सा रे ग म' फेम कलाकार / वाद्यवृंद अभिषेक मोराटकर, धनश्री गणात्रा, बाल गायिका आहेती सुभेदार (Little wonder fame) तसेच सौ. शुभांगी मुळ्ये, जीतेंद्र भुरुक हार्मेनियम वादक गोपाळ शिंगटे, की बोर्ड-रसिक शेट, ढोलकी - किरण एकबोटे, न्हिदम मशीन आनंद घोरे, सॅक्सो फोन श्रीपाद सोलापूरकर, तबला रोहित साने, प्रख्यात सूत्रसंचालक प्रकाश पायगुडे व आनंद शिबीर इ. च्या सहकार्याने दिवाळी पहाट हा कार्यक्रम आयोजिण्यात आला होता. कार्यक्रमाचे विशेष आकर्षण विनोदवीर सदानंद चांदेकर यांनी कार्यक्रमास बहार आणली.

शास्त्रीय संगीतावर आधारीत नाट्यगीते, लावणी, मराठी चित्रपटातील वन्स मोअर घेणारी गाणी आणि कथ्थक अशा कार्यक्रमांनी दिवाळी पहाटचा आनंद रसिकांनी लुटला. प्रतिष्ठानच्या वतीने दिवाळी पहाटचा पुरस्कार यंदा ज्येष्ठ गायिका कीर्ती शिलेदार यांना तर युवागायक पुरस्कार अली हुसेन यांना प्रख्यात गायिका जयमाला शिलेदार यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला. दिवाळी पहाटमध्ये कीर्ती शिलेदार यांनी नाट्यगीते, सुखद व वसुधा डान्स अॅकॅडमीच्या वतीने भरतनाट्यम् नृत्य, जीतेंद्र भरुक यांचे गीतोंका सफर इ. कार्यक्रम घेण्यात आले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. प्रकाश पायगुडे यांनी केले. कार्यक्रमाचे संयोजन सुनील खताळ व चंदन सुरतवाला यांनी केले.

• पर्वती चढणे / उतरणे स्पर्धा व पर्वतीभूषण पुरस्कार

दरवर्षीप्रमाणे १४ नोव्हेंबर २०११ रोजी बालदिनी ही स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती. गेली दहा वर्षे ही स्पर्धा यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, पुणे शाखेच्या वतीने घेण्यात येत असते. तरुण पिढीने मोकळ्या हवेत फिरणे व टेकडी चढणे / उतरणे यादृष्टीने व्यायाम करावा या उद्देशाने ज्येष्ठ नागरिकांनी तरुण पिढीपुढे आदर्श ठेवावा व आपली प्रकृतीही सुदृढ राखावी या दृष्टीकोनातून या स्पर्धा आयोजित करणेत येतात.

यंदाही दरवर्षीप्रमाणेच ५० ते ६० हा वयोगट ६१ ते ७० हा दुसरा वयोगट व ७० च्या पुढील वयोगट असे तीन गट करण्यात आले होते. पुरुष व महिलांसाठी स्वतंत्र गट होते. प्रत्येक गटात तीन बक्षिसे गुणानुक्रमे देण्यात येतात. ती पुढीलप्रमाणे.

प्रथम पारितोषिक रू. १००१/-

द्वितीय पारितोषिक रू. ७५१/-

तृतीय पारितोषिक रू. ५०१/-

यंदा २०० हून अधिक स्पर्धकांनी या स्पर्धेत सहभाग घेतला. यंदाचा पर्वतीभूषण पुरस्कार श्री. नारायण मुचरीकर (वय वर्षे ८०) यांना रू. १०,०००/- रोख शाल व स्मृतिचिन्ह असा डॉ. प्र. ल. गावडे (माजी प्राचार्य विमलाबाई गरवारे हायस्कूल, पुणे) यांच्या शुभहस्ते दि. १२. १२. २०११ रोजी वरदश्री सभागृहात प्रदान करण्यात आला.

• पुणे आजी / माजी महापौर मेळावा

गेली सतत ३० वर्षे पुणे महानगरपालिकेमध्ये निर्वाचित नगरसेवक, सभागृह नेते व पुणे महानगरपालिकेचे सन १९८२ - ८३ चे महापौरपद भूषविलेले श्री. विठ्ठलराव लडकत यांनी ७१ व्या वर्षात पदार्पण करीत असल्याच्या निमित्ताने सध्याचे पुणे महानगरपालिकेचे महापौर मा. मोहनसिंग राजपाल यांच्या अध्यक्षतेखाली १५ माजी महापौरांचा मेळावा यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे पुणे केंद्रातर्फे सन २०१२ च्या पूर्वसंध्येस शनिवार दि. ३१ डिसेंबर २०११ रोजी एस. एम. जोशी फाँडेशन सभागृहात

आयोजित करण्यात आला होता. त्यानिमित्ताने श्री. विठ्ठलराव लडकत यांचे अभिष्टचिंतन करण्यासाठी व महानगरपालिकांच्या राजकारणात क्रियाशील असलेल्या माजी महापौरांना योग्य ते मार्गदर्शन करण्यासाठी ज्येष्ठ समाजवादी नेते व माजी महापौर (१९७३ - ७४) मा. श्री. भाई वैद्य प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. त्यांच्या हस्ते श्री. लडकत यांना शाल, श्रीफळ, पुणेरी पगडी देऊन त्यांचा सत्कार करण्यात आला.

माजी महापौरांमि श्री. लडकत यांचे अभिष्टचिंतन करताना त्यांच्या महापौरपद काळातील किस्से सांगून उपस्थित जनसमुदायासमोर मनोगत व्यक्त केले. त्यामधून राजकारणाची नागमोडी खडतर वाट त्यांनी निदर्शनास आणून दिली. मा. भाई वैद्य यांनी स्वच्छ राजकारणाचे धडे सर्व संबंधितांना दिले.

कार्यक्रमाचे प्रास्तविक प्रतिष्ठानचे सचिव श्री. अंकुश काकडे यांनी केले तर सूत्रसंचालन व आभार कोषाध्यक्ष श्री. शांतीलाल सुरतवाला यांनी मानले.

● माहितीचा अधिकार कायदा २००५

ज्या सहकारी संस्थांनी शासकीय सहाय्य घेतले आहे त्यांनाच माहितीचा अधिकार लागू होतो. मात्र गेल्या काही वर्षांमध्ये सहकारी पतसंस्था, नागरी बँका की ज्यांना असे शासकीय आर्थिक सहाय्य प्राप्त झालेले नाही अशा संस्थांच्या बाबतीत मा. अण्णा हजारे यांनी या संस्थांतील गैरकारभाराचा मुद्दा उचलून धरून त्यास सहकार खाते व महाराष्ट्र शासन जबाबदार आहे हा मुद्दा लावून धरला. त्या दृष्टीकोनातून जर माहितीचा अधिकार कायदा, २००५ बिगर शासकीय आर्थिक सहाय्य नसलेल्या संस्थांनाही लागू केल्यास त्यांच्या कारभारामध्ये गुणात्मक प्रगती होऊन सहकार खाते व शासन यांच्यावरील ठपकाही कमी होण्यास हातभार लागू शकेल, या उद्देशाने दि. ७.११.२०११ रोजी मा. श्री. देवरा, सचिव सहकार यांना प्रस्ताव सादर करून त्याची प्रत मा. सहकार आयुक्तांना सादर केली आहे. त्यासंदर्भात शासनाने मा. सहकार आयुक्तांचे अभिप्राय मागविल्याचे दिसून येते. सदर बाबीचा पाठपुरावा शासनाकडे चालू आहे.

● कृषी व सहकार व्यासपीठ

कृषी व सहकार व्यासपीठाचे कामकाज पुणे केंद्राचे अध्यक्ष मा. श्री. अजित निंबाळकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली चालते. जरूरीप्रमाणे सचिव श्री. अंकुशराव काकडे, मा. मोहन धारीया

आणि डॉ. भागवतराव पवार यांचेही मार्गदर्शन या कामी घेतले जाते. व्यासपीठाचे दैनंदिन कामकाज श्री. शं. त्रि. भिडे व श्री. मो. प्र. परळीकर हे पाहतात. त्यांना श्री. सुनील कदम आणि श्री. रवी सरनाईक यांचे सहाय्य त्या कामासाठी मिळते.

● पुणे सायन्स फिल्मोत्सव

इ. ८ वी व त्यापुढील शास्त्रविषयाचे विद्यार्थी, त्यांचे शिक्षक, पालक यांच्यासाठी विज्ञानप्रसार संस्था, नवी दिल्ली (इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स एज्युकेशन अँड रिसर्च), नॅशनल फिल्म अर्काईव्हज ऑफ इंडिया, पुणे, विश्व सायंटिफिक, पुणे यांच्यातर्फे विज्ञान प्रसारासाठी शास्त्रीय विषयांवरील डॉक्युमेंटरीज् चे स्क्रीनिंग दि. २० ते २२ जानेवारी या दरम्यान नॅशनल फिल्म अर्काईव्हजच्या प्रेक्षागृहात करण्यात आले. याचा फायदा महानगरपालिका संचालित माध्यमिक शाळांना व्हावा या हेतूने शिक्षण मंडळ, पुणे महानगरपालिका यांच्याशी संपर्क साधून २५ शाळा, प्रशाळा, विद्यानिकेतने यांची यादी सदर कार्यालयाकडून घेऊन या योजनेचा जास्तीत जास्त फायदा महानगरपालिकेच्या शाळांचे विद्यार्थी, शिक्षक व पालक यांना घेण्यासाठी संबंधित मुख्याध्यापकांशी पत्रव्यवहार करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे पासेस मिळवून ते काही प्रशाळा व विद्यानिकेतन यांना वाटण्यात आले. प्रतिष्ठानचे संयोजक श्री. मोरेश्वर परळीकर यांनी या निमित्ताने IISER, IMD, C-MET या संस्थांना भेटी देऊन त्यांच्या कामकाजाची माहिती करून घेतली. सौ. सावित्रीबाई फुले प्रशाळा, भवानी पेठ, पुणे आणि मौलाना मोहम्मद अली जोहर उर्दू माध्यमिक विद्यानिकेतन, रविवार पेठ पुणे यांचे मुख्याध्यापक, शिक्षक व विद्यार्थी यांच्याशी सदर कार्यक्रमाबाबत चर्चा करून अभिप्राय घेण्यात आला. त्यास अनुसरून अशा प्रकारचे शास्त्रीय विषयांचे फिल्मोत्सव महानगरपालिकेच्या प्रशाला, विद्यानिकेतने येथे घेण्याबाबतची सूचना आलेली आहे. त्यास अनुसरून शिक्षणाधिकारी, पुणे महानगरपालिका तसेच इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन, विज्ञान प्रसार, नवी दिल्ली इ. संस्थांशी संपर्क साधून कै. यशवंतराव चव्हाण यांच्या जन्मशताब्दी वर्षात शाळांच्या मागणीस अनुसरून फिल्मोत्सवाचे कार्यक्रम आयोजनासंदर्भात कार्यवाही सुरू आहे.

● जलसाक्षरता व अन्य उपक्रम

ज्येष्ठ जलतज्ञ डॉ. चितळे यांचे सहकारी औरंगाबादच्या बाबासाहेब आंबेडकर महाविद्यालयाचे माजी प्राचार्य डॉ. दत्ता

देसकर यांच्या सहकार्याने जलसाक्षरतेसंबंधी व्याख्यान आयोजित करून विद्यार्थी, शिक्षक व पालकांमध्ये त्यासंबंधीची जाण निर्माण करण्याचे प्रयत्न करण्यात येत आहेत. या अनुषंगाने असे पहिले व्याख्यान वनराईच्या सहकार्याने इकोक्लब (पर्यावरण मंडळ) असलेल्या शाळांतील शिक्षकांसाठी वनराईच्या सभागृहात आयोजित करण्यात आले. त्यास अनुसरून एस.एन.डी.टी., कन्याशाळा, नारायण पेठ, पुणे यामध्येही अशा प्रकारचे व्याख्यान आयोजित केले होते. त्यास प्रतिष्ठानचे संयोजक श्री. भिडे व श्री परळीकर उपस्थित होते. त्यानंतर श्रीमती सावित्रीबाई प्रशालेचे मुख्याध्यापक श्री. डांगे यांच्या विनंतीवरून सदर प्रशालेमध्ये डॉ. देशकर व श्री. भिडे यांनी दि. १४.०१.२०१२ रोजी जलसाक्षरता या विषयावर विद्यार्थी व पालक यांना मार्गदर्शन केले. त्याबद्दल मनापासून धन्यवाद देणारे पत्र क्र. ३०० प्रशालेकडून प्रतिष्ठानला दि. ०४.०२.२०१२ रोजी आले आहे.

कै. यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मशताब्दी महोत्सवानिमित्ताने

- १) जलसाक्षरता
- २) कळ्या उमलताना
- ३) हस्ताक्षर सुधार
- ४) आचार, विचार, धर्म व विज्ञान

अशा विषयांवर शाळांमध्ये व महाविद्यालयांमध्ये कार्यक्रम आयोजण्याचे ठरले आहे. त्यासाठी डॉ. देशकर, राष्ट्रपतीपदक विजेत्या श्रीमती उर्मिला भिडे, श्री. जोशी व डॉ. नातू यांचे सहकार्य घेण्यात येत आहे.

• वीज दरवाढ खुली चर्चा

महाराष्ट्र वीज नियामक आयोगामार्फत नियोजित अंदाजे २२% वाढीसंदर्भात ज्यांना आपले म्हणणे मांडावयाचे आहे, त्यांच्यासाठी कौन्सिल हॉल येथे आयोगाच्या अध्यक्षांनी आपले म्हणणे मांडण्यासाठी नागरीक व संस्था यांना आवाहन केले होते (दि. १९.१०.२०११). या संबंदात एक चर्चासत्र कृषी व सहकार व्यासपीठ तर्फे दि. १७.१०.२०११ रोजी आयोजिण्यात आले होते. सदर चर्चासत्राचे अध्यक्षस्थान मा. अजित निंबाळकर यांनी भूषविले होते. सदर चर्चासत्रात पुणे येथील सजग नागरीक मंचाचे सदस्य श्री. विवेक वेणकर, प्रयास उर्जागटाचे श्री. शंतनू दीक्षित,

श्री. शरद भिडे - ग्राहक पेठ, श्री. कोकरे - संचालक कॉसमॉस बँक, श्री. आनंदराव पाटील - भारती विद्यापीठ प्रशासकीय अधिकारी, श्री. बी. एच. श्रीकांत इ. मान्यवर उपस्थित होते.

श्री. भिडे यांनी दि. १९.१०.२०११ रोजी सदर खुल्या चर्चेत हजर राहून प्रतिष्ठानच्या वतीने दि. १७.१०.२०११ च्या रोजी कृषि व सहकार व्यासपिठाच्या वतीने झालेल्या सूचनांचे निवेदन सादर केले.

• गृहनिर्माण संस्थांचे मॅन्युअल

मा. सहकार आयुक्तांच्या सूचनेनुसार श्री. भिडे, संयोजक कृषी व सहकार व्यासपीठ यांनी हॉर्सिंग सोसायटीच्या मॅन्युअलच्या सभेस उपस्थित राहून अनेक सूचना केल्या. गृहनिर्माण संस्थांचे लेखापरिक्षण, सदर संस्थांचे हिशोब वेळेवर न लिहिल्यामुळे होत नसल्याचे आढळून आले आहे. त्यामुळे ऑडिटरच्या पॅनेलप्रमाणेच गृहनिर्माण संस्थांचे हिशोब लिहिण्यासाठी हिशोब लेखनिकांचे पॅनेल तयार करण्याबाबत सहकार आयुक्तांना प्रस्ताव सादर केला आहे. त्याचप्रमाणे सदर (दि. १०.१०.२०११) चे मा. सहकार आयुक्त यांना सादर केलेल्या प्रस्तावामध्ये शासनाने आता सहकारी संस्थांना त्यांच्या जमिनीचे कन्व्हेयन्स बिल्डर डेव्हलपर कडून मिळाले नसल्यास ते सहकारी खात्याकडून मिळण्याचे संदर्भाने जे आदेश निर्गमित केले आहेत त्याबाबत पूर्तता झाली नसल्यास लेखापरिक्षण अहवालामध्ये तशा प्रकारची फक्त नोंद करण्यात येते. मा. सहकार आयुक्त यांनी असे सुचविले आहे की, ऑडिटरसना दर सभासदामागे रु. १००/- ते रु. २००/- प्रमाणे योग्य तो मेहनताना निश्चित करून त्यांना कन्व्हेयन्स डीड बाबतची पूर्तता करून घेण्याबाबत सुचविण्यात यावे.

• सेंट्रीय शेतीबाबत

या कार्यालयातर्फे कृषि विभागाला सेंट्रीय शेतीच्या व्याख्येसंबंधी कृषी व सहकार व्यासपिठाच्या चर्चासत्रात चर्चा करून काही सूचना करण्यात आल्या होत्या. त्या लक्षात घेऊन दि. ८.१०.२०११ रोजी पुणे येथे मा. डॉ. सुधीरकुमार गोयल, प्रधान सचिव (कृषि) यांच्या अध्यक्षतेखाली जे चर्चासत्र आयोजिण्यात आले होते. त्यास श्री. भिडे यांना आमंत्रित केले होते. चर्चेमध्ये शेतीच्या बाबतीत शेत मजूरांच्या कमतरतेबाबत मुद्दा उपस्थित करण्यात आला होता. त्याबाबतीत प्रो. रथ, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ पॉलिटिकल इकॉनॉमी यांनी हा प्रश्न

सोडविण्यासाठी ज्या सूचना आपल्या प्रबंधामध्ये सुचविल्या होत्या त्याचा उल्लेख श्री. भिडे यांनी केला. सदर प्रबंधाची प्रत डॉ. गोयल यांना सादर करण्यात आलेली आहे.

• वक्तृत्व व निबंध स्पर्धा

दि. २४.११.२०११ रोजी कै. यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथीनिमित्त वक्तृत्व व निबंध स्पर्धेचा बक्षीस वितरण कार्यक्रम मा. अजित निंबाळकर यांचे अध्यक्षतेखाली साजरा करण्यात आला. वक्तृत्वासाठी परिक्षक म्हणून माजी प्रा. डॉ. व. कृ. नूलकर - वाडिया कॉलेज, प्रा. भिडे - माजी प्राचार्य गरवारे कॉलेज व श्री. म्हसवडे - प्राचार्य सौ. सुशीला बहुधनी कॉलेज यांनी केले.

निबंध तपासण्याचे काम राष्ट्रपती पदक विजेत्या सौ. उर्मिला भिडे व श्रीमती पुराणिक यांनी केले. हा कार्यक्रम नित्युंदन गोत्रिय भिडे प्रतिष्ठान यांच्या सहकार्याने घेण्यात आला. त्यांच्यावतीने श्री. शशीकुमार भिडे व श्री. दिलीप भिडे अनुक्रमे अध्यक्ष व सचिव कार्यक्रमास उपस्थित होते. मा. अंकुशराव काकडे यांनी सर्वांचे स्वागत केले. प्रास्तविक श्री. शं. त्रि. भिडे यांनी केले व आभारप्रदर्शन श्री. परळीकर यांनी केले.

• बिनभोगवटा शुल्क

सहकारी गृहनिर्माण संस्थांमध्ये जेव्हा एखाद्या सभासदाला काही कारणांमुळे आपली जागा भाड्याने द्यावी लागते त्यावेळी शासकीय आदेशाप्रमाणे बिनभोगवटा शुल्क एकूण सेवाशुल्काच्या १०% रकम संस्थेकडे जादा भरावी लागते. याबाबत असे आढळून आले आहे की, ज्यावेळी शुल्क आकारण्यात येते त्यावेळी त्यापोटी काहीतरी खास सेवा द्यावी लागते. बिनभोगवटा शुल्काच्या बाबतीत अशी कोणत्याही प्रकारची सेवा देण्यात येत नसल्याकारणाने अशा प्रकारे शुल्क आकारणे

कितपत योग्य आहे याबाबत कृषी व सहकार व्यासपिठाच्या दि. १८.०१.२०१२ रोजी झालेल्या सभेत चर्चा करण्यात आली. त्याचप्रमाणे बिनभोगवटा शुल्क सभासदाने पेईंग गेस्ट ठेवला तरी आकारावी असेही आदेश आहेत. म्हणजे सभासद जागेचा भोगवटा घेत असतानाही बिनभोगवटा शुल्क आकारण्यात येते. जरी अशाप्रकारे शुल्क आकारणे संस्थेच्या हिताचे व काही अंशी न्याय्य असले तरी 'बिन-भोगवटा शुल्क' या शब्दप्रयोगामध्ये योग्य तो बदल करण्यात यावा व त्यादृष्टीने पुणे जिल्हा सहकारी गृहनिर्माण महासंघाने पुढाकार घेऊन व शासन दरबारी पाठपुरावा करून पुढील उपविधी दुरुस्तीच्या वेळी त्यात योग्य तो बदल करावा असे सुचविण्यात आले.

वरीलप्रमाणे कृषी व सहकार व्यासपिठाच्या दि. ०४.०१.२०१२ रोजी झालेल्या सभेमध्ये जेव्हा एखाद्या गृहरचना संस्थेचा सभासद आपला गाळा विकून त्याऐवजी नवीन व्यक्तीस संस्थेचे सभासदत्व देण्यात येते त्यावेळी शासन आदेशानुसार रू. २५,०००/- पर्यंत प्रिमियम घेण्यात येतो. याबाबतही प्रिमियम घेण्याचा कायदेशीर अधिकार जी मालमत्ता विकली त्या मालकाचा असतो. सहकारी संस्थेमध्ये जेव्हा एखादा गाळा विकला जातो तेव्हा सभासद मालमत्ता म्हणून आपले सदर गाळ्याच्या भोगवट्याचे अधिकार विकत असतो. त्यामुळे कायदेशीरदृष्ट्या संस्थेला प्रिमियम घेण्याचा अधिकार नाही याबाबत चर्चा झाली. असे असले तरी वाळकेश्वर त्रिवेणी सह. संस्था विरूद्ध आयकर अधिकारी या दाव्यामध्ये मा. उच्च न्यायालयाने हस्तांतरण रकमेला प्रिमियमची अट लागू होते का, याबाबत सविस्तर विवेचन दिलेले असल्याने व अशा प्रिमियमला हरकत घेतली नसल्याने सदर केस-लॉ हा प्रिमियम घेण्यासाठी योग्य मानण्यास उच्च न्यायालयाचा उलट निकाल जोवर येत नाही तोपर्यंत मान्य करण्यात आला.

□□□

विभागीय केंद्र, कराड कार्यवृत्त

● २ ऑक्टोबर २०११ - महात्मा गांधी जयंती

राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या जयंतीनिमित्त स्व.यशवंतरावजी चव्हाणसाहेब आणि सौ. वेणुताई चव्हाण यांच्या पुतळ्यांच्या मध्यभागी महात्मा गांधी यांच्या फोटोची प्रतिष्ठापना करून पुष्पहार अर्पण करून श्रध्दांजली वाहण्यात आली. स्व. यशवंतरावजी यांच्या संग्रहातील फोटो आणि पुस्तकांचे प्रदर्शन मांडण्यात आले. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, कराड केंद्राचे सचिव श्री. मोहनराव डकरे यांनी महात्माजींच्या महान कार्याची माहिती अभ्यासिकेतील विद्यार्थी व विद्यार्थिनींना सांगितली. श्री. जीतेंद्र डुबल आणि अॅड. प्रकाशराव पाटील (शेणोली) आदी मान्यवर उपस्थित होते.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, कराड केंद्र व सौ. वेणुताई चव्हाण स्मारक ट्रस्टमधील सर्व सेवक वर्ग या कार्यक्रमासाठी उपस्थित होते.

● १२ ऑक्टोबर २०११-स्व. स्वातंत्र्यवीर रामभाऊ पाटील स्मृतिदिन

स्व. स्वातंत्र्यवीर रामभाऊ पाटील हे यशवंतरावजींचे स्वातंत्र्य युध्दातील साथीदार ब्रिटीश सरकारविरुद्ध पुकारलेल्या आंदोलनातील अग्रणी नेते होते. स्व. यशवंतरावजी चव्हाण, स्व. जवाहरलाल नेहरू, स्व. राजारामबापू पाटील यांच्यासमवेत त्यांचेही छायाचित्र आहे. त्यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त फोटोला पुष्पहार अर्पण करून श्रध्दांजली वाहण्यात आली. प्रतिष्ठानचे सचिव श्री. मोहनराव डकरे, श्री. जीतेंद्र डुबल, श्री. ताम्हणकर, अशोकराव पाटील (पोतले) यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

● २५ नोव्हेंबर २०११-स्व. यशवंतरावजी चव्हाण यांची पुण्यतिथी

स्व. यशवंतरावजी चव्हाणसाहेब यांच्या २७ व्या पुण्यतिथीनिमित्त महाराष्ट्र राज्याचे मुख्यमंत्री मा. नामदार श्री. पृथ्वीराजजी चव्हाणसाहेब त्याचप्रमाणे नामदार श्री.पतंगरावजी कदम, नामदार श्री. जयंत पाटील, नामदार श्री. विखे-पाटील, मा. माणिकराव ठाकरे, नामदार सतेज पाटील, मा.

कल्लाप्पाण्णा आवाडे, मा. आ. विक्रमसिंह पाटणकर, नामदार श्री. बाळासाहेब धोरात, मा. श्री. विलासराव पाटील-उंडाळकर, नामदार रामराजे नाईक-निंबाळकर, सौ. वेणुताई चव्हाण ट्रस्टचे विश्वस्त श्री. अशोकराव चव्हाण व मा. श्री. सुनील पवार यांनी स्व. यशवंतरावजींच्या प्रीतिसंगमावरील समाधीस पुष्पचक्र अर्पण करून सौ. वेणुताई चव्हाण स्मारक ट्रस्टच्या हॉलमधील स्व. यशवंतरावजींच्या तथा सौ. वेणुताई चव्हाण यांच्या पुतळ्यास पुष्पहार अर्पण करून एक मिटिंग्ही आयोजित करण्यात आली.

सांयकाळी ४.३० वाजता सौ. वेणुताई स्मारक ते यशवंतरावजी चव्हाण समाधीस्थळ अशी पदयात्रा काढण्यात आली. स्वतःआमदार श्री. बाळासाहेब पाटील, मा. शंकराप्पा संसुद्धी, मा. मानसिंगराव पाटील, मा. प्रकाशबापू पाटील, श्री. शिवाजी शिक्षण संस्थेची सर्व विद्यालये, महाविद्यालये, शिक्षक, प्राध्यापक व सेवक वर्ग तसेच अनेक ज्येष्ठ नागरिक पदयात्रेत सामील झाले होते. समाधीस्थळावरील परिसरातील पर्णकुटीसमोर झालेल्या सभेत अनेक मान्यवरांनी यशवंतरावजींच्यासंबंधी आपल्या आठवणी कथन केल्या. सचिव, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र कराड, श्री. मोहनराव डकरे यांनी सर्वांचे स्वागत केले व आभारही मानले. श्री. शिवाजी शिक्षण संस्थेचे सचिव श्री. प्रकाशबापू पाटील यांनी सर्व कामासाठी मार्गदर्शन केले.

● २६ जानेवारी २०१२-प्रजासत्तक दिन

'विरंगुळा', यशवंतराव चव्हाणसाहेबांचे निवासस्थान आणि सौ. वेणुताई चव्हाण स्मारक प. चॅरिटेबल ट्रस्ट या दोन्ही ठिकाणी ध्वजारोहण करण्यात आले. दोन्हीकडील सर्व सेवक वर्ग ध्वजवंदनाला उपस्थित होता. ध्वजवंदनानंतर सर्वांना चहापान देण्यात आले. दोन्ही ठिकाणी ध्वज फडकविण्याची प्रथा कराड केंद्र सचिव श्री. मोहनराव डकरे यांनी सुरु केली.

● ३० जानेवारी २०१२-राष्ट्रपिता महात्मा गांधी पुण्यतिथी

राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून श्रध्दांजली वाहण्यात आली. यावेळी अभ्यासिकेतील सर्व विद्यार्थ्यांनी दोन मिनीटे स्तब्ध राहून राष्ट्रपित्याचे स्मरण केले, सचिव श्री. मोहनराव डकरे यांनी महात्मा गांधींच्या आंदोलनातील कामाचा थोडक्यात आढावा दिला.

विभागीय केंद्र, नाशिक कार्यवृत्त

● 'रंग भावनांचे' कार्यक्रम - वक्ते डॉ. आनंद नाडकर्णी
बुधवार, दि. ५ ऑक्टोबर २०११

आनंद, दुःख, पश्चाताप अशा विविध मानवी भावभावना सुप्रसिद्ध मनोविश्लेषक डॉ. आनंद नाडकर्णी यांनी उलगडल्या. 'रंग भावनांचे' या कार्यक्रमातून श्रोत्यांना मानवी स्वभावाची अनेक रहस्ये उकलली.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिक व कुसुमाग्रज प्रतिष्ठान यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित कार्यक्रमात ते म्हणाले की, पश्चातापाची भावना चांगली असते. कारण व्यक्ती आपली चूक कबूल करून पुढे मार्गक्रमण करते. परंतु मनात सलत असलेली भावना मात्र प्रदीर्घ काळापर्यंत त्रास देते. याकरिता भावनिक विरेचन झाले पाहिजे. भावनिक संतुलन कसे राखावे, याविषयीही त्यांनी मार्गदर्शन केले.

९ ऑक्टोबर हा जागतिक मानसशास्त्र दिन म्हणून साजरा केला जातो. त्यानिमित्त विविध ठिकाणी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. गेल्या दहा वर्षांचा आढावा घेतला असता मानसिक असंतुलनाचे प्रमाण वाढल्याचे दिसून येते. त्याचबरोबर नैराश्य व अस्वस्थतेमुळे आत्महत्येस प्रवृत्त झालेल्यांचे प्रमाण देखील वाढले आहे.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष विनायकदादा पाटील यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले. यावेळी हेमंत टकले, अॅड. विलास लोणारी, नीलमताई किलोस्कर, डॉ.श्याम अष्टेकर, रत्नाकर पटवर्धन, वंदना अत्रे, अरविंद ओढेकर, अरुण ठाकूर आदी उपस्थित होते. लोकेश शेवडे यांनी प्रास्ताविक केले.

'कविता सखी' - सादरकर्ते कवी सुधीर मोघे
शनिवार, दि.२२ ऑक्टोबर २०११

'मौनाच्या संध्याकाळी आकाश स्वरांचे झाले, नादब्रह्म परमेश्वर सगुण रूप साकारले', असे स्वरूप आणि स्वर

मायेचे वर्णन करित, 'मंतर भरल्या मनात राहती, मंतरलेल्या आठवणींच्या पडछायु!' अशा प्रकारे आठवणींच्या मनात डोकावत ज्येष्ठ कवी व गीतकार सुधीर मोघे यांच्या 'कविता सखी' मैफलीत स्वरांचे दीप उजळले.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिक यांच्या वतीने प्रसिद्ध कवी व गीतकार सुधीर मोघे यांच्या 'कविता सखी' या स्वतःच्या कवितेचा प्रवास उलगडून सांगणाऱ्या नव्या रंगतदार मैफलीचा शुभारंभाचा प्रयोग स्वा. सावरकर नगर येथील यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या सभागृहात आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी मोघे यांनी आपल्या कविता आणि गीत निर्मितीचा प्रवास सहज सुंदर शैलीत कथन केला. तसेच अप्रतिम कविता सादर करित रसिकांची उत्स्फूर्त दाद मिळविली. सुरुवातीला कविश्रेष्ठ कुसुमाग्रज, ज्येष्ठ कवयित्री शांता शेळके, शिरीष पै, पु.शि.रेगे, ग्रेस यासारख्या नामवंत कवींच्या ओळी आणि आठवणी सांगत या प्रतिभावंतांच्या कवितांतून जुळत गेलेली मैत्री उलगडत जाते.

यावेळी मोघे म्हणाले की, "१९७० च्या दशकात पुण्यात आल्यावर कवितेशी जडलेले ते नाते त्यानंतर कवी, गीतकार, संगीतकार म्हणून घडत गेले. त्याच वेळी रंगभूमीशी नाते अतूट होते. त्यातून वेगवेगळे प्रयोग करित राहिले. १९७५ साली कविता, कविता आणि कविता हा प्रयोग तर १९८७ मध्ये कविता पानोपानी हा प्रयोग केला. आता 'कविता सखी' हा नवीन प्रयोग करित आहे. जीवनात निवृत्ती हा प्रकार नसतो, तर नववृत्ती हीच जीवनाची भूमिका असते, असेही मोघे यांनी सांगितले. यावेळी मोघे यांनी 'सखी मंद झाल्या तारका आता तरी येशील का'! 'दिसलीस तु फुलले ऋतु!' 'तापल्या उन्हाच्या झळा मी झेलीत चाललो' 'आला आला वारा संगे पावसच्या धारा!' आदि गीते आणि कविता सादर करित यांच्या निर्मितीच्या आठवणी कथन केल्या.

कार्यक्रमाच्या प्रारंभी प्रतिष्ठानचे कोषाध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी प्रास्ताविक केले. ज्येष्ठ पत्रकार दत्ता सराफ यांच्या हस्ते

मोघे यांचा सत्कार करण्यात आला. राजा पुंडलिक यांनी परिचय करून दिला.

बालदिन

सोमवार, दि. १४ नोव्हेंबर २०११

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिक, नवमहाराष्ट्र युवा अभियान, मॉडर्न एज्युकेशन सोसायटी, विश्वास ज्ञान प्रबोधिनी अॅण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट व सृजन यांच्या संयुक्त विद्यमाने बालवर्गाच्या विविध कलागुणांना व्यासपीठ मिळण्यासाठी सृजन उपक्रम सुरु करण्यात आला आहे. सुप्रिया सुळे या संकल्पनेच्या प्रमुख आहेत. बालदिनाचे औचित्य साधून बालमेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते.

याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून ज्येष्ठ सर्वोदयी कार्यकर्त्या वासंती सोर उपस्थित होत्या. त्यांच्या हस्ते प्राथमिक विद्यालयाला बालसाहित्याची ग्रंथपेटी भेट देण्यात आली. बालकांमध्ये वाचनसंस्कृती रुजविण्यासाठी सदर उपक्रम सुरु करण्यात आला आहे. याप्रसंगी सोर यांनी बालकांशी संवाद साधला. महात्मा गांधी, पंडित नेहरु यांच्या आयुष्यातील महत्त्वाचे प्रसंग त्यांनी गोष्टीरूपाने सांगितले. देशाची सेवा करा, लोकांशी प्रेमाने वागा, स्वच्छता राखा असा संदेश त्यांनी बालकांना दिला. त्याचबरोबर 'आम्ही देवाचे मजूर, आम्ही देशाचे मजूर' हे साने गुरुजींचे गाणे सामुदायिक म्हटले.

कोषाध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले व प्रतिष्ठानतर्फे राबविण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांची माहिती दिली. याप्रसंगी मुख्याध्यापिका सौ. केकाण, सौ. गायधनी, डॉ. अमित नागरे व पालक उपस्थित होते.

● 'सिनेमा आणि साहित्य' : सुप्रसिद्ध चित्रपट समीक्षक विजय पाडळकर

गुरुवार, दि. २४ नोव्हेंबर २०११

"अभिजात कलांच्या समन्वयातून चित्रपट या कलेची निर्मिती होते. एका माध्यमातून दुसऱ्या माध्यमात होणारे तांत्रिक बदल हे महत्त्वपूर्ण असतात. त्यातूनच कलाकृतीचा जन्म होतो. चित्रपट ही कला म्हणून अनेक घटकांचा कलात्मक अविष्कार घडवते त्यामुळेच चित्रपट कला ही श्रेष्ठ कला आहे," असे प्रतिपादन सुप्रसिद्ध चित्रपट समीक्षक विजय पाडळकर यांनी केले.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, नाशिकच्या

वतीने यशवंतराव चव्हाण यांच्या २७ व्या पुण्यतिथीच्या पूर्वसंध्येला प्रतिष्ठानच्या सभागृहात आयोजित कार्यक्रमात 'सिनेमा आणि साहित्य' या विषयावर ते बोलत होते. ते म्हणाले, "साहित्य आणि चित्रपट यांचे अविष्कार स्वतंत्र आहेत. लिखित माध्यमाला हजारो वर्षांचा इतिहास आहे. चित्रपटाला फक्त दीडशे वर्षांचाच इतिहास आहे, त्यामुळे दोघांची तुलना करणे चुकीचे आहे. तरीही चित्रपटाने अनेक साहित्यकृतींचा वापर करून आशयसंपन्न कलाकृतीची निर्मिती केली आहे. चित्रपटनिर्मिती करताना मूळ साहित्यकृतीची मोडतोडही झाली आहे, कारण साहित्य आणि चित्रपट या दोन्हींच्या निर्मितीचे उद्देश वेगवेगळे असतात, चित्रपटाच्या जन्मच मुळी व्यावसायिक हेतूने झाला आहे."

साहित्य, नाटक आणि चित्रपट असा प्रवास उलगडताना पाडळकर यांनी साहित्याचा इतिहास सांगतानाच नाटकाच्या मर्यादाही स्पष्ट केल्या. नाटकात काम करणाऱ्या अभिनेत्यांना प्रेक्षकांचे लक्ष केंद्रित करण्यासाठी प्रचंड मेहनत घ्यावी लागते तर चित्रपटात हे काम दिग्दर्शक कॅमेऱ्याच्या माध्यमातून करून घेत असतो, त्यामुळे चित्रपट हे अभिनय दाखविण्याचे प्रभावी माध्यम आहे. लेखन, गायन, छायाचित्रण, संगीत, नृत्य, सजावट यासह अनेक कलांचे एकत्रिकरण करून चित्रपटाची निर्मिती केली जात असल्याने चित्रपट एक प्रभावी माध्यम असल्याचे पाडळकर म्हणाले.

साहित्य व चित्रपटाची भाषा स्वतंत्र असल्याने लेखक व दिग्दर्शक या घटकांचा निर्मितीत महत्त्वाचा सहभाग असतो, यातूनच नवी परिभाषा निर्माण होते. यावेळेस पाडळकर यांनी भारतीय व जागतिक सिनेमांच्या कथा व चित्रपट यावर सोदाहरण विचार व्यक्त केले. कार्यक्रमात सुप्रसिद्ध लेखक व्यंकटेश माडगुळकर यांच्या 'पिंजरा' कथेवर आधारित क्षमा पाडळकर यांनी दिग्दर्शित केलेला चित्रपट दाखविण्यात आला. त्या अनुषंगाने 'सिनेमा आणि साहित्य' या विषयावर चर्चा झाली.

कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक कोषाध्यक्ष विश्वास ठाकूर यांनी तर परिचय विनायक रानडे यांनी करून दिला. या प्रसंगी दत्ता सराफ, विजय अहलुवालिया, रघुनाथ फडणीस, संतोष पाटील, डॉ. अंकुश बांदल, प्रमोद पुराणिक, सरोज म्हसकर व दादासाहेब फाळके फिल्म सोसायटीचे अनेक सदस्य उपस्थित होते.

• यशवंत रंगोत्सव

शुक्रवार, दि. २५ ते रविवार दि. २७ नोव्हेंबर २०११

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिक व यशवंतराव चव्हाण सोशल फोरम यांच्या संयुक्त विद्यमाने यशवंतराव चव्हाण यांच्या २७ व्या पुण्यतिथीनिमित्त 'यशवंत रंगोत्सव' या चित्रप्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. चित्रकार एम.एम.आचेकर यांनी रेखाटलेल्या ऐतिहासिक कलाकृतींचे हे प्रदर्शन होते.

प्रदर्शनाचे उद्घाटन ज्येष्ठ चित्रकार शिवाजी तुपे यांच्या हस्ते झाले. महाराष्ट्र राज्य निर्मितीनंतर पाच दिवस चाललेल्या उत्सवातील ७२ चित्रांचा या प्रदर्शनामध्ये समावेश करण्यात आला होता. राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांनी जनतेला उद्देशून केलेले भाषण, त्यांचा शपथविधी या प्रसंगांची हुबेहूब चित्रे आचरेकर यांनी रेखाटली आहेत. लता मंगेशकर, सुरेश वाडकर यांनी सादर केलेल्या गाण्यांच्या कार्यक्रमाचा प्रसंग, उषाकिरण यांनी सादर केलेली लावणी तसेच राधा-कृष्ण नृत्य यांच्या चित्रांचाही समावेश होता. तत्कालीन पंतप्रधान पंडित जवाहरलाल नेहरू तसेच इंदिरा गांधी यांनी या कार्यक्रमाला लावलेली उपस्थिती, तत्कालीन विरोधी पक्षनेते एस.एम.जोशी यांच्या चित्रांनाही प्रदर्शनामध्ये स्थान देण्यात आले होते. याबरोबर मुंबई महानगरपालिकेची इमारत, राज्यनिर्मितीनंतर ऑल इंडिया रेडिओच्या मुंबई केंद्रावरून मुख्यमंत्र्यांनी जनतेला दिलेला संदेश, जनतेने केलेली आतषबाजी अशा अनेक प्रसंगांची रेखाचित्रे प्रदर्शनामध्ये होती.

या प्रसंगी प्रतिष्ठानचे कोषाध्यक्ष विश्वास ठाकूर, अॅड. मयूर जाधव, चित्रकार बाळ नगरकर, आशा पाटील व असंख्य कलारसिक उपस्थित होते.

• 'वेध' स्वप्न उद्याचे - प्रबोधन परिषद

मार्गदर्शक - डॉ. आनंद नाडकर्णी

रविवार, दिनांक १८ डिसेंबर २०११

करिअरकडे बघण्याचा एक वेगळा व सकारात्मक दृष्टिकोन देणाऱ्या 'वेध' या व्यवसाय प्रबोधन परिषदेत 'स्वप्न उद्याचे' या रचनेवर आधारित कार्यक्रमात पाच आदर्श व्यक्तिमत्त्वांच्या जीवनातील अविस्मरणीय व प्रेरणादायक अनुभवांचे विविध पैलू

उपस्थितांसमोर उलगडले.

निमित्त होते येथील मानसिक आरोग्यासाठी विविध उपक्रम राबविणाऱ्या 'संवेद' या संस्थेच्या वतीने व ठाणे येथील आय.पी.एच. संस्थेच्या सहकार्याने दादासाहेब गायकवाड सभागृह येथे आयोजित नाशिकमधील पहिल्या 'वेध' या व्यवसाय प्रबोधन परिषदेचे. यावेळी सुप्रसिद्ध मनोविकारतज्ज्ञ डॉ. आनंद नाडकर्णी यांनी मान्यवरांच्या मुलाखती घेऊन त्यांच्या यशाचे रहस्य उलगडण्याचा प्रयत्न केला.

आयटी क्षेत्रातील तज्ज्ञ दीपक घेंसास यांच्या मुलाखतीने कार्यक्रमास प्रारंभ झाला. त्यावेळी ते म्हणाले, "परीक्षेसाठी अभ्यास करण्यापेक्षा ज्ञान मिळविण्यासाठी अभ्यास करणे हेच माझे लक्ष्य होते. चांगले ज्ञान आत्मसात केल्यास परीक्षेचा निकाल चांगलाच लागतो." यानंतर पंतप्रधान पुरस्काराने सन्मानित पोलीस अधिकारी संग्रामसिंह निशाणदार यांनी समर्पण भावना असेल, तर आपण काहीही करू शकतो. आपल्या स्वप्नांवर प्रेम असेल तर स्वप्नपूर्ती अवश्य होते, असे सांगितले. केसरी टूर्सच्या संचालिका वीणा पाटील यांनी आयुष्यात विपरीत व परीक्षा पाहणारे प्रसंग येतात, असे सांगितले. दिल्ली येथील जुन्या कपड्यांचा पुनर्वापर करणाऱ्या 'गुंज' या संस्थेचे संचालक अंशू गुप्ता म्हणाले, समाजातील फार मोठा वर्ग संवेदनशून्य आहे. त्यामुळे आपण प्रगती करू शकत नाही. लोकांची मानसिकता बदलल्यावरच खरी प्रगती होते. शेवटी खडतर असे गोबीचे वाळवंट पार करणारी एकमेव भारतीय सुचेता कडेठाणकरने अशक्य असे काहीच नाही; केवळ स्वतःवर विश्वास असायला हवा, असे सांगून गोबीचे वाळवंट पार करताना आलेले अनुभव सांगितले. दरम्यान, शंतनू गुणे यांनी लिहिलेले व कन्याकुमारी गुणे यांनी संगीतबद्ध केलेले वेधचे थीमसॉंग यावेळी सादर करण्यात आले. डॉ. जयंत ढाके यांनी स्वागत तर डॉ. सविता पगारे यांनी प्रास्ताविक केले. वैशाली बालाजीवाले व वंदना अत्रे यांनी परिचय करून दिला.

• 'जागर मनाचा' कार्यशाळा

मार्गदर्शक - सुप्रसिद्ध समुपदेशक शंतनू गुणे

रविवार, दिनांक २५ डिसेंबर २०११

"आजच्या घसरत्या सामाजिक मूल्यव्यवस्थेत आणि स्पर्धेच्या जगात एकीकडे युवांना संधी खूप आहेत, तर दुसरीकडे मोहात अडकण्यासारख्या अनेक गोष्टी आहेत. अशा परिस्थितीत

युवांच्या ऊर्जेला योग्य दृष्टिकोन, ध्येय देण्याची गरज आहे. उत्तम, कर्तबगार व आनंदी जीवन जगायचे असेल तर योग्य दृष्टिकोनाची, आपल्यातले सामर्थ्य ओळखण्याची व त्याला व्यक्त होण्यासाठी स्वतःच्या गुणांवर आधारित उच्च ध्येय ठेवण्याची गरज आहे." असे प्रतिपादन सुप्रसिद्ध समुपदेशक व सृजन कन्सलटन्टचे शंतनू गुणे यांनी केले.

आजच्या युवा पिढीला कर्तबगार व आनंदी जीवनाची दिशा देण्यासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिकतर्फे 'जागर मनाचा' या एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. त्याप्रसंगी मार्गदर्शन करताना शंतनू गुणे बोलत होते. आजच्या युवांच्या मानसिकतेमधील दोन प्रमुख दोष 'यशाची चुकीची व्याख्या' आणि 'वाढती नकारात्मक मानसिकता' दूर करून स्वतःच्या जीवनाचे नेतृत्व करू शकणारे चारित्र्यसंपन्न, समर्थ, जबाबदार, कर्तबगार आणि आनंदी व्यक्तिमत्व घडविण्यास सहाय्यभूत होणे व त्यातून उद्याच्या चारित्र्यसंपन्न नेतृत्वाची बीजे रुजवणे या विचारातून सदर कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यशाळेला युवांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद लाभला.

• कवी कुसुमाग्रज जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त
'शतकाव्यधारा' कवी संमेलन
शनिवार, दिनांक २८ जानेवारी २०१२

कवी कुसुमाग्रज यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त त्यांना अभिवादन करण्यासाठी नाशिक जिल्ह्यातील कवींच्या वतीने 'शतकाव्यधारा' या कवी संमेलनाचे यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र नाशिकतर्फे आयोजन करण्यात आले होते. संमेलनाच्या अध्यक्षस्थानी सुप्रसिद्ध साहित्यिक बाळासाहेब सराफ होते. यावेळी प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष विनायकदादा पाटील, कोषाध्यक्ष विश्वास ठाकूर उपस्थित होते.

कवी खलील मोमीन यांनी सादर केलेल्या 'मातीस नाना गती' या कवितेने संमेलनाची सुरुवात झाली. त्यानंतर देवीदास शिरसाठ व प्रशांत केंदळे या युवा कवींनी मैफल रंगविली, तर प्रा.गंगाधर अहिरे यांनी 'विद्रोहाचे गाव आता लागे सुने-सुने', विजयकुमार मिठे यांनी 'बैल आणि शेतकरी' यांच्या दुःखाचे वर्णन करणारी कविता, अंजना भंडारी यांनी 'या सरत्या दिवसाची वेचावी का ऊनफुले' तर काशीनाथ वेलदोडे यांनी 'जागतिकीकरणात आई कशी हरविली आहे' हे सांगणारी कविता सादर केली. रघुनाथ सावे, जयश्री तलवारे, शशिकला देशमाने यांनी विविध रचना सादर केल्या. दिलीप पाटील, विलास पगार, सुरेश मेणे, सुभाष सबनीस, सोमनाथ साखरे, प्रा.गिरीश पाटील, भास्कर म्हरसाळे, जयश्री तलवारे यांच्यासह चाळीस कवींनी आपल्या कविता सादर केल्या.

श्री.सराफ म्हणाले की, शिरवाडकर कवितांमुळे अधिक लोकप्रिय झाले. म्हणून कवितांमधून त्यांना अभिवादन करणे फारच महत्त्वाचे आहे. जिथे मराठी भाषा बोलली जाते तिथे कुसुमाग्रजांचे स्मरण केले जाते, असेही ते म्हणाले. कवी संमेलनाचा समारोप करताना विनायकदादा पाटील म्हणाले की, यशवंतराव चव्हाण व कवीश्रेष्ठ कुसुमाग्रज यांचे स्मरण म्हणून सदर कवी संमेलन म्हणजे आजच्या मराठी कवितेचे वैविध्यपूर्ण दर्शनच आहे. आजच्या काळाचे प्रश्न, बोलीभाषा, नवे विचार, नवा आशय घेऊन ही कविता लोकभिमुखच आहे. सर्व कवींना अध्यक्ष विनायकदादा यांच्या हस्ते सन्मानपत्र देऊन गौरविण्यात आले. कवी रवींद्र मालुंजकर यांनी सूत्रसंचालन केले.

नाशिक केंद्राची वाटचाल

आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार म्हणून यशवंतराव चव्हाण यांना ओळखले जाते. राजकीय, सामाजिक, आर्थिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रात महाराष्ट्राचा वारसा जपण्यासह तो वृद्धिगत करण्याचा त्यांनी प्रयत्न केला. अशा असामान्य व्यक्तिमत्त्वाचे कालप्रवाहावर जे ठसे उमटतात ते तसेच जतन करण्याची जबाबदारी समाजाची असते, याचे स्मरण ठेवून यशवंतराव चव्हाण यांचे उचित असे राष्ट्रीय स्मारक मुंबईत उभे राहिले.

यशवंतरावांना अपेक्षित असलेल्या महाराष्ट्राचा आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक या सर्व क्षेत्रांत विकास व्हावा हाच त्यांच्या मागील हेतू. या संकल्पनेने प्रेरित होऊन राज्यात विविध ठिकाणी विभागीय केंद्रे सुरु झाली. त्याच विचारातून नाशिक येथे प्रतिष्ठानची १२ मार्च २००५ रोजी स्थापना करण्यात आली. मा.ना. शरद पवार, मा.खा. सुप्रिया सुळे, मा.कविवर्य ना.धों. महानोर, मा.ना. छगन भुजबळ नाशिक विभागीय केंद्राचे अध्यक्ष मा.विनायकदादा पाटील याप्रसंगी उपस्थित होते.

नाशिकच्या सामाजिक, सांस्कृतिक क्षेत्रात अभिरुची संपन्न रसिक घडविण्याबरोबरच सामाजिक उपक्रम राबविण्यात प्रतिष्ठानने वेगाने सुरुवात केली. मेट्रो सिटीकडे वेगाने घोडदौड करणाऱ्या नाशिकची 'सांस्कृतिक केंद्र' म्हणून ओळख ठळक करण्यात प्रतिष्ठानने अभिजात आणि दर्जेदार कार्यक्रम आयोजनाकडे भर दिला. कला क्षेत्रातल्या नवनवीन समकालीन कार्यक्रमांचा रसिकांना यानिमित्ताने परिचय झाला. पारंपारिक कलांचे संवर्धन हाही यामागचा उद्देश होता. नवोदित कलावंतांना हक्काचे व्यासपीठ म्हणून प्रतिष्ठानने अग्रक्रम दिला आहे. याच जाणीवेतून अनाथ आश्रमशालेतील, सुधारगृहातील मुलांनी रेखाटलेल्या चित्रांच्या प्रदर्शनातून सामाजिक ऋणांचे कवडसे समोर आले. तसेच कवी आणि कवितेला व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्याचे काम प्रतिष्ठानतर्फे सातत्याने होत असते. दर्जेदार कविता लिहिणाऱ्या कवींचा शोध घेऊन त्यांना आत्मविश्वास देण्याचा, कवितेविषयी मार्गदर्शन करण्याचे काम, कवितेचे

सादरीकरण, कवी संमेलनाच्या माध्यमातून होत असते. याचाच एक भाग म्हणून 'यशवंत काव्योत्सव' या कवितेविषयीच्या दिवसभराच्या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यात दोनशेहून अधिक कवींनी सहभाग घेतला. यात सुप्रसिद्ध कवी वसंत आबाजी डहाके व कवी अरुण म्हात्रे यांनी मार्गदर्शन केले. त्याचबरोबर कवीश्रेष्ठ कुसुमाग्रज यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त अभिवादन करण्यासाठी 'कविता सादरीकरण स्पर्धा' व 'शतकाव्यधारा' या कवी संमेलनाचे आयोजन करण्यात आले त्याला उदंड प्रतिसाद लाभला.

युवा चित्रकारांनी चित्रातून रेखाटलेला अविष्कार जास्तीत जास्त रसिकांपर्यंत नेण्यासाठी प्रतिष्ठानतर्फे 'आर्ट गॅलरी' सुरु करण्यात आली आहे. त्यामुळे विविध शैलीतील चित्रे रसिकांना अनुभवण्यास मिळतात. यासाठी 'यशवंत रंगोत्सव' या बारा दिवसीय रंगचित्र प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यात चित्रकला क्षेत्रात काम करणाऱ्या ज्येष्ठ चित्रकारांनी स्लाईड शो, व्याख्यानातून नवे विचार दिले. त्याचबरोबर 'रंगवर्षा' या प्रदर्शनाच्या माध्यमातून 'पाऊस' या विषयावरील चित्रे रंगवून घेण्यात आली. त्यातून पावसाच्या विविध भावछटांचे दर्शन झाले. हा वेगळा प्रयोग ठरला. चित्रकलेत प्रयोगशीलतेने स्वतंत्र मोहर निर्माण केलेल्या मान्यवर चित्रकारांचे विचार युवा चित्रकारांना ऐकायला मिळाले आहेत. त्यात चित्रकार रवी परांजपे, सुहास बहुलकर, सुभाष अवचट, शिवाजी तुपे, संजय साबळे, विजयराज बोधनकर, प्रफुल्ल सावंत, अशोक द्विवरे, कलासमीक्षक श्रीराम खाडिलकर आदि चित्रकारांचा समावेश होता.

दृश्य माध्यमाविषयी साक्षरता निर्माण होण्यासाठी विविध फिल्म उत्सव, व्याख्यानांचे आयोजन रसिकांना नवी दृष्टी देणारे ठरले आहे. त्याचबरोबर छायाचित्रण कलेतील कलात्मकतेची ओळख व्हावी यासाठी छायाचित्रकार संदेश भंडारे यांचे प्रदर्शन, चित्रपट समीक्षक विजय पाडळकर यांचे 'साहित्य आणि सिनेमा' या विषयावरील व्याख्यान, चित्रपट समीक्षक अशोक राणे यांचे 'सिनेमा आपला आणि त्यांचा' याविषयीचे विचार दृश्य माध्यमाच्या कक्षा रुंदावणारे ठरले आहेत. शास्त्रीय, अभंग रचना, भावगीते मैफिल, कवितांवर आधारीत मैफिलींना रसिकांमध्ये

अभिरुचीची नवी जाणीव निर्माण केली आहे. त्यात प्रामुख्याने पं.उद्धव अप्पेगावकर, बर्ट कार्नेलीस, ज्युडी रस्ट यांची अभंगवाणी, सतार वादनाची जुगलबंदी, हाक-एक आठवण, विंदांच्या कवितांचा संगीत अविष्कार, 'घन गरजे' ही पाऊस गीतांवर आधारित मैफल आनंददायी ठरल्या आहेत.

विभावरी शिरुरकर व कुसुमावती देशपांडे या ख्यातनाम साहित्यिकांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त 'लिहित्या स्त्रियांचा परस्पर संवाद' कार्यक्रमात राज्यातील सुमारे वीस लेखिकांनी सहभाग घेतला. यामध्ये प्रा.पुष्पा भावे, विद्या बाळ, सानिया, तारा भवाळकर, प्रा.स्नेहजा रूपवते, प्रतिमा इंगोले आदिंचा समावेश होता. भारत सरकारच्या नियोजन मंडळाचे माजी सदस्य डॉ. जयंत पाटील यांनी कृषी विषयावर लिहिलेले 'कृषीधक', डॉ. सुभाष काश्यपे यांचे 'मुलांचे आरोग्य पालकांच्या हाती', डॉ. कैलास कमोद यांचे 'माझं नाशिक', निंबाजी पवार यांचे 'जेव्हा गुराखी राजा होतो', कवी तुकाराम धांडे यांचा 'वळीव' हा काव्यसंग्रह आदि पुस्तकांचे प्रकाशनही करण्यात आले. सुप्रसिद्ध लेखिका कविता महाजन यांचे 'माझे लेखन प्रवासातील अनुभव' या विषयावर व्याख्यान झाले. लोकभाषा व लोककलांचे संवर्धन व्हावे या हेतूने त्र्यंबकेश्वर तालुक्यातील शिरसगांव येथील दत्त महाले व हरी गवळी या दोन कलावंतांचा 'थाळ गाण्याचा' कार्यक्रम झाला. पितळेची थाळी, त्यात चिकटविलेला मेणाचा गोळा आणि सरबुटाची काडी अशा अनोख्या वाद्याचा वापर करित या कलावंतांनी राम वनवासाची कथा फुलवत नेली. त्यास रसिकांनी उत्स्फूर्त दाद दिली. आषाढी एकादशीची संध्याकाळ भक्तिमय होण्यासाठी पुणे येथील शब्दवेध निर्मित 'अमृतगाथा' कार्यक्रम झाला. बालश्री पुरस्कार विजेती मनश्री सोमणची प्रगट मुलाखत म्हणजे अपंगांवर मात करित जिद्दीने पुढे गेलेल्या एका मुलीची यशोगाथा, तिच्या अनुभवविश्वाचा नाशिककरांना हलकासा परिसस्पर्श झाला. नीला सत्यनारायण यांचा पाऊस गाण्यांवर आधारित 'आल्या बरसत धारा' कार्यक्रम काव्यधारांची बरसात करून गेला.

संगीतकार श्रीधर फडके यांच्या संगीतरचनांवर आधारित 'श्रीरंग' हा नृत्याविष्कार कीर्ती भवाळकर यांच्या सहकार्यांनी सादर केला. अनिल बोकील यांचे 'आत्महत्या थांबतील आणि महासत्ताही होईल, स्वप्न नव्हे सत्य' या विषयावरील व्याख्यानातून ग्रामीण भारताचे वास्तव पुढे आले. कुसुमाग्रज

स्मरण अंतर्गत प्रतिष्ठानने संतसाहित्याचे अभ्यासक डॉ. सदानंद मोरे यांची 'संत तुकाराम' याविषयावर तीन दिवसीय व्याख्यानमाला आयोजित करून आपला सहभाग नोंदविला. कवी अशोक नायगांवकर यांच्या 'मिशिकली आणि कविता' या कार्यक्रमाने नाशिककरांना खळखळून हसवले. प्रतिष्ठानतर्फे अभिनेते डॉ. मोहन आगाशे यांचे 'घाशीराम कोतवाल ते शेवरी' या नाट्य-चित्रपट प्रवासावर आधारित व्याख्यान झाले. संगीतकार मदन मोहन यांनी स्वरबद्ध केलेल्या गीतांवर आधारित 'दिल दुंदुता है', कवी प्रसाद कुलकर्णी यांचा 'आनंदयात्रा' अशा विविधरंगी कार्यक्रमांनी रसिकांना मेजवानी दिली आहे.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई, नवमहाराष्ट्र युवा अभियान, अपंग हक्क विकासमंच यांच्या संयुक्त विद्यमाने नाशिक येथे राज्यस्तरीय अपंग मुला-मुलींच्या क्रीडा स्पर्धा संपन्न झाल्या. तसेच युवा अभिवादन रॅलीचे आयोजन करण्यात आले होते. प्रतिष्ठानचे काम सर्वदूर पोहचाने व अधिक व्यापक व्हावे तसेच यशवंतराव चव्हाण यांची स्मृती कायम राहावी व त्यांना अभिप्रेत असलेला महाराष्ट्र घडविण्यासाठी कार्यकर्त्यांचे मोहोळ निर्माण करावे. त्याचप्रमाणे स्वयंसेवी स्वरुपाच्या कामात ज्या संस्था सध्या काम करित आहेत त्यांच्यासमवेत काम करावे आणि दुर्लक्षितांचे आरोग्य, शिक्षण व दुर्लक्षित (पडीक) जमिनी याही क्षेत्रात लक्ष केंद्रित करण्याचा प्रतिष्ठानचा मानस आहे. याच उद्देशाने नाशिक जिल्ह्यातील स्वयंसेवाय्यता बचत गटांसाठी मेळावा आयोजित करण्यात आला. या मेळाव्यास सुमारे दोन हजार महिला उपस्थित होत्या.

कवी सुधीर मोघे यांनी 'कवितासखी' कार्यक्रमातून स्वतःच्या सर्जनशील काव्यनिर्मितीचा प्रवास उलगडून दाखवला. कलासमीक्षक, विचारवंत डॉ.वि.य.कुलकर्णी यांच्या 'भारतीय कला' या विषयावरील व्याख्यानांनी कलारसिकांना कलेतील मूलतत्वांचा नवा अन्वयार्थ लावता आला. यात डॉ.कुलकर्णी यांनी चित्रकला, शिल्पकला, नाट्यकला, संगीत, नृत्यकला या कलांचा अभ्यासपूर्ण वेध घेतला. सुप्रसिद्ध निवेदक सुधीर गाडगीळ यांची 'सूत्रसंचालन' कार्यशाळा निवेदन क्षेत्रात करिअर करू पाहणाऱ्यांना मार्गदर्शक ठरली. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान नाशिक, नवमहाराष्ट्र युवा अभियान यांच्यातर्फे आयोजित 'पर्यावरण शिक्षण कार्यशाळा' पर्यावरणविषयक जनजागृती करण्यासाठी महत्त्वपूर्ण ठरली. यात यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचे सरचिटणीस शरद काळे, विश्वास ठाकूर, पर्यावरण तज्ज्ञ पार्थ

बापट, दीप्ती बापट यांनी मार्गदर्शन केले. काश्मीरमध्ये अनाथ मुलींचा सांभाळ करणारे अधिक कदम यांच्या कार्याची चित्तथरारक माहिती नवा विचार देणारी ठरली. डॉ. विलास साळुंके यांनी अनुवादित केलेल्या कथाकार जी. ए. कुलकर्णी यांच्या कथांच्या अनुवादाचे प्रकाशन समीक्षक, लेखक डॉ. द. भि. कुलकर्णी यांच्या हस्ते झाले. यात त्यांनी अनुवादाच्या आशय आणि मूल्यांविषयी चर्चा केली. चित्रकार एम.एम.आचरेकरांनी रेखाटलेल्या चित्रांनी महाराष्ट्राच्या निर्मितीचा इतिहास समोर आला.

प्रतिष्ठानच्या माध्यमातून समृद्ध आणि सकस कार्यक्रमांचे आयोजन तसेच सामाजिक बांधिलकी समाजाच्या प्रबोधनात्मक वाटचालीतला महत्त्वाचा भाग आहे. याच विचारांची जोपासना करीत राहणे हे प्रतिष्ठानचे उद्दिष्ट आहे.

(विश्वास जयदेव ठाकूर)

कोषाध्यक्ष

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान

विभागीय केंद्र, नाशिक

□□□

विभागीय केंद्र लातूर कार्यवृत्त

● २ ऑक्टोबर महात्मा गांधी आणि स्व. लालबहादूर शास्त्री यांची जयंती:

दि. २ ऑक्टोबर २०११ रोजी महात्मा गांधी आणि भारताचे माजी पंतप्रधान स्व. लालबहादूर शास्त्री यांच्या जयंती निमित्त विभागीय केंद्राच्या वतीने दोन्ही महामानवांस अभिवादन करण्यात आले. याप्रसंगी विभागीय केंद्राचे ज्येष्ठ सदस्य अॅड. मनोहरराव गोमारे, प्राचार्य नागोराव कुंभार व अन्य प्रतिष्ठित मान्यवर उपस्थित होते.

संध्याकाळच्या सत्रात केंद्राच्या वतीने ज्येष्ठ नागरिक दिन साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी अॅड. नारायणराव पाटील, अॅड. कमलाकररावजी कुलकर्णी, डॉ. एस.जी.साबदे, श्रीमती मीनाताई जाधव इत्यादी ज्येष्ठ नागरिकांचा या आनंदोस्तवात सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अॅड. कमलाकर कुलकर्णी, प्रमुख पाहुणे म्हणून अॅड. नारायणराव पाटील यांची उपस्थिती होती. "सर्व स्तरातील ज्येष्ठांच्या समस्या असतातच पण त्या आगळ्या वेगळ्या पध्दतीने आपल्या निरीक्षणात येतात. आपले जीवन हे या वयात कशा पध्दतीने व्यतीत करणार आहोत हे ज्या त्या ज्येष्ठ नागरिकांवर अवलंबून असते." असे विचार कमलाकर कुलकर्णी यांनी मांडले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक केंद्राचे सदस्य लातूरातील ज्येष्ठ विधिज्ञ अॅड. मनोहरराव गोमारे यांनी केले तर आभार हरिभाऊ जवळगे यांनी मानले.

● रविवार दि. १४-११-२०११ व दि. २५-११-२०११ रोजी बालदिनानिमित्त पूर्वतयारी बैठक:

वरील बैठक केंद्राच्या वतीने घेण्यात आली. दिनांक १४ नोव्हेंबर, हा भारताचे पहिले पंतप्रधान स्व. जवाहरलाल नेहरू यांच्या जयंतीनिमित्त बालदिन साजरा करावयाचे ठरले.

● १४ नोव्हेंबर २०११ रोजी बालदिन साजरा:

विभागीय केंद्राच्या वतीने लातूर शहरातील नगर परिषदेच्या इ. ४ थी पर्यंतच्या शाळांना भेटी देऊन गरीब मुला-मुलींच्या आरोग्याची चौकशी करण्यात आली व याच शाळेत बालदिन साजरा करण्यात आला.

● २५ नोव्हेंबर २०११ ची पूर्वतयारी बैठक:

या बैठकीत कार्यक्रमाचे पाहुणे, ठिकाण, बॅनर्स, कामाची विभागणी, वेळापत्रक, प्रसार-माध्यमे जाहिरात, कार्यक्रमपत्रिका तयार करणे, खर्चाचे अंदाजपत्रक इत्यादी ठरविण्यात आले.

● २५ नोव्हेंबर स्व. शंकरराव चव्हाण साहेबांचा २६ वा स्मृतीदिन:

या कार्यक्रमानिमित्त प्रसिध्द साहित्यिक प्रा. दत्ता भगत यांचे व्याख्यान झाले. यात दत्ता भगत म्हणाले की, "अशिया खंडात भारत-पाकिस्तान हे दोन देश सोडले तर जगात अशी एवढी जातीयता नाही. जगातील अमेरिका, इंग्लंड इत्यादी प्रगत देशात मुळीच जातीयता नाही. सान्या देशात मूळ जाती-उपजाती इत्यादी मिळून त्यांची संख्या हजारो आहे. बौध्द धम्माचा जन्म भारतात झाला. तो आज जगात फोफावतो आहे. पण आपल्या देशात या धर्माबद्दल वेगळा विचार होतोय, हे या देशाचे दुर्दैव आहे. त्या-त्या जातीत वेगळा अंतर्विरोध पाहावयास मिळतो. आज ज्या महान माणसाची पुण्यतिथी आहे त्या स्वर्गीय चव्हाण साहेबांना जातीयता मान्य नव्हती. सर्व जाती-पंथातील विशेषतः तळागाळातील माता-बंधू, नवीन पिढी यांच्याकडे त्याचे लक्ष होते. भटके विमुक्त, दलित, मागासवर्गीय यांच्याकडे त्यांचे विशेष लक्ष होते. त्यांनी जर मागासवर्गीयांकडे लक्ष दिले नसते तर राज्याला आपल्या देशातील एक पुरोगामी राज्य म्हणून नावलौकिक मिळाला नसता".

"महात्मा फुले, राजर्षी शाहू महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर या त्रिमूर्तीचे स्व. यशवंतराव हे खरेखुरे उपासक होते. त्या-त्या समाजात ते एक आगळा वेगळा चुकीचा अंतर्विरोध

पाहावयास मिळतो. आपल्या देशात व जगात होऊन गेलेल्या समाजसुधारकांना न भूतो व भविष्यती असा अंतर्विरोध झाल्याचे आपण पाहतोच. यशवंतरावांना पण अंतर्विरोधाला तोंड द्यावे लागले हे जगजाहीर आहे. ते संरक्षण मंत्री म्हणून दिल्लीला जातेवेळी राज्यातील दगड फोडणाऱ्या पाथरवट वडार समाजातील मा. कन्नमवार यांच्यावर या राज्याची धुरा त्यांनी त्यावेळी सोपवली. त्यांचे अल्पावधीतच निधन झाल्यानंतर बंजारा समाजातील वसंतराव नाईक यांना कितीतरी वर्ष या राज्याच्या मुख्यमंत्रीपदी स्व. चव्हाण साहेबांच्या आशीर्वादानेच राहता आले. त्यावेळी राज्यातील संकुचित छत्रपतीने चव्हाण साहेबांना भरपूर विरोध केला," असे विचार याप्रसंगी प्रा. दत्ता भगत यांनी मानले.

कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे मा. खा. गोपाळराव पाटील तर अध्यक्ष खा. डॉ. जनार्दन वाघमारे हे होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक विभागीय केंद्राचे सचिव हरिभाऊ जवळगे यांनी केले तर सर्वांचे आभार विभागीय केंद्राचे सदस्य अॅड. मनोहरराव गोमारे यांनी मानले. या कार्यक्रमात लातूर शहरातील प्राध्यापक, वकील, व्यापारी, शिक्षक व इतर सर्व स्तरातील श्रोते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

● दि. २८ नोव्हेंबर २०११ रोजी झालेला कार्यक्रम:

यशवंतरावांच्या मनन चिंतनामुळेच मी माझ्या जीवनात उभा राहिलो.

- मा. श्री. बी. बी. ठोंबरे

"महाराष्ट्राचे शिल्पकार, भारताचे जाणते उपपंतप्रधान यांचे मौलिक विचारच माझ्यासारख्या ग्रामीण भागातील एका निरक्षर सामान्य शेतकरी कुटुंबातील माणसाला प्रेरणादायक ठरले," असे मत दिपावली उत्सवात यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र लातूरच्या वतीने नॅचरल उद्योग समूह, रांजणी ता. कळंब, जि. उस्मानाबादचे अध्यक्ष मा. श्री. बी. बी. ठोंबरे यांनी मांडले. या कार्यक्रमाच्या प्रास्ताविकात विभागीय केंद्राचे सचिव मा. श्री. हरिभाऊ जवळगे म्हणाले, "साखर उद्योग क्षेत्राला भारत देशाबाहेर अफ्रिका खंडाबाहेर घेऊन जाणारे मराठवाड्याचे सुपुत्र मा. श्री. बी.बी. ठोंबरेजी यांचा विभागीय केंद्रातर्फे हृदयसत्कार करतवेळी आमचे अंतःकरण भरून आले आहे. येत्या १२ मार्च

२०१२ पासून यशवंत चव्हाण जन्मशताब्दी वर्ष चालू होत आहे. या जन्मशताब्दी वर्षात लोकउपयोगी कार्यक्रम घेण्याची संधी विभागीय केंद्राने नॅचरल उद्योग समूहाला जरूर द्यावी, अशी अग्रहाची विनंती मा. ठोंबरेजी यांनी आपल्या भाषणाच्या शेवटी विभागीय केंद्राला केली. याप्रसंगी खा. डॉ. जनार्दन वाघमारे म्हणाले की, "प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करून जीवनात यशस्वी होणे महाकठीण काम असते. त्यात मा. श्री. ठोंबरेजी यांनी स्वकर्तृत्वाने मिळविलेले यश आजच्या तरुणांना मार्गदर्शक ठरेल."

डॉ. वाघमारे पुढे म्हणाले की, "भारत देशातील बिघडलेली सद्यस्थिती योग्य मार्गावर आणावयाची असेल तर या देशात होऊन गेलेले लोकनेते यशवंतराव चव्हाण यांचे विचारच देशवासियांना उपयोगी ठरतील. याची जाण देशातील सर्व स्तरातील जनतेला होणे गरजेचे आहे. म्हणूनच आम्ही यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र लातूरतर्फे यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या उदात्त विशाल विचारांचा प्रसार, प्रचार आमच्यापरीने करित आहोत". आमच्या या उपक्रमाला जनता जनार्दनाने मनोमन साथ द्यावी, असे आवाहन डॉ. वाघमारे सरांनी केले. याप्रसंगी श्रीधरराव जाधव, प्राचार्य डॉ. एन. एम. मोटे यांचेही भाषण झाले. विभागीय केंद्राला सदैव सहकार्य करणारे सामाजिक कार्यकर्ते मा. श्री. ठोंबरेजींवर प्रेम करणारे विभागीय केंद्राचे सदस्य, पदाधिकारी उपस्थित होते.

दुपार सत्रात महात्मा फुले स्मृतीदिन साजरा करण्यात आला. याप्रसंगीही वरील सर्व मान्यवर उपस्थित होते.

● १२ डिसेंबर २०११: मा. शरदचंद्रजी पवार साहेब यांचा वाढदिवस

शरद कृषीवाचनालय फौंडेशन, लातूर आणि यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान यांच्या संयुक्त विद्यमाने यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबईचे अध्यक्ष भारताचे कृषीमंत्री मा. ना. शरदचंद्रजी पवार यांचा ७० वा वाढदिवस साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी वाचनालयाचे अध्यक्ष अॅड. श्रीधरराव जाधव उपस्थित होते. तर प्रमुख पाहुणे म्हणून हरिभाऊ जवळगे यांनी आपले विचार मांडले. याप्रसंगी गरजू शेतकऱ्यांना कृषीविषयक पुस्तके वाटप करण्यात आली.

● २० डिसेंबर २०११ चा कार्यक्रम

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई आणि महाराष्ट्र राज्य परिट घोषी संघटना, लातूरच्या वतीने 'राष्ट्रोध्दारक संत गाडगेबाबा' यांच्या स्मृतीदिनानिमित्त जाहीर अभिवादन व परिवर्तन मेळावा घेण्यात आला.

या कार्यक्रमाचे उद्घाटक प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार, प्रमुख पाहुणे रामकुमार रायवाडीकर, प्रा. सुशीला पिंगळे, सुधाकरराव देशमुख, संजीवनीताई चिकाटे, प्रकाश सुरवसे, स्वागताध्यक्ष-रंगनाथ घोडके, गणपतराव तेलंगे व हरिभाऊ जवळगे गुरुजी उपस्थित होते.

● २२ डिसेंबर २०११ चा कार्यक्रम:

विभागीय केंद्र, लातूर आणि दिवंगत सुनील देशमुख जनसेवा प्रतिष्ठानच्या वतीने 'दारु विरुध्द जाहीर व्याख्या व आदर्श गुणवंतांचा गौरव' कार्यक्रम घेण्यात आला.

यावेळी वाढत्या 'व्यसनाचा समाज व राष्ट्रावरील दुष्परिणाम आणि शासनाचे कर्तव्य' याविषयावर खालील मान्यवरांनी विचार मांडले.

कार्यक्रमाचे प्रमुख वक्ते - मा. डॉ. मिलिंदजी पोतदार (प्रसिध्द मनोविकार तज्ञ), प्रमुख पाहुणे - मा. अॅड. मनोहरराव गोमारे, जेष्ठ समाजवादी नेते, गौरवमूर्ती - मा. यशवंतराव नाडे साहेब (जेष्ठ नेते तथा माजी सभापती पंचायत समिती, लातूर), मा. शिवकुमारजी धरणे (प्रसिध्द विधिज्ञ), मा. हरिभाऊ जवळगे गुरुजी (सचिव, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, विभागीय केंद्र, लातूर) कार्यक्रमाचे अध्यक्ष - मा. सुधाकरराव देशमुख (जेष्ठ समाजसेवक तथा अध्यक्ष सुनील देशमुख जनसेवा प्रतिष्ठान) आदी होते.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक सदस्य प्राचार्य दापके सर यांनी केले तर आभारप्रदर्शन ज्योतीराम काटे यांनी केले.

● २८ डिसेंबर २०११ कार्यक्रमाची बैठक पूर्वतयारी:

दिनांक ३१ डिसेंबर २०११, महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती, लातूर व प्रतिष्ठानच्या वतीने या कार्यक्रमाच्या रॅलीची पूर्वतयारी बैठक घेण्यात आली.

● ३१ डिसेंबर २०११:

सायंकाळी ६.०० ते रात्री ११.०० वाजेपर्यंत लातूर शहरातून यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, महाराष्ट्र राज्य अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती, जिल्हा शाखा, लातूर, एडस् विरोधी कार्यरत संस्था, हसेगाव ता. औसा, इ. समविचारी संस्था एकत्र येऊन २०११ च्या वर्षाला निरोप व २०१२ या वर्षाचे स्वागत या निमित्ताने काढलेल्या फेरीत (रॅलीत) अनेक शाळा-महाविद्यालयांनी वरील संस्थाने सहभाग घेतला. ही रॅली सर्व तरुणांना उद्बोधक ठरली.

● १२ जानेवारी २०१२: स्वामी विवेकानंद जयंती-

नवजीवन बहुउद्देशीय संस्था, मंगरूळ व विभागीय केंद्र लातूरच्या वतीने मंगरूळ येथे स्वामी विवेकानंद जयंती आणि राष्ट्रमाता जिजाऊ जयंती साजरी करण्यात आली.

याप्रसंगी या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मंगरूळ गावचे सरपंच श्री ईश्वर कुलकर्णी तर प्रमुख पाहुणे म्हणून नवजीवन विद्यालयाचे मुख्याध्यापक श्री बागल सर, यशवंतराव प्रतिष्ठानचे सचिव श्री हरिभाऊ जवळगे उपस्थित होते. हरिभाऊ जवळगे गुरुजी यांनी स्वामी विवेकानंदांच्या जीवन कार्याबद्दलचा सविस्तर आढावा विद्यार्थ्यांसमोर विषद केला. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक कदम सर यांनी केले तर आभार प्रदर्शन ज्योतीराम काटे यांनी केले.

● २६ जानेवारी २०१२-भारतीय प्रजासत्ताक दिन साजरा

विभागीय केंद्र लातूर व नवजीवन बहुउद्देशीय संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने २६ जानेवारी २०१२ रोजी भारतीय प्रजासत्ताकदिन नवजीवन विद्यालयात साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी शालेय स्तरावर विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम, वक्तृत्व, वादविवाद, रांगोळी, प्रश्नमंजुषा, सामान्यज्ञान व मैदानी स्पर्धा कबड्डी, व्हॉलीबॉल, खो-खो, धावणे, लांब उडी, उंच उडी आदी घेण्यात आल्या. स्पर्धेतील विजेत्यांना बक्षिस देवून सन्मानित करण्यात आले.

या बक्षिस वितरण समारंभाप्रसंगी श्री हरिभाऊ जवळगे गुरुजी यांनी विद्यालयातील विद्यार्थ्यांना सविस्तर मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक मुख्याध्यापक श्री बागल सर यांनी केले तर आभार प्रदर्शन खटके सर यांनी केले.

Yashwantrao Chavan Pratisthan's Academy of Information Technology

General

1. During the period Oct. 2011 to Jan. 2012 training continued as per schedule. The DAC Aug. 2011 was drawing close to a successful conclusion. The placement process was proceeding as per plan with the centralised common placement program scheduled to start from Feb 2012. The selection process for Advanced courses scheduled to commence from Feb 2012 were also conducted during this period. There was keen interest displayed by students to undergo Multimedia and Animation training.
2. The following courses and training procedures were conducted during the period:
 - (a) **C PROGRAMMING:** Two courses were conducted with a view of preparing students for the DAC course due to commence in FEB 2012.
 - (b) **MULTIMEDIA:** Two courses were conducted for the DIPLOMA in MULTIMEDIA CREATIONS. One modular course was also conducted.
 - (c) **DIT:** The response for Basic courses is on the decline with the large proliferation of computers. However three courses were conducted.
 - (d) **DATA BASE TECHNOLOGIES:** One course was conducted for the

SUBSIDIARY INTELLIGENCE
BUREAU (SIB).

- (e) **ENTRANCE TESTS:** Entrance tests were conducted for DAC, DACA and DITISS courses on behalf of CDAC.
- (f) **EXAMINATIONS:** Two examinations were conducted for the EMPLOYEES' STATE INSURANCE CORPORATION (ESIC).
- (g) **FREE TRAINING:** Training was given free of cost to candidates who were aspirants for the DAC FEB 2012 course. Candidates appearing for local entrance tests were also given FREE training.
- (h) **FINAL EXAMINATION:** The final examination for the DAC Aug. 2011 batch was conducted for 106 students. Earlier, a mid course examination was also conducted.
- (i) **SELECTION:** The selection process stage 2 and 3 for the DAC Feb 2012 course was conducted. 42 offer letters for admission were issued.
- (j) **GUEST LECTURE:** One of the leading software companies, 'ON MOBILE' was invited to conduct a lecture on industry orientation and H practices.
- (k) A Special session on ANDROID technology was conducted.
- (l) A special program on IT was organized for senior citizens.

CORPORATE TRAINING

3. Training was conducted for the SIB in one BASIC module and DATA BASE TECHNOLOGY. A total of four batches were conducted.
4. Examinations were conducted for the ESIC. More than 150 students undertook the
5. A Special training course was also conducted for students appeared for the examination.
6. A lecture on CLOUD COMPUTING was organised for DAC students.

MARKETING

7. Several courses have been planned for period Jan. to Mar. 2012.
8. Several courses have been planned for MULTIMEDIA training. Special training sessions for children during the summer vacations have been planned.

9. Modular courses in MULTIMEDIA have also been planned.
10. A trip to ALIBAUG for DAC students was organised after the final exam.

PLACEMENT

11. The Centralised Common Placement Program (CCPP) Mumbai region is due to Commence in Feb. 2012 for the DAC AUG 2011 batch.

FORTHCOMING EVENTS

12. PG DAC course commencing from FEB 2012.
13. Special training on C, Aptitude and SOFT SKILLS.
14. Special training for CHIEF QUALITY ASSURANCE ESTABLISHMENT (CQAE).
15. Examinations for MAHARASHTRA STATE SECURITY COUNCIL (MSSC).

राजकारणाच्या वक्ररेषा

राजकारणात निदान सरळ रेषेत काहीच चालत नाही. कदाचित इतर क्षेत्रांतही चालत नसावे. सरळ रेषेची ही संकल्पना फक्त भूमितीतच पाहायची. वास्तव जीवनात दिसतात त्या अनेक समांतर रेषा किंवा एकमेकांना छेदून त्रिकोण, चौकोन करणाऱ्या रेषा. हेही खरे आहे, की आकर्षक वळसे घेत मनोरम चित्ररेखा उभ्या करणाऱ्या रेषाही असतात, त्यांना विसरून चालणार नाही. जीवनाची ही वास्तविकता गृहीत धरून चालावे लागेल व ती हसतमुखाने स्वीकारल्याने मनुष्य निराशेच्या कक्षेबाहेर पडू शकेल.

- यशवंतराव चव्हाण

प्रतिष्ठानची विक्रीसाठी असलेली प्रकाशने :

	किंमत रुपये
01. यशवंतराव चव्हाण : विधिमंडळातील निवडक मराठी भाषणे - भाग १ संकलन : डॉ. व्ही. जी. खोबरेकर	२००.००
02. वाय. बी. चव्हाण : सिलेक्टेड स्पीचेस-विधिमंडळ - भाग २ संकलन : डॉ. व्ही. जी. खोबरेकर	२५०.००
03. सिलेक्टेड स्पीचेस इन पार्लमेंट-वाय. बी. चव्हाण - खंड १ ते ४ संपादन : राम प्रधान	प्रत्येकी २५०.००
04. यशवंतराव चव्हाण यांचे मौलिक विचार संकलन - ना. धों. महानोर	३.५०
05. सह्याद्रीचे वारे - यशवंतराव चव्हाण	३०.००
06. म. जोतिबा फुले यांचे निवडक विचार संकलन - प्रा. गजमल माळी	१२.००
07. बेकारी निर्मूलनातून ग्रामीण विकास - संपादक - वि. स. पागे	३५.००
08. महाराष्ट्रातील दुष्काळ आणि जलसंपत्तीचे नियोजन - संपादन - अण्णासाहेब शिंदे	६०.००
09. महाराष्ट्र : एक दृष्टिकोन - शरदराव पवार - भाषणसंग्रह - संपादन - दादासाहेब रूपवते	७५.००
10. पंचायत राज, जिल्हा नियोजन आणि ग्रामीण विकास - संपादन पी. बी. पाटील	१००.००
11. नवभारत : परिवर्तनाची दिशा - संपादन - पी. बी. पाटील	१००.००
12. विमुक्तायन : महाराष्ट्रातील विमुक्त जमाती : चिकित्सक अभ्यास - संशोधक /लेखक - लक्ष्मण माने	२५०.००
13. महिलांसंबंधीचे धोरण : स्वयंसिद्धतेकडे वाटचाल - डॉ. नीलम गोहे	१५.००
14. यशवंतराव चव्हाण - चरित्र - लेखक - अनंतराव पाटील	८०.००
15. शब्दाचे सामर्थ्य - संपादन - राम प्रधान	३७५.००
16. महाराष्ट्राची चार दशकांतील वाटचाल : एक आढावा (इंग्रजी) (यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व महाराष्ट्र आर्थिक विकास मंडळ यांचे संयुक्त प्रकाशन)	२५०.००
17. बाऊंटीफूल बनियन - डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील चरित्र - खंड ४ (इंग्रजी) बॅ. पी. जी. पाटील	८००.००
18. ज्येष्ठ नागरिकांसाठी पुस्तिका	३५.००
19. अजिंठा - (काव्यसंग्रह) लेखक - ना.धो. महानोर (इंग्रजी)	१५०.००
20. 'ई' बुक (मराठी/इंग्रजी) (यशवंत साहित्य/फोटो)	१५०.००
21. न्यायालयीन व्यवहार आणि मराठी भाषा	४००.००
22. शैक्षणिक गुणवत्ता : आव्हान आणि आवाहन ✓	२००.००
23. हवामान बदल आणि महाराष्ट्र ✓	५०.००
24. उपक्रम: वेचक-वेधक - डॉ वसंत काळपांडे ✓	१००.००
25. स्त्री रत्न सावित्रीबाई फुले - श्रीनिवास भालेराव ✓	२०.००
26. स्त्रियांचे कायदे, आरोग्य आणि योजना - सुप्रिया सुळे ✓	२०.००
27. 'संवादिनी - सुप्रिया सुळे ✓	२०.००
28. Appraising Schools - डॉ. वसंत काळपांडे, बसंती राँय, शुभदा चौकर ✓	२००.००

व्हिडिओ कॅसेट्स

- मी एस. एम. : एस. एम. जोशी यांचा जीवनपट
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी : तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी यांचा जीवनपट
- प्रवासी पक्षी : सुप्रसिद्ध साहित्यिक कुसुमाग्रज यांचा जीवनपट
- पु. ल. वृत्तान्त : पु. ल. देशपांडे यांचा जीवनपट
- वरील चारही व्हिडिओ कॅसेट्सची निर्मिती दिग्दर्शक डॉ. जब्बार पटेल यांनी पार पाडली.
- कॉ. केशवराव जेधे : कॉ. केशवराव जेधे यांचा जीवनपट, दिग्दर्शन - श्री. राम गबाले
- येस आय अॅम कम्युनिस्ट : कॉ. श्रीपाद अमृत डांगे यांच्या जीवनावरील अनुबोधपट, दिग्दर्शन - विनय नेवाळकर
- 'बशर नवाज : ख्वाब, जिंदगी और मैं' माहीतीपट, दिग्दर्शक - जयप्रद देसाई ✓
- 'जागर हा जाणीवांचा - - - - -' लघुपट, दिग्दर्शक - चंद्रकांत कुलकर्णी ✓

YASHWANTRAO CHAVAN PRATISHTHAN'S
ACADEMY OF INFORMATION TECHNOLOGY

FUNTIME

KIDS COURSES FOR SUMMER VACATION

Basics of Animation

Illustrator
Photoshop
Flash

Basic Computing

Word
Powerpoint
Internet

Web Designing

Computer Fundamentals
Adobe Photoshop
Adobe Flash
HTML Scripting
Adobe Dreamweaver

5th floor, Y.B. Chavan Centre,
Gen. J. Bhosle Marg, Opp. Mantralaya, Nariman Point,
Mumbai - 400021 Tel. No. - 22817975 / 22043617, 19
E-mail - ycpait@vsnl.com Website - www.ycpait.org

स्मरण आदशचि
वाटचाल
भविष्याची...

२०१२-२०१३

यशवंतराव
चव्हाण

जन्मशताब्दी वर्ष

